

Specijalno izvješće

**o stanju ostvarivanja prava djeteta na dječiji
dodatak u Bosni i Hercegovini**

Banja Luka, srpanj 2021. godine

Specijalno izvješće o stanju ostvarivanja prava djeteta na dječiji dodatak u Bosni i Hercegovini

Banjaluka, srpanj 2021. godine

Izdavač

Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine

78 000 Banja Luka / Akademika Jovana Surutke 13

e-mail: bl.ombudsmen@ombudsman.gov.ba

www.ombudsmen.gov.ba

Koordinatori izrade Izvješća:

Ombudsmeni za ljudska prava Bosne i Hercegovine:

Prof. dr. Ljubinko Mitrović

Dr. Jasminka Džumhur

Nives Jukić, dipl. iur.

Radna grupa za izradu Izvješća:

Aleksandra Marin Diklić, koordinatorica radne grupe, pomoćnica ombudsmana i šefica

Odjela za praćenje ostvarivanja prava djeteta

Andrea Čaluk, stručna savjetnica u Odjelu za praćenje ostvarivanja prava djeteta

Hari Hamzić, stručni savjetnik u Odjelu za praćenje ostvarivanja prava djeteta

Tehnički uredio:

Dragan Perić, šef Odjela za informacione tehnologije

KAZALO:

1. UVOD	5
2. METODOLOGIJA I CILJEVI ISTRAŽIVANJA	8
3. PRAVNI OKVIR	10
3.1. MEĐUNARODNI STANDARDI.....	10
3.2. ZAKONODAVSTVO U BOSNI I HERCEGOVINI	22
3.2.1. ZAKONODAVSTVO NA RAZINI BOSNE I HERCEGOVINE.....	22
3.2.2. ZAKONODAVSTVO NA RAZINI FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE	23
3.2.3. ZAKONODAVSTVO NA RAZINI REPUBLIKE SRPSKE.....	37
3.2.4. ZAKONODAVSTVO U BRČKO DISTRIKTU BOSNE I HERCEGOVINE	39
3.3. SITUACIONA ANALIZA.....	41
4. MIŠLJENJE DJECE I MLADIH O SIROMAŠTVU DJECE U BOSNI I HERCEGOVINI	69
5. GENERALNE ZABRINUTOSTI OMBUDSMANA	72
6. PREPORUKE OMBUDSMANA	76
ANEKS I - UPITNIK UPUĆEN NADLEŽNIM TIJELIMA I ORGANIMA	78

1. UVOD

Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine neovisna je institucija, uspostavljena u cilju promoviranja dobre uprave i vladavine prava, zaštite sloboda fizičkih i pravnih osoba, kako je zajamčeno Ustavom Bosne i Hercegovine i međunarodnim sporazumima, a koji se nalaze u dodatku Ustava. Na osnovu nadležnosti utvrđenih Zakonom o ombudsmanu za ljudska prava Bosne i Hercegovine, Ombudsmani razvijaju svoje strateške ciljeve, kako bi se ostvarila misija i vizija Ombudsmana Bosne i Hercegovine, a to su, između ostalog, što efikasnija zaštita i promoviranje ljudskih prava i suradnja sa tijelima i institucijama Bosne i Hercegovine, kao i suradnja sa nevladinim organizacijama i građanima.

Sukladno sa Zakonom o ombudsmanu za ljudska prava Bosne i Hercegovine, Ombudsmani, pored postupanja po pojedinačnim žalbama i registriranim predmetima, poduzimaju niz aktivnosti i mjera u cilju zaštite i promocije ljudskih prava od kojih su svakako značajna istraživanja o određenim pojavama, edukacije, izrada specijalnih izvješća, učešće na stručnim skupovima na kojima se raspravlja o ljudskim pravima uopće, davanje mišljenja i sugestija prigodom izrade zakona, strategija i slično.

S tim u svezi, a kada je riječ o ostvarivanju prava djeteta, Ombudsmani su na sjednici održanoj dana 19.10.2020. godine donijeli Zaključak broj Oi-K-SA-112-5/20 da u tijeku 2021. godine izrade Specijalno izvješće o stanju ostvarivanja prava na dječiji dodatak u Bosni i Hercegovini. Naime, Ombudsmani u svom radu posebnu pozornost posvećuju zaštiti prava djeteta putem rada Odjeljenja za praćenje ostvarivanja prava djece koje djeluje od 2009. godine. Rad Odjeljenja za praćenje ostvarivanja prava djece prevashodno je u funkciji zaštite, ostvarenja i afirmiranja prava i sloboda djece sukladno sa UN Konvencijom o pravima djeteta. Posebna pozornost posvećena je uklanjanju prepreka za dosljednu primjenu kako ovog, tako i drugih međunarodnih akata ratificiranih od strane Bosne i Hercegovine, te analizi ključnih uzroka nefunkcioniranja struktura vlasti kod donošenja odluka koje se tiču djece.

Ombudsmani cijene da nadležne razine vlasti čine značajne napore kako bi najbolji interes djeteta bio shvaćen i na odgovarajući način implementiran u domaće zakonodavstvo, ali ne u dovoljnoj mjeri.

Generalno je mišljenje Ombudsmana da nadležne institucije ne posvećuju dovoljno pozornosti zaštiti prava djeteta.

Posljednjih nekoliko godina Ombudsmani ukazuju nadležnim domaćim i međunarodnim organima¹ da je siromaštvo jedan od najznačajnijih uzroka kršenja prava djeteta u Bosni i Hercegovini. Siromaštvo dovodi do socijalne isključenosti djece što za posljedicu ima nedostupnost obrazovanju, zdravstvenoj zaštiti, značajnijoj afirmaciji potencijala djece, nemogućnost zaposlenja njihovih roditelja što može da dovede i do transgeneracijskog siromaštva, tj. reprodukcije siromaštva u okviru iste obitelji itd. Također, godinama ukazujemo

¹ Godišnja izvješća Ombudsmana koja se podnose parlamentima u Bosni Hercegovini (Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, Parlament Federacije Bosne i Hercegovine i Narodna skupština Republike Srpske), specijalna izvješća iz oblasti prava djeteta koji se najčešće sa preporukama upućuju izvršnim tijelima i organima na svim razinama vlasti u Bosni i Hercegovini i izvješćivanja prema međunarodnim tijelima

da je neophodno raditi na ujednačavanju prava djeteta u Bosni i Hercegovini, a što bi podrazumijevalo poduzimanje mnogobrojnih aktivnosti od strane nadležnih tijela i organa, poput npr. osnivanja fonda za ostvarivanje prava djeteta u Federaciji Bosne i Hercegovine ili obezbjeđenje dječijeg dodatka za svu djecu, bez imovinskih ograničenja, te kreiranje proračuna na svim razinama vlasti koji bi bili planirani i usvojeni polazeći od najboljeg interesa djeteta sa ciljem što bolje zaštite prava djeteta djeteta u Bosni i Hercegovini.

Prema brojnim istraživanjima iz različitih znanstvenih disciplina poput ekonomije, epidemiologije ili psihologije, ali i prema mišljenju stručnjaka, ulaganja u programe i usluge namijenjene djeci vrlo su isplative investicije. Takva ulaganja donose višestruke koristi, kako za djecu, tako i za njihove obitelji, ali i za državu i društvo.

Rukovodeći se odredbama članka 27. UN Konvencije o pravima djeteta² i Preporukama UN Komiteta za prava djeteta³, Ombudsmeni žele izradom ovog Specijalnog izvješća istaknuti problem siromaštva djece u Bosni i Hercegovini i ukazati na neadekvatan životni standard djece u Bosni i Hercegovini.

Komitet za prava djeteta pri Ujedinjenim narodima u svom izvješću⁴ iskazao je ozbiljnu zabrinutost zbog visoke stope nezaposlenosti i sporog napretka u izradi strategija i programa za smanjenje siromaštva od strane entitetskih i županijskih/kantonálnih vlada u Bosni i Hercegovini, što se negativno odražava na životni standard djece. Komitet podsjeća na prethodne preporuke Komiteta i ponovno preporučuje Bosni i Hercegovini da:

“Uskladi svoje propise i politike u svezi sa dječijim dodatkom i uslugama socijalne zaštite, naročito na razini države, Federacije Bosne i Hercegovine i distrikta, kako bi se osigurao pristup kvalitetnoj socijalnoj pomoći u državi članici;

Ubrza izradu strategija i programa za smanjenje siromaštva na lokalnoj i razini zajednice od strane entitetskih i kantonálnih/županijskih vlada kako bi se osigurao ravnopravan pristup osnovnim uslugama, uključujući vodoopskrbu i kanalizaciju, stanovanje, socijalne usluge, zdravstvenu zaštitu i obrazovanje;

Poveća prilike za zapošljavanje za obitelji sa djecom u nepovoljnom materijalnom položaju;

Osigura dostatne finansijske, kadrovske i tehničke resurse i obuku osoblja u sustavu socijalne skrbi, uključujući centre za socijalni rad, kako bi se roditeljima i obiteljima, naročito samohranim roditeljima, pružila neophodna finansijska, pravna i druga podrška i omogućilo im

² članak 27.

1. Države članice priznaju svakom djetetu pravo na životni standard primjeren njegovom tjelesnom, duševnom, duhovnom, moralnom i društvenom razvoju.

2. Roditelj(i) ili druge osobe, zavisno o njihovim sposobnostima i materijalnim mogućnostima, snose najveću odgovornost za osiguranje životnih uvjeta a koji su prijeko potrebni za djetetov razvoj.

3. Države članice će, zavisno o nacionalnim prilikama i svojim mogućnostima, poduzeti odgovarajuće mjere pomoći roditeljima i drugim osobama koje su odgovorne za dijete u ispunjavanju ovoga prava i, ako je potrebno, osigurati materijalnu pomoć i programe podrške, osobito glede prehrane, odijevanja i smještaja.

4. Države članice će poduzeti potrebne mjere kako bi osigurale da dijete dobije sredstva za uzdržavanje od roditelja ili drugih osoba koje su za njega materijalno odgovorne, kako unutar države članice tako i iz inozemstva. Osobito će u slučajevima kad osoba koja je materijalno odgovorna za dijete živi u drugoj zemlji odvojeno od djeteta, države članice težiti pristupanju ili zaključivanju međunarodnih sporazuma, kao i pronalaženju drugih prikladnih postupaka

³ Zaključna zapažanja o kombinovanom petom i šestom izvješću Bosne i Hercegovine, preporuke upućene Bosni i Hercegovini, Komitet za prava djeteta usvojio na osamdeset drugoj sjednici (9.-27. rujna 2019.).

⁴ usvojen na osamdeset drugoj sjednici koja je održana u razdoblju od 09.09.2019. godine do 27.09.2019. godine,

se da brinu o svojoj djeci.”

U ovom Specijalnom izvješću jasno su istaknuti ciljevi istraživanja i korištena metodologija pri njegovoj izradi, dat je prikaz relevantnog domaćeg i međunarodnog zakonodavstva i prikaz trenutnog stanja u ovoj oblasti, na osnovu informacija i podataka nadležnih. Posebna pozornost je posvećena mišljenju djece i mladih koja djeluju pri našim nevladinim organizacijama koje se bave pravima djeteta, kao i ostvarivanju prava na dječiji dodatak u nekim drugim europskim državama. Rukovodeći se relevantnim zakonodavstvom, rezultatima istraživanja i analizom svih prikupljenih podataka, Ombudsmani u izvješću iznose svoja zapažanja i ukazuju na zabrinutosti, a polazeći od najboljeg interesa djeteta, nadležnim tijelima i organima upućuje Preporuke.

Ombudsmani Bosne i Hercegovine

Prof. dr. Ljubinko Mitrović

Dr. Jasminka Džumhur

Nives Jukić

2. METODOLOGIJA I CILJEVI ISTRAŽIVANJA

Prije same izrade Specijalnog izvješća Ombudsmanima je bilo sasvim jasno da je nemoguće izraditi sveobuhvatnu analizu ove problematike bez aktivnog učešća mnogih nadležnih tijela i organa – centara za socijalni rad, županijskih/kantonalnih i entitetskih ministarstava u čijoj nadležnosti su poslovi iz socijalne i dječije zaštite, Javnog fonda za dječiju zaštitu Republike Srpske i nevladinog sektora iz oblasti prava djeteta u Bosni i Hercegovini. Stoga su upućeni akti⁵ i upitnici svim nadležnim tijelima/organima na svim razinama vlasti, sa jasnim naznakama da dostave Ombudsmanima svoje mišljenje, prijedloge i sve što smatraju relevantnim kada je u pitanju ostvarivanje prava na dječiji dodatak, sa krajnjim ciljem unaprjeđenja prava djeteta.

O izradi Specijalnog izvješća Ombudsmani su upoznali Federalno ministarstvo rada i socijalne politike⁶ zbog izuzetne značajne činjenice da je Nacrt Zakona o podršci obiteljima sa djecom u Federaciji Bosne i Hercegovine razmatran i da je usvojen na 1. redoitoj sjednici Zastupničkog doma Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine od 28. veljače 2019. godine, kao i nastavku 5. sjednice Doma naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine od 27. veljače 2020. godine. Sukladno sa zaduženjima sa navedenih sjednica, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike je tijekom srpnja 2020. godine provelo proces javnih rasprava o Nacrtu predmetnog Zakona u trajanju od 90 dana, a u tijeku su aktivnosti na izradi njegovog prijedloga, nakon čega će isti biti upućen u daljnju proceduru usvajanja. Ombudsmani ovu činjenicu posebno ističu, jer je ovaj zakon i te kako važan za ostvarivanje prava djeteta na dječiji dodatak na području cijele Federacije Bosne i Hercegovine.

Kao i sva druga izvješća i analize Ombudsmana i u ovom izvješću dat je prikaz svih najznačajnijih međunarodnih standarda i domaćih pozitivnih propisa koji se, između ostalog, tiču ili imaju veze sa pravima djeteta na dječiji dodatak, kao jednog prava iz oblasti socijalne, odnosno dječije zaštite.

Ombudsmani su također dali prikaz svih odgovora i dostavljenih podataka od strane nadležnih tijela/organa, a potom su i sve dostavljeno analizirali (situaciona analiza) i shodno tome iskazali određene zabrinutosti. Rukovodeći se svim dosadašnjim iskustvima i saznanjima u radu, uvažavajući mandat i nadležnost Ombudsmana, sumirajući i analizirajući činjenice i podatke koji se tiču ostvarivanja prava na dječiji dodatak u Bosni i Hercegovini, Ombudsmani su iskazali svoje zabrinutosti i upućuju Preporuke nadležnim izvršnim tijelima/organima na svim razinama vlasti u Bosni i Hercegovini.

U izradi izvješća učestvovala su djeca i nevladine organizacije, te se u jednom dijelu izvješća prezentiraju mišljenja djece o temi siromaštva djece u Bosni i Hercegovini.

⁵ Ombudsmani su uputili upite putem elektroničke pošte dana 01.02.2021. godine; kako nije bilo odgovora pojedinih nadležnih organa upućene su urgencije putem elektroničke pošte 08.03.2021. godine i 24.03.2021. godine, a opreza radi akti su upućeni i poštom dana 24.03.2021. godine nadležnim tijelima/organima koji do dana upućivanja akta nisu dostavili tražene informacije i podatke.

⁶ Aktom od 05.02.2021. godine i 24.03.2021. godine

Ciljevi ovog istraživanja su pokušaji unaprjeđenja stanja u oblasti zaštite prava djeteta na način što Ombudsmani insisitiraju od samih nadležnih tijela/organa da shvate važnost i značaj socijalne zaštite djece i što moramo svi ulaganje u djecu shvatiti kao prioritet.

Potrebno je kreirati baze/podatke o siromaštvu djece i socijalnoj isključenosti, odrediti strateške prioritete u smanjenju siromaštva i omogućiti nadležnim tijelima/organima, posebice u lokalnim zajednicama da ih na terenu provedu u praksu.

Ombudsmani se koriste prigodom te zahvaljuju nadležnim tijelima/organima na svim dostavljenim podacima i informacijama.

3. PRAVNI OKVIR

3.1. MEĐUNARODNI STANDARDI

INSTRUMENTI UJEDINJENIH NARODA

- ***OPĆA DEKLARACIJA O LJUDSKIM PRAVIMA***⁷

Točkom 3. članka 16. ove deklaracije, obitelj je definirana kao prirodna i osnovna ćelija društva koja ima pravo na zaštitu društva i države. Člankom 22. svakom pojedincu, kao članu društva, dato je pravo na socijalno osiguranje i pravo na ostvarivanje ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava neophodnih za njegovo dostojanstvo i za slobodu razvoja njegove ličnosti, uz pomoć države i međunarode suradnje, a sukladno s organizacijom i mogućnostima države. Dalje, točkom 3. članka 23., zajamčeno je svakom ko radi pravo na pravednu i primjerenu naknadu koja njemu i njegovoj obitelji osigurava egzistenciju koja odgovara ljudskom dostojanstvu i koja se po potrebi upotpunjuje drugim sredstvima socijalne skrbi.

Članak 22.

Svatko kao član društva ima pravo na socijalnu sigurnost i ovlašten je, putem državnih napora i međunarodne suradnje te sukladno s organizacijom i mogućnostima svake pojedine države, na ostvarenje ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava neophodnih za njegovo dostojanstvo i slobodan razvoj njegove ličnosti.

Članak 23.

- 1) Svatko ima pravo na rad, slobodan izbor zaposlenja, pravedne i primjerene uvjete rada i na zaštitu od nezaposlenosti.
- 2) Svatko bez ikakve diskriminacije ima pravo na jednaku naknadu za jednak rad.
- 3) Svatko tko radi ima pravo na pravednu i primjerenu naknadu koja njemu i njegovoj obitelji osigurava život dostojan čovjeka i koja se prema potrebi dopunjuje drugim sredstvima socijalne zaštite.
- 4) Svatko ima pravo osnivati i pristupati sindikatima kako bi zaštitio svoje interese.

Članak 25.

- 1) Svatko ima pravo na životni standard koji odgovara zdravlju i dobrobiti njega samoga i njegove obitelji, uključujući prehranu, odjeću, stanovanje, liječničku njegu i potrebne socijalne usluge, kao i pravo na sigurnost u slučaju nezaposlenosti, bolesti, nesposobnosti, udovištva, starosti ili nekog drugog nedostatka sredstava za život u uvjetima koji su izvan njegove kontrole.
- 2) Materinstvu i djetinjstvu pripada posebna skrb i pomoć. Sva djeca, bila ona rođena u ili izvan braka trebaju uživati istu socijalnu skrb/zaštitu.

⁷ Generalna skupština Ujedinjenih naroda je 10. prosinca 1948. godine donijela i proglasila Opću deklaraciju o pravima čovjeka. Poslije ovog historijskog čina Skupština je pozvala sve države članice da objave tekst Deklaracije i da pomognu da se on rasprostrani, prikaže, čita i objašnjava, naročito u školama i drugim obrazovnim ustanovama, u svim zemljama ili teritorijima bez razlike na njihov politički status.

Članak 29.

- 1) Svatko ima obveze prema zajednici u kojoj je moguć slobodan i cjelovit razvoj njegove ličnosti.
- 2) U korištenju svojih prava i sloboda svatko može biti podvrgnut samo onim ograničenjima koja su utvrđena zakonom, isključivo radi osiguranja potrebnog priznanja i poštovanja prava i sloboda drugih te radi ispunjenja pravednih zahtjeva morala, javnog reda i općeg blagostanja u demokratskom društvu.
- 3) Ta se prava i slobode ni u kojem slučaju ne smiju koristiti protivno ciljevima i načelima Ujedinjenih naroda.

OSTALI INSTRUMENTI UN-a:

- ***MEĐUNARODNI PAKT O EKONOMSKIM, SOCIJALNIM I KULTURNIM PRAVIMA***⁸

Prema članku. 9 ovog Pakta sve države potpisnice svakoj osobi priznaju pravo na socijalno obezbjeđenje, uključujući i socijalno osiguranje. Dalje, člankom 10. utvrđeno je da države članice pakta, priznaju, da obitelji, kao osnovnom i sastavnom dijelu društva, treba da bude pružena što šira zaštita i pomoć, posebice za njeno obrazovanje, izdržavanje i odgoj djece, te da majkama treba pružiti posebnu zaštitu u razumnom vremenu prije i poslije rođenja djece, pri čemu je zaposlenim majkama u trajanju navedenog perioda, potrebno osigurati plaćeno odsustvo ili odsustvo uz odgovarajuća davanja iz socijalnog osiguranja. Također, člankom 11. sve države potpisnice svakoj osobi priznaju i pravo na životni standard dovoljan za njega samog i njegovu obitelj, prigodom čega se država obvezuje da poduzme odgovarajuće mjere radi ostvarenja navedenog prava i pri tome se države potpisnice obvezuju da će radi priznavanja ovog prava poduzeti pojedinačne ili kroz međunarodnu suradnju potrebne mjere i konkretne programe.

Članak 9.

Države članice ovog pakta priznaju pravo svakoj osobi na socijalno obezbjeđenje, uključujući tu socijalno osiguranje.

Članak 10.

Države članice ovog pakta priznaju da:

- 1) Treba da bude pružena što šira zaštita i pomoć obitelji koja je prirodni i osnovni sustavni dio društva, posebno za njeno obrazovanje i za ono vrijeme za koje ona snosi odgovornost za izdržavanje i odgajanje djece o kojima se brine. Na sklapanje braka budući supružnici moraju slobodno pristati.
- 2) Treba da bude pružena posebna zaštita majkama za razumno vrijeme prije i poslije rođenja djece. Zaposlene majke treba da uživaju, za vrijeme ovog razdoblja, plaćeno odsustvo ili odsustvo uz odgovarajuća davanja iz socijalnog osiguranja.
- 3) Treba poduzeti posebne mjere zaštite i pomoći u korist djece i mladih, bez ikakve diskriminacije iz rodbinskih ili drugih razloga. Djeca i omladina moraju da budu zaštićeni

⁸ Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima usvojen je 16. prosinca 1966. godine na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda (Rezolucija br. 2200 A /XXI/), a stupio je na snagu 03. siječnja 1976. godine.

od ekonomske i socijalne eksploatacije. Zakonom treba da se zabrani zapošljavanje na poslovima koji su takve naravi da mogu da izlože opasnosti njihov moral ili njihovo zdravlje, da dovedu u opasnost njihov život ili da naškode njihovom normalnom razvoju. Države treba isto tako da utvrde granice starosti ispod kojih je plaćeni rad dječije radne snage zakonom zabranjen i kažnjiv.

Članak 11.

- 1) Države članice ovog pakta priznaju pravo svakoj osobi na životni standard dovoljan za njega samog i njegovu obitelj, ubrajajući tu i dovoljnu hranu, odjeću i smještaj, kao i stalno poboljšanje njegovih uvjeta života. Države članice će poduzeti odgovarajuće mjere radi osiguranja ostvarenja ovog prava i u tom cilju one priznaju bitni značaj slobodno izabrane međunarodne suradnje.
- 2) Države članice ovog pakta, priznajući osnovno pravo koje ima svaka osoba na zaštitu od gladi, donijet će, pojedinačno ili kroz međunarodnu suradnju, potrebne mjere, uključujući tu i konkretne programe:

(a) za poboljšanje metoda proizvodnje, očuvanja i podjele prehrambenih proizvoda kroz puno korištenje tehničkih i znanstvenih znanja, kroz širenje odgojnih principa o ishrani, razvitak ili reformu agrarnih sustava tako da osiguraju što je moguće bolje osposobljavanje i korištenje prirodnih bogatstava;

(b) za osiguranje pravične raspodjele svjetskih prehrambenih bogatstava u odnosu na potrebe, vodeći računa o problemima koji se postavljaju kako u zemljama uvoznicama, tako i u zemljama izvoznicama prehrambenih proizvoda.

• MEĐUNARODNI PAKT O GRAĐANSKIM I POLITIČKIM PRAVIMA⁹

Članak 24.

- 1) Svako dijete, bez obzira na rasu, boju kože, spol, jezik, vjeru, nacionalno ili društveno podrijetlo, imovinu ili rod, ima pravo na takve mjere zaštite, od strane svoje obitelji, društva, države, kakve zahtijeva njegov položaj maloljetnika.
- 2) Svako dijete treba da se registrira odmah poslije rođenju i da ima ime.
- 3) Svako dijete ima pravo na državljanstvo.

Članak 26.

Sve su osobe jednake pred zakonom i imaju pravo, bez ikakve diskriminacije, na jednaku zakonsku zaštitu. Zakon treba da zabrani svaku diskriminaciju i da jamči svim osobama jednaku i djelotvornu zaštitu protiv diskriminacije bilo na osnovu rase, boje kože, spola, jezika, vjere, političkog i drugog mišljenja, nacionalnog i društvenog podrijetla, imovine, roda ili bilo koje druge okolnosti.

⁹ Usvojen Rezolucijom 2200A (XXI) Generalne skupštine 16. prosinca 1966. godine. Stupio na snagu 23. ožujka 1976. godine.

• **KONVENCIJA O UKIDANJU SVIH OBLIKA DISKRIMINACIJE ŽENA¹⁰**

Članak 1. definira da se izrazom “diskriminacija žena” označava svaka razlika, isključenje ili ograničenje učinjeno na osnovu spola kojemu je posljedica ili svrha da ženama ugrozi ili onemogući priznanje, uživanje ili korištenje ljudskih prava i osnovnih sloboda na političkom, gospodarskom, društvenom, kulturnom, građanskom ili drugom području, bez obzira na njihovo bračno stanje, na osnovi jednakosti muškaraca i žena. Nadalje, točkom b) člankom 5. Konvencija obvezuje države potpisnice na poduzimanje svih odgovarajućih mjera kojima se osigurava da obiteljski odgoj obuhvati i odgovarajuće shvaćanje majčinstva kao društvene uloge te priznanje zajedničke odgovornosti muškaraca i žena u odgoju i razvoju njihove djece, razumijevajući pri tomu da u svim slučajevima treba, prije svega, voditi računa o interesima djece. U kontekstu ove Javne politike, posebice je značajan članak 11. Konvencije kojim se države potpisnice obvezuju na usvajanje svih odgovarajućih mjera s ciljem uklanjanja diskriminacije žena u području upošljavanja kako bi se na osnovi jednakosti muškaraca i žena osigurala ista prava, kao i onih mjera koje dokidaju diskriminaciju žena na osnovi braka ili majčinstva s ciljem osiguravanja njihova stvarnog prava na rad. Ovu Konvenciju treba posmatrati i u svjetlu obveza koje nameću dva važna zakona usvojena na razini BiH: Zakon o ravnopravnosti spolova u BiH (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 32/10 - Prečišćeni tekst) i Zakon o zabrani diskriminacije u BiH (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 59/09). Ovom Konvencijom i navedenim zakonima domaće su institucije obvezne na usklađivanje domaćih propisa što podrazumijeva, između ostalog, ne samo integriranje opće odredbe kojom se zabranjuje diskriminacija po bilo kojem osnovu, uključujući i spol, u sve domaće propise, već i uklanjanje svih diskriminatornih odredbi kao i odredbi koje imaju ili bi mogle imati diskriminirajuće posljedice u praksi. Stoga odredbe ovih zakona traže od države i njezinih institucija provođenje procjene utjecaja pojedinih odredbi zakona i drugih propisa koji imaju ili bi mogli imati na ravnopravnost spolova ili diskriminaciju.

Članak 11.

Stavak 2. točka a.

Konvencijom se određuje da su, radi sprječavanja diskriminacije žena zbog stupanja u brak ili materinstva, kao i radi osiguravanja njihovog stvarnog prava na rad, države članice dužne poduzimati odgovarajuće mjere, te taksativno nabraja sljedeće:

a) Zabrane, pod prijetnjom poduzimanja sankcija, davanja otkaza zbog trudnoće ili porodiljskog odsustva i diskriminacije prilikom otpuštanja s posla zbog bračnog statusa;

b) Uvođenje plaćenog porodiljskog odsustva ili sličnih socijalnih beneficija, bez gubljenja prava na ranije radno mjesto, primanja po osnovu staža i socijalna primanja;

¹⁰ Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena usvojena je i spremna za potpisivanje, ratifikaciju i primjenu od strane Generalne skupštine Ujedinjenih naroda Rezolucijom 34/180 od 18. prosinca 1979. godine. Na snagu je stupila 03.rujna 1981. godine sukladno s člankom 27(1).

c) Poticanje osiguranja potrebnih pomoćnih društvenih službi, kako bi se roditeljima omogućilo da usklade obiteljske obveze s obvezama na radnom mjestu i učešćem u društvenom životu, posebice poticanjem osnivanja i razvoja mreže ustanova za brigu o djeci;

d) Osiguranje posebne zaštite žene za vrijeme trudnoće na onim radnim mjestima za koja je dokazano da su štetna za zdravlje trudnice.

- **KONVENCIJA O PRAVIMA DJETETA¹¹**

Prema članku 4. Konvencije države potpisnice će poduzeti sve odgovarajuće zakonske, upravne i druge mjere za implementaciju prava priznatih u ovoj konvenciji. Što se tiče ekonomskih, društvenih i kulturnih prava, države potpisnice će poduzeti takve mjere do krajnjih granica njima dostupnih sredstava, a, tamo gdje je to potrebno, i u okvirima međunarodne suradnje. Osim toga, prema članku 26. države potpisnice priznaju svakom djetetu pravo na prednosti socijalne sigurnosti, uključujući socijalno osiguranje, te će poduzeti potrebne mjere da se postigne potpuno ostvarenje ovog prava sukladno sa njihovim nacionalnim zakonima. Ondje gdje je to primjenjivo, prednosti trebaju biti pružene, uzimajući u obzir sredstva i prilike djeteta i osoba koje su odgovorne za izdržavanje djeteta, kao i druge usluge značajne za potraživanje povlastica od strane samog djeteta ili u ime djeteta. Također, članak 27. Konvencije utvrđuje da države potpisnice priznaju pravo svakog djeteta na životni standard koji odgovara djetetovom tjelesnom, mentalnom, duhovnom, moralnom i društvenom razvitku. Roditelj(i) ili drugi odgovorni za dijete imaju prvenstvenu odgovornost da, u okviru svojih sposobnosti i financijskih mogućnosti, osiguraju uvjete života potrebne za djetetov razvitak. Države potpisnice, sukladno s nacionalnim uvjetima i u okviru svojih sredstava, poduzet će odgovarajuće mjere da pomognu roditeljima i drugim odgovornim za dijete u ostvarivanju ovog prava, pa će u slučaju potrebe dati materijalnu pomoć i pomagati programe, posebice one koji se tiču prehrane, odijevanja i stanovanja. Osim toga, države potpisnice će poduzeti sve odgovarajuće mjere da osiguraju da dijete dobije izdržavanje od roditelja ili drugih osoba koje imaju financijsku odgovornost za dijete, i u državi potpisnici i iz inozemstva. Osobito ukoliko osoba koja ima financijsku odgovornost za dijete živi u nekoj državi drugačijoj od države u kojoj živi dijete, države potpisnice će poticati pristup međunarodnim sporazumima ili zaključivanju takvih sporazuma, kao i sklapanje drugih odgovarajućih aranžmana.

Članak 4.

Države stranke poduzet će sve odgovarajuće zakonodavne, upravne i druge mjere za primjenu prava priznatih u ovoj konvenciji. Glede ekonomskih, društvenih i kulturnih prava, države stranke poduzet će takve mjere u što širem opsegu svojih raspoloživih sredstava i, u slučaju potrebe, u okviru međunarodne suradnje.

Članak 18.

- 1) Države stranke učinit će sve što je u njihovoj moći u primjeni načela zajedničke roditeljske odgovornosti za odgoj i razvoj djeteta. Roditelji ili zakonski skrbnici snose

¹¹ Opća skupština Ujedinjenih naroda je Konvenciju o pravima djeteta usvojila 20. studenog 1989. godine. Na snagu je stupila 2. rujna 1990. godine nakon što ju je ratificirao potreban broj zemalja članica

najveću odgovornost za odgoj i razvoj djeteta. Dobrobit djeteta mora biti njihova temeljna briga.

- 2) U cilju jamčenja i promicanja prava utvrđenih u ovoj Konvenciji, države stranke pružit će odgovarajuću pomoć roditeljima i zakonskim skrbnicima kako bi oni mogli ispuniti svoju dužnost prema djetetu, te jačati ustanove i službe za dječju zaštitu i skrb.
- 3) Države stranke iskoristit će sve odgovarajuće mjere da djeca zaposlenih roditelja mogu uživati zaštitu i skrb ustanova i službi koje im u tom smislu stoje na raspolaganju

Članak 19.

- 1) Države stranke poduzet će sve potrebne zakonodavne, upravne, socijalne i prosvjetne mjere da zaštite dijete od svakog oblika tjelesnog ili duševnog nasilja, povreda ili zloraba, zanemarivanja ili zapuštenosti, zlostavljanja ili iskorištavanja, uključujući spolno zlostavljanje, dok o njemu brine roditelj(i), zakonski skrbnik(ci) ili neka druga odgovorna osoba kojoj je skrb djeteta povjerena.
- 2) Mjere zaštite po potrebi moraju obuhvatiti djelotvorne postupke uvođenja socijalnih programa za pružanje potrebne pomoći djetetu i onima koji o njemu brinu te za druge oblike prevencije i utvrđivanja, izvješćivanja, ukazivanja, istraživanja, postupanja i praćenja slučajeva zlostavljanja djeteta koji su gore opisani i, bude li potrebno, za uključivanje suda.

Članak 22.

- 1) Države stranke poduzet će prikladne mjere kako bi dijete koje traži izbjeglički status ili koje se drži izbjeglicom prema važećem međunarodnom i domaćem pravu, bilo da je bez pratnje ili je u pratnji roditelja ili koje druge osobe, primilo primjerenu zaštitu i humanitarnu pomoć sukladno s primjenjivim pravima navedenim u ovoj Konvenciji i drugim međunarodnim instrumentima ljudskih prava kao i humanitarnim instrumentima kojih su spomenute države stranke.
- 2) U tu će svrhu i u mjeri koju drže potrebnom, države stranke sudjelovati u svim naporima Ujedinjenih naroda i ostalih mjerodavnih međudržavnih ili nevladinih organizacija koje surađuju s Ujedinjenim narodima, da se takvom djetetu pruži zaštita i pomoć i da se pronađu roditelji ili drugi članovi obitelji svakog djeteta izbjeglice kako bi se od njih prikupile obavijesti potrebne za njegovo ponovno sjedinjenje s obitelji. U slučajevima kad se djetetovi roditelji ili članovi obitelji ne mogu pronaći, njemu će se osigurati ista zaštita kao i svoj drugoj djeci kojoj je iz bilo kojeg razloga privremeno ili trajno uskraćena njihova obiteljska sredina, kako je navedeno u ovoj Konvenciji.

Članak 23.

- 1) Države stranke priznaju da dijete s teškoćama u duševnom ili tjelesnom razvoju treba voditi ispunjen i pristojan život u uvjetima koji jamče dostojanstvo, jačaju djetetovo oslanjanje na vlastite snage i olakšavaju njegovo djelatno sudjelovanje u zajednici.
- 2) Države stranke priznaju djetetu s teškoćama u razvoju pravo na posebnu skrb te će, ovisno o raspoloživim sredstvima, poticati i osiguravati svakom takvom djetetu kao i onima koji su odgovorni za njegovu skrb, pružanje pomoći koju zatraže i koja je primjerena stanju djeteta i uvjetima u kojima žive njegovi roditelji ili drugi koji skrbe za njega. (Konvencija o pravima djeteta.)

- 3) Priznajući djetetu s teškoćama u razvoju posebne potrebe, pružanje pomoći prema stavku 2. ovog članka bit će besplatno kad god je to moguće, uz uvažavanje materijalnih mogućnosti djetetovih roditelja ili drugih osoba koje o njemu skrbe, te će biti organizirano tako da djetetu s teškoćama u razvoju osigura djelotvoran pristup obrazovanju, stručnoj izobrazbi, zdravstvenim službama rehabilitacijskim službama, pripremi za zapošljavanje i mogućnostima razvođenja, što mu omogućuju puno uključivanje u zajednicu i osobni razvoj, uključujući njegov kulturni i duhovni napredak.
- 4) Države članke će u duhu međunarodne suradnje promovirati razmjenu najvažnijih obavijesti iz područja preventivne zdravstvene zaštite te medicinskog, psihološkog i funkcionalnog tretmana djece s teškoćama u razvoju, uključujući širenje i pristup obavijestima o metodama rehabilitacije, obrazovanja i izbora zanimanja, kako bi unaprijedile sposobnosti i vještine te proširile domaća iskustva u tim područjima. U svezi s tim, osobita pozornost posvetit će se potrebama zemalja u razvoju.

Članak 26.

- 1) Države članke će svakom djetetu priznati pravo na socijalnu sigurnost, uključujući socijalno osiguranje, te će poduzeti potrebne mjere za puno ostvarenje ovoga prava sukladno s nacionalnim zakonodavstvom. Te povlastice bi se trebale jamčiti glede mogućnosti i uvjeta u kojima živi dijete i osobe koje su odgovorne za skrb o njemu, kao i svake druge okolnosti povezane sa zahtjevom za dobivanjem povlastica kojega podnosi dijete ili netko u njegovo ime.

Članak 27.

- 1) Države-potpisnice priznaju pravo svakog djeteta na životni standard koji odgovara djetetovom fizičkom, mentalnom, duhovnom, moralnom i društvenom razvitku.
- 2) Roditelj(i) ili drugi odgovorni za dijete imaju prvenstvenu odgovornost da obezbijede, u okviru svojih sposobnosti i financijskih mogućnosti, uvjete života potrebne za djetetov razvitak.
- 3) Države-potpisnice, sukladno s nacionalnim uvjetima i u okviru svojih sredstava, poduzet će odgovarajuće mjere da pomognu roditeljima i drugim odgovornim za dijete u ostvarivanju ovog prava, pa će u slučaju potrebe dati materijalnu pomoć i pomagati programe, osobito one koji se tiču prehrane, odijevanja i stanovanja.
- 4) Države-potpisnice će poduzeti sve odgovarajuće mjere da obezbijede da dijete dobije izdržavanje od roditelja ili drugih osoba koje imaju financijsku odgovornost za dijete, i u državi-potpisnici i iz inozemstva. Posebice ako osoba koja ima financijsku odgovornost za dijete živi u nekoj državi drugačijoj od države u kojoj živi dijete, države-potpisnice će poticati pristup međunarodnim sporazumima ili zaključivanje takvih sporazuma, kao i sklapanje drugih odgovarajućih aranžmana.

OPĆI KOMENTAR br. 19 (2016.) O IZDVAJANJU SREDSTAVA IZ JAVNIH PRORAČUNA ZA OSTVARIVANJE DJEČJIH PRAVA (članak 4.)¹²

Nadovezujući se na članak 4. Konvencije o pravima djeteta, UN-ov Komitet za prava djeteta je u lipnju 2016. godine usvojio Opći komentar br. 19 o izdvajanju sredstava iz javnih proračuna za realiziranje dječjih prava kao ključni dokument koji treba pomoći državama da ubrzaju provedbu svih dječjih prava definiranih navedenom Konvencijom. Osnovni cilj Općeg komentara je da državama olakša primjenu članka 4. Konvencije o pravima djeteta koji se tiče javnih proračuna. On definira obveze država članica i daje preporuke o tomu kako ostvariti sva dječja prava predviđena Konvencijom, a posebice ona koja se odnose na ranjivu djecu, kroz efektivno, efikasno, pravično, transparentno i održivo donošenje odluka u domenu javnog financiranja. Cilj ovog Općeg komentara jest da se unaprijedi razumijevanje obveza iz Konvencije vezano za financiranje u oblasti dječjih prava, kao i jačanje realiziranja tih prava, te promoviranje stvarne promjene u načinu na koji se proračuni planiraju, usvajaju, izvršavaju i prate, a sve u svrhu bolje implementacije Konvencije i njenih opcionih protokola. Ovaj cilj utječe na mjere koje poduzimaju sva tri oblika vlasti u procesu proračuna (izvršna, zakonodavna i pravosudna), razine (državni i podržavni), te strukture (kao što su ministarstva, odjeli ili agencije). Obveza se odnosi i na donatore i korisnike međunarodne suradnje. Ovaj cilj utječe i na druge interesne strane u procesu proračuna, kao što su državne institucije za ljudska prava, mediji, djeca, obitelji i organizacije civilnog društva. Države potpisnice trebaju, sukladno s kontekstom, stvoriti uvjete za aktivni nadzor i svrsishodno sudjelovanje navedenih interesnih strana u procesu kreiranja proračuna.

INSTRUMENTI VIJEĆA EUROPE:

- **EUROPSKA KONVENCIJA O LJUDSKIM PRAVIMA I TEMELJNIM SLOBODAMA¹³**

U članku 14. propisuje da se uživanje prava i sloboda, predviđenih u ovoj Konvenciji, osigurava bez diskriminacije po bilo kojem osnovu, kao što su spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, veza s nekom nacionalnom manjinom, imovinsko stanje, status po rođenju ili drugi status.

¹² Generalni principi na kojima počiva Opći komentar br. 19 su: 1. Pravo na nediskriminaciju: Države su obvezne zaštititi djecu od svih oblika diskriminacije, bez obzira na spol, boju, religiju, jezik, društveno porijeklo, rasnu pripadnost skrbnika ili roditelja, etničko ili nacionalno podrijetlo, rođenje, invaliditet ili bilo koji drugi status; 2. Najbolji interes djeteta: Najbolji interes djeteta će biti od primarnog značaja u svim postupanjima države koja se tiču djece; 3. Pravo na život, opstanak i razvoj: Sva djeca imaju pravo na život. Obveza je svih država potpisnica da osiguraju razvoj i opstanak svakog djeteta. Stoga države moraju učiniti vidljivim sve dijelove javnih proračuna koji direktno ili indirektno utječu na djecu svih uzrasta; 4. Komitet prepoznaje da ulaganje u rani rast i razvoj ima ogroman pozitivan utjecaj na razbijanje začaranog kruga siromaštva i jači ekonomski razvoj. Nedovoljno investiranje u rani period života djeteta negativno utječe na razvoj djece i može dovesti do nejednakosti i međugeneracijskog siromaštva; 5. Pravo da budu saslušani: Djeca imaju pravo da slobodno izraze svoje mišljenje o svim pitanjima koja ih se tiču. Dječja mišljenja trebaju biti ozbiljno razmotrena, sukladno s uzrastom i zrelošću djeteta. 6. U procesu budžetiranja neophodno je osigurati sudjelovanje djece na državnoj i drugim razinama. Država treba dati povratne informacije djeci koja su sudjelovala u tom procesu. 7. Transparentnost u procesu budžetiranja je preduvjet za smislenu građansku participaciju.

¹³ Rim, 4. 11. 1950. Stupila na snagu 3. 9. 1953. godine

- **PROTOKOL BROJ 12: EUROPSKE KONVENCIJE O LJUDSKIM PRAVIMA I TEMELJNIM SLOBODAMA¹⁴**

propisuje se opća zabrana diskriminacije, i navodi: „Svako pravo koje zakon predviđa ostvarivat će se bez diskriminacije po bilo kojem osnovu, kao naprimjer, spolu, rasi, boji kože, jeziku, vjeroispovijesti, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili društvenom podrijetlu, povezanosti s nacionalnom manjinom, imovinskom stanju, statusu po rođenju ili drugom statusu.”

- **EUROPSKA SOCIJALNA POVELJA – REVIDIRANA¹⁵**

Prema članku 12. Povelje, države potpisnice se obvezuju da uspostave ili održavaju sustav socijalne skrbi na zadovoljavajućoj razini, koji je kao minimum jednak onome koji je potreban za ratificiranje Europskog kodoksa socijalne zaštite.

Prema članku 13., države potpisnice, s ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na socijalnu i medicinsku pomoć, obvezuju se pobrinuti da svatko tko nema dovoljno prihoda i tko ih nije u mogućnosti ostvariti vlastitim naporima ili ih dobiti iz nekog drugog izvora, posebice u obliku davanja na osnovi sustava socijalne sigurnosti, može dobiti odgovarajuću pomoć i, u slučaju bolesti, njegu koju iziskuje njegovo stanje; da se pobrinu da osobama koje se koriste takvom pomoći zbog toga ne budu umanjena politička ili socijalna prava; da osiguraju da svatko može od nadležnih javnih ili privatnih službi dobiti svaki savjet i svaku osobnu pomoć nužnu da bi spriječio, uklonio ili olakšao stanje osobne ili obiteljske ugroženosti; te da primjenjuju odredbe predviđene ovim člankom jednako na svoje građane i na građane drugih stranaka koji legalno borave na njihovom teritoriju, sukladno obvezama koje imaju temeljem Europske konvencije o socijalnoj i medicinskoj pomoći, potpisane u Parizu 11. prosinca 1953. godine.

Prema članku 14. – države potpisnice obvezuju se, u cilju osiguranja djelotvorne primjene prava na korištenje socijalnih usluga, da će promovirati ili organizirati službe koje će primjenjivati metode socijalnog rada i koje mogu pridonijeti dobrobiti i razvoju pojedinca i skupina u zajednici, kao i njihovoj prilagodbi socijalnoj sredini, kao i ohrabrivati sudjelovanje pojedinca te dobroboljnih ili drugih organizacija u stvaranju i održavanju takvih tužbi.

Prema članku 16., države potpisnice se obavezuju da će, u cilju osiguranja uvjeta potrebnih za puni razvoj obitelji kao osnovne jedinice društva, promicati ekonomsku, pravnu i socijalnu zaštitu obiteljskog života, posebice pomoću socijalnih i obiteljskih potpora, poreznih olakšica, poticanja gradnje stanova prilagođenih potrebama obitelji, pomoći mladim domaćinstvima i drugim odgovarajućim mjerama.

Prema članku 17. kojim se države potpisnice obvezuju da će, u cilju osiguranja djelotvorne primjene prava djece i mladih na odrastanje u sredini povoljnoj za puni procvat njihove

¹⁴ BiH je potpisala 24. 4. 2002. godine, Ratifikacija 12. 7. 2002, stupio na snagu 12. 7. 2002. godine

¹⁵ Europska socijalna povelja usvojena je i otvorena za potpisivanje u Torinu 1961. godine. Ona je nakon Konvencije o ljudskim pravima iz 1950. godine drugi najvažniji dokument Vijeća Europe. Na međunarodnoj konferenciji u Torinu održanoj 1991. godine u povodu tridesetogodišnjice usvajanje Europske povelje odlučeno je da se Povelja inovira na način da se u nju unesu prava sadržana u već ranije usvojenim protokolima kao i nova prava

osobnosti i razvitak njihovih tjelesnih i duševnih sposobnosti, poduzeti, bilo neposredno bilo u suradnji s javnim i privatnim organizacijama, sve potrebne i odgovarajuće mjere usmjerene na to da: a) osiguraju djeci i mladima, vodeći računa o pravima i obvezama roditelja, skrb, pomoć, obrazovanje i obuku koja im je potrebna, posebice predviđajući uspostavljanje ili održavanje institucija ili usluga prikladnih i dostatnih za ostvarenje toga cilja; b) zaštite djecu i mladež protiv zanemarivanja, nasilja ili iskorištavanja; c) osiguraju zaštitu i posebnu pomoć države djetetu ili mladoj osobi privremeno ili definitivno lišenoj obiteljske podrške; d) osiguraju djeci i mladeži besplatno osnovno i srednje obrazovanje, te da potiču njihovo redovito pohađanje škole.

Prema članku 30. kojim se države potpisnice, u cilju osiguranja djelotvorne primjene prava na zaštitu od siromaštva i socijalne isključenosti, obvezuju da će poduzeti, u okviru globalnog i koordiniranog djelovanja, mjere radi promicanja djelotvornog pristupa posebice upošljavanju, stanovanju, obučavanju, obrazovanju, kulturi, socijalnoj i medicinskoj pomoći osobama i njihovim obiteljima koje se nalaze ili riskiraju da se nađu u situaciji socijalne isključenosti ili siromaštva, te da će preispitati te mjere radi njihove eventualne prilagodbe.

Članak 12

Pravo na socijalnu skrb/zaštitu

Sa ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na socijalnu zaštitu, zemlje potpisnice preuzimaju obvezu da:

- 1) uspostave ili održavaju sustav socijalne zaštite;
- 2) održavaju sustav socijalne zaštite na zadovoljavajućoj razini, koja je kao minimum jednaka onoj koja je potrebna za ratificiranje Europskog kodeksa socijalne zaštite;
- 3) nastojati progresivno podizati sustav socijalne zaštite na višu razinu;
- 4) poduzeti korake, zaključivanjem odgovarajućih bilateralnih i multilateralnih sporazuma, ili na druge načine, i pod uvjetima iskazanim u tim sporazumima, čiji je cilj da osiguraju:
 - a) tretman radnika iz drugih zemalja potpisnica koji je jednak tretmanu koji uživaju njihovi domaći radnici u odnosu na prava socijalne sigurnosti, uključujući i zadržavanje beneficija koje slijede iz legislative o socijalnoj zaštiti, kakva god kretanja zaštićene osobe mogu poduzeti između teritorija ovih zemalja;
 - b) odobravanje, održavanje i ponovno pokretanje prava socijalne zaštite sredstvima poput akumulacije osiguranja ili radnog staža stečenog prema zakonima svake zemlje potpisnice.

Članak 13

Pravo na socijalnu i medicinsku pomoć

Sa ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na socijalnu i medicinsku pomoć, zemlje potpisnice preuzimaju obvezu da:

- 1) osiguraju da svaka osoba koja ne raspolaže odgovarajućim resursima, i koje nije u mogućnosti osigurati te resurse bilo vlastitim naporima ili iz drugih izvora, posebno uživanjem beneficija sheme socijalne zaštite, dobije odgovarajuću pomoć, i u slučaju bolesti, brige koju iziskuje njezino stanje;

- 2) osigura da osobe koje primaju takvu pomoć neće, iz tog razloga, podnositi smanjenje svojih političkih i socijalnih prava;
- 3) predvidi da svatko može dobiti, preko odgovarajućih javnih ili privatnih službi, savjete i osobnu pomoć koja im je eventualno potrebna da bi spriječili, otklonili ili ublažili osobno ili obiteljsko siromaštvo;
- 4) primijeni odredbe navedene u stavovima 1, 2 i 3 ovog članka na jednakim osnovama na svoje državljane i na državljane drugih zemalja potpisnica koji zakonito borave na njezinom teritoriju, sukladno sa svojim obvezama iz Europske konvencije o socijalnoj i medicinskoj pomoći, potpisanoj u Parizu 11. prosincu 1953. godine

Članak 14

Pravo na korištenje službi socijalne zaštite

Sa ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na korištenje službi socijalne zaštite, zemlje potpisnice preuzimaju obvezu da:

1. promoviraju ili pružaju usluge koje, korištenjem metoda socijalnog rada, doprinose dobrobiti i razvitku i pojedinaca i skupina unutar zajednice, i njihovu prilagodbu socijalnom okruženju;
2. potiče učešće pojedinaca i dobrovoljnih i drugih organizacija u uspostavi i održavanju takvih službi.

Članak 16

Pravo obitelji na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu

Sa ciljem osiguranja potrebnih uvjeta za puni razvitak obitelji, koja je osnovna jedinica društva, zemlje potpisnice preuzimaju obvezu da promoviraju ekonomsku, pravnu i socijalnu zaštitu obiteljskog života sredstvima kao što su socijalne i obiteljske naknade, fiskalni aranžmani, pružanje stanovanja za obitelj, beneficije za mlade bračne parove, i druga odgovarajuća sredstva.

Članak 17

Pravo djece i mladih na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu sa ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava djece i mladih da odrastu u okruženju koje potiče puni razvitak njihove ličnosti i njihovih tjelesnih i mentalnih kapaciteta, zemlje potpisnice preuzimaju obvezu da, bilo direktno ili u suradnji sa javnim i privatnim organizacijama, poduzmu sve odgovarajuće i potrebite mjere kreirane u cilju: 1 a) osiguranja da djeca i mladi, uvažavajući prava i obveze njihovih roditelja, imaju brigu, pomoć, obrazovanje i obuku koju trebaju, posebno predviđanjem osnivanja ili održavanja institucija i službi dovoljnih i adekvatnih za ovu svrhu; b) zaštite djece i mladih od zanemarivanja, nasilja i eksploatacije; c) predviđanja zaštite i posebne pomoći od države za djecu i mlade osobe privremeno ili konačno uskraćene za pomoć njihove obitelji; 2 omogućiti djeci i mladima besplatno osnovno i srednje obrazovanje, kao i poticati njihovo redovno prisustvo nastavi.

Članak 30

Pravo na zaštitu od siromaštva i socijalnog isključenja Sa ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na zaštitu od siromaštva i socijalnog isključenja, zemlje potpisnice preuzimaju obvezu da: a) poduzmu mjere u okviru ukupnog i koordiniranog pristupa na promoviranje

efikasnog pristupa osoba koje žive ili su izložena riziku života u situaciji socijalne isključenosti ili siromaštva, kao i njihovih obitelji, posebno, zaposlenju, stanovanju, obrazovanju, kulturi i socijalnoj i medicinskoj pomoći; b) da ove mjere revidiraju sa ciljem njihove prilagodbe, ako je potrebno.

Članak 33

Obiteljski i profesionalni život

1. Obitelj uživa pravnu, ekonomsku i socijalnu zaštitu.
2. Da bi se uskladio obiteljski i profesionalni život, svatko ima pravo na zaštitu od otkaza sa posla iz razloga koji su u svezi sa materinstvom i pravo na plaćeno porodiljsko odsustvo i roditeljsko odsustvo nakon rođenja ili usvojenja djeteta.

Članak 34

Socijalna sigurnost i socijalna pomoć

1. Unija priznaje i poštuje pravo na naknade iz oblasti socijalne zaštite i socijalne službe koje pružaju zaštitu u slučajevima materinstva, bolesti, nesreće na radu, zavisnosti ili starosti, kao i u slučaju gubitka zaposlenja, sukladno sa pravilima utvrđenim pravom Unije i nacionalnim zakonodavstvom i praksom.
2. Svatko tko u Uniji ima zakonito prebivalište ili zakonito mijenja prebivalište ima pravo na naknade iz oblasti socijalne zaštite i i socijalne pogodnosti, sukladno sa pravom Unije i nacionalnim zakonodavstvom i praksom.
3. Radi borbe protiv socijalne isključenosti i siromaštva Unija priznaje i poštuje pravo na socijalnu pomoć i pomoć za stanovanje kako bi obezbijedila dostojnu egzistenciju svima koji nemaju dovoljno sredstava, sukladno sa pravilima utvrđenim pravom Unije i nacionalnim zakonodavstvom i praksom.

INSTRUMENTI MEĐUNARODNE ORGANIZACIJE RADA

- **Konvencija o zaštiti materinstva iz 1952. godine - revidirana 2000. godine, broj: 183**

Smatra se da svaka članica sa nedovoljno razvijenim gospodarstvom i sustavom socijalnog osiguranja postupa sukladno sa člankom 6. st. 3. i 4. konvencije ako obezbeđuje novčanu naknadu u iznosu ne manjem od iznosa koji se isplaćuje u slučaju bolesti i privremene spriječenosti u skladu sa domaćim zakonom i propisima. Konvencijom se propisuje da bi se zaštitio položaj žena na tržištu radne snage, povlastice u smislu odsustva obezbjeđuju se kroz obvezno socijalno osiguranje ili državne fondove, ili na način određen domaćim zakonom i praksom. U nastavku teksta citiran je članak 6. Konvencije, koji govori o doprinosima:

Članak 6

- 1) Novčane naknade se obezbeđuju, sukladno sa domaćim zakonom i propisima ili na drugi način sukladno sa domaćom praksom, ženama koje su odsutne sa posla po osnovu navedenom u čl. 4. ili 5. ove konvencije.
- 2) Iznos novčane naknade treba da bude takav da obezbijedi održavanje dobrog zdravlja žene i deteta uz odgovarajući životni standard.

- 3) Ako se na osnovu domaćeg zakona ili prakse iznos novčane naknade za odsustvo iz članka 4. ove konvencije obračunava na osnovu prethodne zarade, iznos te naknade ne može biti manji od dvije trećine ženine prethodne zarade ili od primanja koja se uzimaju u obzir prilikom obračuna naknade.
- 4) Kada se na osnovu domaćeg zakona ili prakse za određivanje visine novčane naknade za odsustvo iz članka 4. ove konvencije koriste drugi metodi, iznos naknade treba da bude približan iznosu koji bi se u prosjeku dobio primjenom prethodnog stava.
- 5) Svaka članica će obezbijediti da uvjeti za sticanje prava na novčanu naknadu budu takvi da ih ispunjava velika većina žena na koje se ova konvencija odnosi.
- 6) Ako žena ne ispunjava uvjete za sticanje prava na novčanu naknadu na osnovu domaćeg zakona i propisa ili na drugi način sukladno sa domaćom praksom, ona će ostvariti pravo na odgovarajuću naknadu iz sredstava socijalne pomoći pod uvjetom materijalnog cenzusa propisanog za takvu vrstu pomoći.
- 7) Zdravstvena skrb obezbjeđuje se ženi i djetetu sukladno sa domaćim zakonom i propisima ili na drugi način sukladno sa domaćom praksom. Zdravstvena zaštita će se obezbijediti za vrijeme prenatalnog perioda, porođaja i postnatalnog perioda, kao i za neophodno stacionarno liječenje.
- 8) Da bi se zaštitio položaj žena na tržištu radne snage, povlastice u smislu odsustva iz čl. 4. i 5. ove konvencije obezbjeđuju se kroz ovezno socijalno osiguranje ili državne fondove, ili na način određen domaćim zakonom i praksom. Poslodavac pojedinačno ne može snositi direktne troškove novčane naknade ženi koju zapošljava bez svog izričitog pristanka, osim: a) ako je tako propisano domaćim zakonom ili praksom u državi članici prije datuma usvajanja ove konvencije od strane Međunarodne konferencije rada, ili b) ako je tako naknadno dogovoreno na nacionalnoj razini između vlade i predstavničkih organizacija poslodavaca i zaposlenih.

3.2. ZAKONODAVSTVO U BOSNI I HERCEGOVINI

3.2.1. ZAKONODAVSTVO ZA RAZINU BOSNE I HERCEGOVINE

Ustav Bosne i Hercegovine svojim odredbama jamči da će Bosna i Hercegovina i oba entiteta osigurati najvišu razinu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Direktna primjena Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, kao i njezinih protokola daje prioritet nad svim ostalim zakonima.

Člankom III stavak, točka c) Ustava Bosne i Hercegovine propisano je da će entiteti ispuniti sve uvjete za pravnu sigurnost i zaštitu osoba pod svojom jurisdikcijom, održavanjem civilnih ustanova za primjenu pravnih propisa, koje će funkcionirati sukladno sa međunarodno priznatim standardima uz poštovanje međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda, iz članka II ovog Ustava, i poduzimanjem ostalih odgovarajućih mjera.

Nadležnost Ministarstva civilnih poslova Bosne i Hercegovine je koordinacija u oblasti zdravstva, socijalne zaštite i obrazovanja.¹⁶

¹⁶ Članak 15 Zakona o ministarstvima i drugim organima uprave Bosne i Hercegovine

3.2.2. ZAKONODAVSTVO NA RAZINI FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Ustav Federacije Bosne i Hercegovine u dijelu II. Ljudska prava i slobode, članak 2 stavak 1 točka n) propisuje da će Federacija osigurati primjenu najviše razine međunarodno priznatih prava i sloboda utvrđenih u aktima navedenim u Aneksu. Posebno da sve osobe na teritoriju Federacije uživaju pravo na socijalnu zaštitu.

III. Podjela nadležnosti između Federalne i županijske/kantonalne vlasti

Članak 2.

Federalna vlast i kantoni/županije nadležni su za:

- a) jamčenje i provođenje ljudskih prava;
- b) zdravstvo;
- c) politiku zaštite čovjekove okoline;
- d) komunikacijsku i transportnu infrastrukturu;
- e) socijalnu politiku;
- f) provođenje zakona i drugih propisa o državljanstvu;
- g) imigraciju i azil;
- h) turizam; i
- i) korištenje prirodnih bogatstava.

Javna politika o zaštiti obitelji s djecom u Federaciji Bosne i Hercegovine se temelji na analizi postojećeg stanja, kao i na obvezama iz ratificiranih međunarodnih dokumenata i preporukama relevantnih međunarodnih institucija, pri čemu se nastojalo voditi računa o potrebi pružanja podrške obiteljima kroz materijalna i druga davanja, ali i o potrebi pružanja usluga stručnog rada s ciljem osiguranja podrške obiteljima u podizanju, odgoju i zbrinjavanju djece kao i u njihovom osposobljavanju za samostalan život i rad.

Naglašavamo da je Federalno ministarstvo rada i socijalne politike donijelo **Nacrt Zakona o podršci obiteljima s djecom**, kojim se nastoji postići uspostavljanje socijalno pravičnijeg sustava zaštite obitelji s djecom, te izjednačavanje prava djece u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Nacrt Zakona o podršci obiteljima s djecom predviđa da se pravo na dječji dodatak financira iz proračuna Federacije Bosne i Hercegovine, kako slijedi:

Članak 12.

(Korisnici prava na dječji dodatak)

Pravo na dječji dodatak, pod uvjetima propisanim ovim zakonom, ostvaruje dijete do navršene 18. godine života.

Članak 13.

(Uvjeti za ostvarivanje prava na dječji dodatak)

(1) Dijete iz članka 12. ovog zakona može ostvariti pravo na dječji dodatak ukoliko:

- a) ukupni mjesečni prihodi po članu domaćinstva ne prelaze 20% prosječne isplaćene neto plaće u Federaciji za prethodnu godinu prema podatku Federalnog zavoda za statistiku;
- b) nijedan od članova zajedničkog domaćinstva nije vlasnik ili posjednik motornog vozila do sedam godina starosti, osim ako su u pitanju osobe s invaliditetom koja po propisima iz oblasti

poreske i carinske politike mogu uvesti ili na domaćem tržištu kupiti motorno vozilo kao ortopedsko ili drugo pomagalo;

c) nije steklo potomstvo;

d) nije smješteno u hraniteljsku obitelj ili ustanovu socijalne zaštite u razdoblju dužem od 30 dana, a troškovi smještaja se djelimično ili u cijelosti osiguravaju iz proračunskih sredstava.

(2) Pored uvjeta propisanih stavkom (1) ovog članka dijete starije od 15 godina može ostvariti pravo na dječiji dodatak ukoliko nema zasnovan radni odnos.

(3) Pored uvjeta propisanih stavkom (1) ovog članka dijete starije od 16 godina može ostvariti pravo na dječiji dodatak ukoliko nije sklopilo brak.

Članak 14.

(Visina dječijeg dodatka)

(1) Visina dječijeg dodatka iznosi 6% od prosječne isplaćene neto plaće u Federaciji za prethodnu godinu prema podatku Federalnog zavoda za statistiku.

(2) Korisnik iz članka 12. ima pravo na uvećani dječiji dodatak u iznosu od 8% prosječne isplaćene neto plaće u Federaciji za prethodnu godinu prema podatku Federalnog zavoda za statistiku ukoliko ispunjava jedan od sljedećih uvjeta a) da je dijete bez roditeljskog staranja sukladno s propisima iz oblasti socijalne i dječje zaštite; b) da je dijete kojem je nadležna institucija, sukladno s propisima iz oblasti socijalne zaštite, utvrdila invaliditet u postotku od 90% ili 100%; c) da je dijete oboljelo od HIV infekcije, tuberkuloze ili drugih zaraznih bolesti koje su utvrđene propisom o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti, malignih bolesti, hemofilije, inzulo ovisnog dijabetesa, hronične bubrežne insuficijencije, cistične fibroze, sustavne autoimune bolesti, reumatske groznice, progresivnih neuromišićnih oboljenja, paraplegije, kvadruplegije, cerebralne paralize, epilepsije i multiple skleroze i bolesti ovisnosti, a koje se, sukladno s propisima iz oblasti zdravstvene zaštite, smatraju bolestima većeg socijalno-medicinskog značaja.

(3) Pravo iz stavka (2) ovog članka ima i dijete žrtva svih oblika nasilja, trgovine i radne eksploatacije prema procjeni i evidencijama nadležnih centara za socijalni rad/službi socijalne zaštite.

Članak 15.

(Trajanje prava na dječiji dodatak)

(1) Djetetu koje ispunjava uvjete iz članka 13. ovog zakona pravo na dječiji dodatak će se priznati od prvog dana narednog mjeseca po podnošenju zahtjeva za ostvarivanje prava.

(2) Pravo na dječiji dodatak traje dok postoje uvjeti za ostvarivanje prava, a najdulje 12 mjeseci.

(3) Staratelj djeteta koje je ostvarilo pravo na dječiji dodatak dužan je obnoviti zahtjev za nastavak ostvarivanja prava na dječiji dodatak u mjesecu prije isteka prava.

(4) Ukoliko zakonski staratelj djeteta u roku iz stavka (3) ovog članka ne podnese zahtjev i ne dostavi dokaze o ispunjavanju uvjeta za nastavak ostvarivanja prava, pravo na dječiji dodatak prestaje.

(5) Za dijete kojem, sukladno s ovim zakonom, prestane pravo na dječiji dodatak, isplata će se izvršiti za mjesec u kojemu je pravo prestalo.

Članak 16.

(Prestanak prava na dječiji dodatak)

Pravo na dječiji dodatak prestaje:

- a) s navršениh 18 godina;
- b) smrću djeteta;
- c) na osobni zahtjev zakonskog staratelja;
- d) ukoliko zakonski staratelj djeteta nije u propisanom roku dostavio dokaze o ispunjavanju uvjeta za nastavak ostvarivanja prava;
- e) gubitkom nekog od uvjeta utvrđenih člankom 13. ovog zakona.

- **Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji sa djecom¹⁷**

Članak 89.

Osnovna prava koja, u smislu ovog zakona, ostvaruje obitelj sa djecom su:

- 1) dodatak na djecu,
- 2) naknada umjesto plaće ženi - majci u radnom odnosu, za vrijeme dok odsustvuje s posla radi trudnoće, porođaja i njege djeteta,
- 3) novčana pomoć za vrijeme trudnoće i porođaja žene - majke koja nije u radnom odnosu,
- 4) jednokratna pomoć za opremu novorođenog djeteta,
- 5) pomoć u prehrani djeteta do šest mjeseci i dodatna ishrana za majke - dojilje,
- 6) posebni psihosocijalni tretman bračnih drugova, koji žele djecu i trudnica,
- 7) smještaj djece uz osiguranu ishranu u ustanovama predškolskog odgoja,
- 8) osiguranje jednog obroka u vrijeme nastave u školama osnovnog obrazovanja,
- 9) školarine i stipendije đacima i studentima.

Članak 90.

Propisom županije/kantona mogu se utvrditi i druga prava obitelji sa djecom. Propisom županije/kantona bliže se uređuju uvjeti, način, postupak, organi i financiranje prava utvrđenih u članku 89. ovog zakona.

Članak 91.

Pravo na dodatak na djecu pripada obitelji čiji ukupni mjesečni prihod ostvaren po svim osnovama, izuzev primanja ostvarenih iz socijalne zaštite i zaštite obitelji sa djecom, po članu domaćinstva, ne prelaze iznos koji je utvrđen propisom županije/kantona kao najniži iznos prihoda dovoljnih za izdržavanje. Obitelji iz članka 88. stavak 2. ovog zakona pravo na dodatak na djecu pripada, bez obzira na visinu prihoda domaćinstva.

Članak 92.

Stranim državljanima i osobama bez državljanstva koji stalno žive na teritoriju Federacije, pripada pravo na dodatak na djecu sukladno sa međunarodnim ugovorom.

¹⁷ „Službene novine F BiH“, br. 36/99, 54/04, 39/06, 14/09, 45/16

KANTONALNA/ŽUPANIJSKA RAZINA

Prava iz socijalne zaštite koja se odnose na dječiji dodatak u Federaciji Bosne i Hercegovine ostvaruju se na osnovu:

Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji sa djecom¹⁸, Unsko – sanski kanton/županija

Zakona o doplatku za djecu¹⁹, Posavski kanton/županija

Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji sa djecom²⁰, Tuzlanski kanton/županija

Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji sa djecom²¹, Zeničko – dobojski kanton/županija

Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji s djecom²², Srednjobosanski kanton/županija

Zakona o zaštiti obitelji sa djecom²³, Hercegovačko – neretvanski kanton/županija

Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji s djecom²⁴,

Zapadnohercegovački kanton/županija

Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji sa djecom²⁵, Kanton Sarajevo

Odluke o doplatku za djecu²⁶, Kanton 10

Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji sa djecom²⁷, Bosansko – podrinjski kanton/županija.

UNSKO – SANSKI KANTON/ŽUPANIJA

- **Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji sa djecom**

Članak 105.

(1) Pravo na dječiji dodatak, u smislu prethodnog stavka, teče od prvog dana narednog mjeseca od dana podnošenja zahtjeva. Korisnik dječijeg dodatka dužan je prijaviti svaku promjenu koja povlači gubitak prava, u roku od 15 dana od nastale promjene.

(2) Korisnik dječijeg dodatka dužan je u svakoj kalendarskoj godini dostaviti dokaze o ispunjavanju uvjeta za ostvarivanje prava. Dječiji dodatak se isplaćuje i za vrijeme školskog raspusta“.

¹⁸ „Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona“ br. 5/00, 7/01, 11/14, 23/18 i 15/20

¹⁹ „Narodne novine Posavskog kantona“, br. 3/17

²⁰ „Službene novine Tuzlanskog kantona“, br. 5/12, 7/14, 11/15, 13/16, 4/18 i 12/20

²¹ „Službene novine Zeničko – dobojskog kantona“, broj: 13/07 i 13/11

²² „Službene novine Srednjobosanskog kantona“ br. 10/05, 2/06 i 3/18

²³ „Službene novine HNK“, br. 7/17 i 7/19

²⁴ „Narodne novine Županije Zapadnohercegovačke“, br. 16/01, 11/02, 4/04 i 9/05, 21/12, 13/14, 14/16

²⁵ „Službene novine Kantona Sarajevo“, br. 38/14, 38/16, 44/17 i 28/18

²⁶ „Narodne novine Hercegbosanske županije“, broj 2/18

²⁷ „Službene novine Bosansko-podrinjskog kantona“ (Prečišćeni tekst br. 7/08)

Članak 106.

Ukoliko se utvrdi da se dječiji dodatak nenamjenski koristi, nadležni organ starateljstva može odrediti da se dječiji dodatak isplaćuje drugom roditelju ili osobi kod koje se dijete nalazi na brizi i staranju.

POSAVSKI KANTON/ŽUPANIJA

• Zakon o doplatku za djecu

Članak 1.

Ovim Zakonom uređuje se pravo na doplatku za djecu, postupak za ostvarivanje prava, način financiranja doplatka za djecu, te druga pitanja značajna za ostvarivanje navedenog prava u Županiji Posavskoj.

Članak 2.

Sredstva za financiranje prava na doplatku za djecu utvrđena ovim Zakonom osiguravaju se u Proračunu Županije Posavske.

Članak 3.

(1) Korisnici prava na doplatku za djecu su: roditelj, usvojitelj, staratelj, očuh, maćeha, baka, djed, osoba kojoj je dijete rješenjem nadležnog tijela povjereno na skrb i odgoj i koji živi u kućanstvu s djetetom (u daljnjem tekstu: korisnik).

(2) Pravo na doplatku za djecu ostvaruje korisnik koji ima prebivalište u Županiji Posavskoj najmanje dvije godine neprekidno prije podnošenja zahtjeva i ispunjavaju uvjete propisane ovim Zakonom.

(3) Pravo na doplatku za djecu pripada djetetu do navršene 15. godine života.

Članak 7.

(1) Pravo na doplatku za djecu uvećan za 30% pripada obitelji za treće i svako slijedeće dijete.

(2) Pravo na doplatku za djecu uvećan za 50% pripada:

- Djetetu bez oba ili jednog roditelja.

- Djetetu s posebnim potrebama.

- Obitelji u kojoj su oba ili jedan roditelj osobe sa invaliditetom sa postotkom invalidnosti od 60% i više.

- Djetetu oboljelom od šećerne bolesti, karcinoma, leukemije, TBC, celijakije i epilepsije.

- Djetetu korisnika pomoći za održavanje- stalne novčane pomoći.

Članak 8.

Iznos doplatka za djecu utvrđuje Vlada Županije Posavske posebnom odlukom na prijedlog županijskog ministra zdravstva, rada i socijalne politike.

TUZLANSKI KANTON/ŽUPANIJA

• Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji sa djecom

Članak 78.

Temeljna prava koja, u smislu Federalnog zakona i ovog zakona, ostvaruju obitelji s djecom su:

a) dodatak na djecu;

Članak 80.

Dodatak na djecu (u daljem tekstu: dječiji dodatak) imaju obitelji koje imaju prebivalište u Kantonu.

Članak 81.

(1) Pravo na dječiji dodatak osigurava se obitelji čiji mjesečni prihod po članu domaćinstva ne prelazi iznos od 15% prosječne plaće.

(2) Iznos dječijeg dodatka za svaku kalendarsku godinu utvrđuje Vlada Kantona posebnom odlukom, najkasnije 30 dana od dana donošenja proračuna Kantona u visini od 2,5 do 5% prosječne plaće iz prethodne kalendarske godine, izuzimajući obitelji s troje i više djece za koje iznos dječijeg dodatka ne može biti manji od 5% prosječne plaće.

(3) Prioritet u ostvarivanju prava, iz prethodnog stavka ovog članka, imaju djeca iz obitelji u kojim mjesečni prihod po članu domaćinstva ne prelazi 7% prosječne plaće.

(4) Bliže odredbe u pogledu načina uspostavljanja i ostvarivanja prava na dječiji dodatak iz prethodnog stavka bit će utvrđene općim aktom koji će, u roku od sedam dana od dana stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji s djecom („Službene novine Tuzlanskog kantona“ broj 11/09), donijeti ministar.

Članak 82.

Ukupan prihod domaćinstva čine prihodi koje članovi domaćinstva ostvaruju u smislu članka 15. ovog zakona.

Član 83.

Djetetu bez oba ili jednog roditelja, obitelji koja ima dijete ometeno u fizičkom ili psihičkom razvoju, djeci oboljeloj od celijakije, TBC, leukemije, karcinoma i šećerne bolesti i obitelji u kojoj su oba ili jedan roditelj invalidi, pripada pravo na dječiji dodatak bez obzira na imovinske uvjete, uvećan za 50%.

Članak 84.

(1) Pravo na dječiji dodatak obvezno pripada djetetu do navršene 15. godine života ukoliko ispunjava uvjete predviđene ovim zakonom.

(2) Djeca starija od 15 godina života ostvaruju pravo na dječiji dodatak:

1. ako se nalaze na redovnoj naobrazbi u osnovnim, srednjim i višim školama, akademijama ili fakultetu, a najdulje do navršene 27. godine života;

2. ako su nesposobni za samostalan život i rad, a nesposobnost je nastupila do 15. godine života ili u tijeku redovne naobrazbe, za cijelo vrijeme trajanja nesposobnosti.

(3) Dječiji dodatak isplaćuje se i za vrijeme školskog raspusta.

Članak 85.

Dječiji dodatak isplaćuje se i za vrijeme dok je dijete usljed bolesti ili liječenja, spriječeno da izvršava svoje obveze u školi, odnosno fakultetu, ali najdalje do navršene 27. godine života.

Članak 86.

Dječiji dodatak ne pripada djeci koja su smještena u ustanove dječije i socijalne zaštite, osim u slučaju kada roditelji, usvojitelj ili srodnik koji je dužan da izdržava to dijete, snosi troškove smještaja u punom iznosu.

Članak 87.

(1) Dječiji dodatak prestaje za dijete koje stupi u brak ili izvanbračnu zajednicu.

(2) Ukoliko se utvrdi da se dječiji dodatak nenamjenski koristi, nadležni organ starateljstva može odrediti da se dječiji dodatak isplaćuje drugom roditelju ili osobi kod koje se dijete nalazi na izdržavanju.

Članak 88.

(1) Dječiji dodatak za djecu čiji su roditelji zaposleni, isplaćuje iz svojih sredstava poslodavac kod kojeg je roditelj u radnom odnosu.

(2) Isplatu dječijeg dodatka ostalim korisnicima uređuje ministar, posebnim aktom.

ZENIČKO – DOBOJSKI KANTON/ŽUPANIJA

- **Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji sa djecom**

Članak 113.

(1) Pravo na dječiji dodatak pripada obitelji sa djecom koja se neposredno brine o djetetu, a čiji mjesečni prihodi ostvareni po svim osnovama izuzev primanja ostvarenih iz socijalne zaštite i zaštite obitelji sa djecom, po članu domaćinstva ne prelaze iznos od 15% od prosječne plaće Kantona.

(2) Djetetu bez oba ili jednog roditelja, porodici koja ima dijete ometeno u fizičkom ili psihičkom razvoju i obitelji u kojoj oba ili jedan roditelj ili dijete imaju najmanje 60% oštećenje organizma, pripada pravo na dječiji dodatak bez obzira na imovinske uvjete.

Članak 114.

Ukupan prihod domaćinstva čine prihodi koje članovi domaćinstva ostvaruju u smislu članka 24. ovog zakona.

Članak 115.

(1) Iznos dječijeg dodatka utvrđuje se u mjesečnom iznosu od 2% od prosječne plaće Kantona, po djetetu.

(2) Iznos dječijeg dodatka iz članka 113. stavak (2) ovog zakona, utvrđuje se u mjesečnom iznosu od 3%, od prosječne plaće Kantona, po djetetu.

Članak 116.

(1) Pravo na dječiji dodatak obvezno pripada djetetu do navršene 15. godine života, ukoliko ispunjava uvjete predviđene ovim zakonom.

(2) Dijete starije od 15 godina života ostvaruje pravo na dječiji dodatak, pod uvjetom:

da se nalazi na redovnom obrazovanju u osnovnim, srednjim i višim školama, akademijama ili fakultetima, a najdulje do navršene 27. godine života;

ako je nesposobno za samostalan život i rad, a nesposobnost je nastupila do 15. godine života ili u tijeku redovnog obrazovanja, a najdulje do navršene 27. godine života.

Članak 117.

Dječiji dodatak isplaćuje se i za vrijeme dok je dijete usljed bolesti ili liječenja, spriječeno da izvršava svoje obveze u školi, odnosno fakultetu, ali najduže do navršene 27. godine života.

SREDNJOBOSANSKI KANTON/ŽUPANIJA

- **Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji s djecom**

Članak 117.

Korisnici osobne i obiteljske invalidnine imaju pravo na dječiji doplatk pod uvjetima i u visini koji su utvrđeni propisima o dječijem doplatku ako ne ispunjava uvjete propisane za ostvarivanje tog doplatka po drugom osnovu.

Članak 144.

Pravo na dječiji doplatk ima:

- dijete bez oba roditelja ili bez jednog roditelja ili dijete pod starateljstvom
- dijete ometeno u psihičkom ili tjelesnom razvoju i dijete s teškom neizlječivom bolešću ili dijete civilna žrtka rata, s najmanje 60% invalidnosti
- dijete korisnik stalne novčane pomoći

Članak 145.

Pravo na dječiji doplatk prema članku 144. ovog zakona pripada obitelji čiji ukupni mjesečni prihodi, osim primanja ostvarenih iz oblasti socijalne zaštite i zaštite obitelji s djecom, po članu domaćinstva ne prelazi iznos od 22% prosječne mjesečne neto plaće ostvarene u prethodnoj godini u Kantonu.

HERCEGOVAČKO – NERETVANSKI KANTON/ŽUPANIJI

- **Zakon o zaštiti obitelji sa djecom**

Članak 16.

Pravo na dodatak na djecu, pod uvjetima propisanim ovim zakonom, može ostvariti roditelj, dijete, drugi krvni srodnik, srodnik po tazbini, staratelj, usvojitelj i osoba iz izvanbračne zajednice (u daljnjem tekstu: korisnik), koji žive u zajedničkom kućanstvu sa djetetom.

Članak 17.

(1) Osoba iz članka 16. ovog zakona može ostvariti pravo na dodatak na djecu ukoliko ukupni mjesečni prihod po članu kućanstva ne prelazi 15% prosječne neto plaće ostvarene u prethodnoj godini u Federaciji BiH (u daljnjem tekstu: prosječna plaća).

(2) Iznos dodatka na djecu utvrđuje Vlada Hercegovačko-neretvanskog kantona/županije (u daljnjem tekstu: Vlada) posebnom odlukom, na prijedlog Ministarstva zdravstva, rada i socijalne zaštite (u daljnjem tekstu: Ministarstvo).

(3) Iznos dodatka za djecu iz članka 4. ovog zakona, utvrđuje Vlada posebnom odlukom, s tim da se iznos dodatka utvrđuje u većem iznosu, bez obzira na visinu prihoda kućanstva, a najviše do 50% na iznos dodatka iz stavka (2) ovog članka.

Članak 18.

(1) Dodatak na djecu ne može se ostvariti za dijete kojem je jedan od članova zajedničkog kućanstva, vlasnik ili suvlasnik poduzeća ili samostalne radnje ili ima registriranu dopunsku djelatnost.

(2) Dodatak na djecu ne može se ostvariti za dijete kojem je jedan od članova zajedničkog domaćinstva vlasnik ili posjednik motornog vozila u vrijednosti većoj od 10.000,00 KM, osim ako su u pitanju lica s invaliditetom koje sukladno sa propisima iz oblasti porezne i carinske politike mogu uvesti ili na domaćem tržištu kupiti motorno vozilo kao ortopedsko ili drugo pomagalo.

(3) Ministar zdravstva, rada i socijalne zaštite (u daljnjem tekstu: ministar) bliže će propisati način utvrđivanja vrijednosti motornog vozila iz stavka (2) ovog članka.

Članak 19.

(1) Pravo na dodatak na djecu pripada za dijete do navršene 15. godine ukoliko ispunjava uvjete predviđene ovim zakonom i federalnim zakonom.

(2) Djetetu starijem od 15 godina pripada pravo na dodatak na djecu pod uvjetom:

a) da se nalazi na redovnom školovanju u srednjoj školi, a najduže do navršene 19. godine,

b) da se nalazi na redovnom školovanju na visokoškolskoj ustanovi na području BiH, a najduže do navršene 27. godine,

c) da je nesposobno za samostalan život i rad, pod uvjetom da je nesposobnost nastupila prije navršene 15. godine, ili u tijeku redovnog školovanja, a najduže do navršene 27. godine.

Članak 20.

(1) Pravo na dodatak na djecu pripada djetetu od prvog dana narednog mjeseca po podnošenju zahtjeva za ostvarivanje prava.

(2) Dodatak na djecu isplaćuje se i za vrijeme dok je dijete, uslijed bolesti ili liječenja, spriječeno da izvršava svoje obveze u školi, odnosno visokoškolskoj ustanovi, a najduže do navršene 27. godine.

(3) Pravo na dodatak na djecu ne pripada za dijete koje je smješteno u hraniteljsku obitelj, u ustanovu socijalne zaštite ili drugu ustanovu, za koje se troškovi smještaja osiguravaju iz proračunskih sredstava.

Članak 21.

Pravo na dodatak na djecu prestaje za dijete koje:

a) po završetku srednje škole upiše isti stupanj obrazovanja drugog smjera,

- b) u tijeku redovnog školovanja izgubi više od jedne godine na visokoškolskoj ustanovi,
- c) nakon završene jedne školske godine upiše ponovno istu godinu studija na drugoj visokoškolskoj ustanovi,
- d) nakon završenog školovanja na visokoškolskoj ustanovi upiše školovanje istog stupnja,
- e) zasnuje radni odnos, zaključi brak ili stekne potomstvo.

Članak 22.

(1) Korisnik dodatka na djecu dužan je u svakoj kalendarskoj godini u razdoblju od 1. rujna do 31. listopada dostaviti dokaze o ispunjavanju uvjeta za ostvarivanje prava, a za dijete koje se nalazi na redovnom školovanju i dokaz o nastavku školovanja.

(2) Ukoliko korisnik ne dostavi dokaze iz stavka (1) ovog članka, prestaje pravo na dodatak na djecu 31. Kolovoza tekuće godine za djecu u srednjim školama, odnosno 31. listopada tekuće godine za studente na visokoškolskim ustanovama.

Članak 23.

Centar koji utvrđuje pravo na dodatak na djecu će po službenoj dužnosti redovno provjeravati starost djeteta i sukladno sa tim odlučivati o nastavku ostvarivanja ovog prava.

ZAPADNOHERCEGOVAČKI KANTON/ŽUPANIJA

- **Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji s djecom**

Članak 170.

Prava koja glede ovog Zakona, ostvaruje obitelj sa djecom su:

1. dodatak na djecu...

Članak 171.

Pravo na dodatak na djecu imaju obitelji koje imaju prebivalište ili boravište u Županiji.

Članak 172.

Prava na dječiji dodatak osigurava se iz obitelji čiji prihodi po članu domaćinstva ne prelazi iznos od 20 % prosječne plaće utvrđene u Županiji u prvom tromjesečju tekuće godine.

Iznos dječijeg dodatka utvrđuje se Odlukom Vlade Županije i ne može biti manji od 15% od najniže plaće u Županiji, objavljene od nadležnog tijela Županije.

Članak 173.

Korisnicima iz članka 171. ovog zakona pripada pravo na dječiji dodatak iz stavka 2. članka 172. ovog Zakona ukoliko prihod po članu domaćinstva ne prelazi iznos od 30% prosječne plaće utvrđene u Županiji u prvom tromjesečju tekuće godine, uvećan za 50%.

Za osobe koje podnose zahtjev za ostvarivanje prava na dodatak za djecu, za djecu iz stavka 1. ovog članka, dužna su uz zahtjev priložiti dokaze.

Članak 175.

Pravo na dječiji dodatak obvezno pripada djetetu do navršene petnaeste godine života ukoliko ispunjava uvjete predviđene ovim zakonom.

Djeca starija od petnaest godina ostvaruju pravo na dječiji dodatak:

1. Ako se nalaze na redovitom školovanju u osnovnim i srednjim školama, a najdulje do navršene 19. godine života.
2. Ako su nesposobni za samostalni život i rad, a nesposobnost je nastupila do 15 godine života ili u tijeku redovitog školovanja, za cijelo vrijeme trajanja nesposobnosti.

Dodatak na djecu isplaćuje se i za vrijeme školskog raspusta.

Članak 176.

Za djecu ometenu u tjelesnom i psihičkom razvoju koja se ne nalaze u ustanovama socijalne i dječije zaštite, dječiji dodatak pripada za sve vrijeme trajanja školovanja, a najdulje do navršene 19. godine života.

Članak 177.

Dječiji dodatak isplaćuje se i za vrijeme dok je dijete uslijed bolesti ili liječenja spriječeno da izvršava svoje obveze u školi, a najdulje do navršene 19. godine života.

Članak 178.

Pravo na dječiji dodatak ne pripada djeci koja su smještena u ustanove dječije i socijalne zaštite.

Članak 179.

Dječiji dodatak prestaje za dijete koje stupa u brak.

Ukoliko se utvrdi da se dječiji dodatak nenamjenski koristi, nadležni organ starateljstva može odrediti, da se dječiji dodatak isplaćuje drugom roditelju ili osobi kod koje se dijete nalazi na izdržavanju.

Članak 180.

Prvostupanjsko rješenje kojim se utvrđuje pravo na dječiji dodatak podliježe reviziji.

Reviziju po službenoj verziji obavlja Ministarstvo.

Ako je protiv prvostupanjskog rješenja izjavljena žalba, o reviziji i žalbi rješava se istim rješenjem.

Rješenje o reviziji i žalbi iz stavka 3. ovog članka ne odlaže izvršenje rješenja.

KANTON SARAJEVO

- **Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji sa djecom**

Članak 131.

O pravima u oblasti zaštite obitelji sa djecom u prvom stupnju rješava općinski načelnik.

Članak 132.

(1) Pravo na dodatak na djecu ostvaruju obitelji koje imaju prebivalište u Kantonu.

(2) Izuzetno od stavka 1. ovog članka pravo na dodatak na djecu mogu ostvariti i obitelji koje imaju boravište u Kantonu po osnovu statusa raseljenih osoba i izbjeglica u Kantonu.

(3) Izuzetno od članka 6. ovog zakona, pravo na dodatak na djecu mogu ostvariti i obitelji u kojima dijete i barem jedan od roditelja djeteta imaju državljanstvo Bosne i Hercegovine.

(4) Ukoliko se pravo na dodatak na djecu ostvaruje po osnovu boravišta, to pravo se može ostvariti samo pod uvjetom da se isto pravo ne ostvaruje u mjestu prebivališta.

Članak 133.

(1) Dodatak na djecu obezbjeđuje se obiteljima sa djecom čiji prihodi po članu zajedničkog domaćinstva ne prelaze iznos 20% prosječne plaće.

(2) Iznos dječijeg dodatka utvrđuje Kantonalno ministarstvo, s tim da taj iznos ne može biti manji od 5% od prosječne plaće.

Članak 134.

Ukupan prihod domaćinstva kao osnov za ostvarivanje prava na dodatak na djecu, čine prihodi iz članka 9. ovog zakona.

Članak 135.

(1) Dodatak na djecu ne mogu ostvariti obitelji u kojima je jedan od članova zajedničkog domaćinstva vlasnik poduzeća ili samostalne radnje ili ima registriranu dopunsku djelatnost, vlasnik je ili posjednik motornog vozila, osim ako su u pitanju osobe sa invaliditetom koje po propisima iz oblasti poreske i carinske politike mogu uvesti ili na domaćem tržištu kupiti motorno vozilo kao ortopedsko ili drugo pomagalo.

(2) Izuzetno, dodatak na djecu mogu ostvariti i obitelji u kojima je jedan od članova zajedničkog domaćinstva vlasnik ili posjednik motornog vozila, ukoliko se radi o djetetu iz članka 136. stavak 1. alineja 1., 2. ili 3.

Članak 136.

(1) Pravo na dodatak na djecu bez obzira na imovinski cenzus pripada djetetu bez jednog ili oba roditelja ili dijete, te obitelji:

- u kojoj jedan od roditelja ima utvrđen invaliditet od najmanje 90%,
- koja ima dijete ometeno u tjelesnom ili psihičkom razvoju, što se dokazuje pravosnažnim rješenjem donijetim sukladno sa Pravilnikom o utvrđivanju preostale sposobnosti i razvrstavanju djece i omladine ometene u psiho-tjelesnom razvoju ("Službene novine Kantona Sarajevo" br. 26/08 i 5/12),
- koja ima dijete oboljelo od karcinoma, šećerne bolesti, leukemije, TBC, celijakije i kronove bolesti, ulceroznog kolitisa, hepatitisa B i C, epilepsije ili dijete sa poremećajem autističnog spektra.
- čiji je jedan od roditelja korisnik stalne novčane pomoći.

(2) Djeci i obitelji iz prethodnog stavka pripada dodatak na djecu u iznosu iz članka 133. ovog zakona, uvećan za 50%.

Članak 137.

(1) Dodatak na djecu pripada djetetu do navršene petnaeste godine života ukoliko ispunjava uvjete predviđene Federalnim zakonom i ovim zakonom.

(2) Djeca starija od 15 godina ostvaruju pravo na dodatak na djecu pod uvjetom:

- da se nalaze na redovnom školovanju na području BiH, a najkasnije do 27. godine života;
- da su nesposobna za privređivanje, pod uvjetom da je nesposobnost nastupila prije navršanih 15 godina života, odnosno za vrijeme redovnog školovanja, a najkasnije do navršanih 27 godina života.

(3) Dodatak na djecu isplaćuje se i za vrijeme školskog raspusta.

Članak 138.

Za djecu ometenu u fizičkom i psihičkom razvoju koja se nalaze na specijalnom školovanju, dodatak na djecu pripada za sve vrijeme trajanja školovanja, a najkasnije do navršениh 27 godina života.

Članak 139.

Dodatak na djecu isplaćuje se i za vrijeme dok je dijete, usljed bolesti ili liječenja, spriječeno da izvršava svoje obveze u školi, odnosno fakultetu, a najkasnije do navršениh 27 godina života.

KANTON/ŽUPANIJA 10

- **Odluka o doplatku za djecu**

Članak 1.

Ovom Odlukom uređuje se pravo na doplatku za djecu do navršene petnaeste (15) godine života, postupak za ostvarivanje prava, način financiranja doplatka za djecu, te druga pitanja značajna za ostvarivanje navedenog prava u Hercegbosanskoj županiji.

Članak 2.

Sredstva za financiranje prava na doplatku za djecu utvrđena ovom Odlukom osiguravaju se u Proračunu Hercegbosanske županije.

Članak 3.

(1) Korisnici prava na doplatku za djecu su: roditelj, posvojitelj, skrbnik, očuh, maćeha, osoba kojoj je dijete rješenjem nadležnog tijela socijalne skrbi povjereno na skrb i odgoj i koja živi u kućanstvu s djetetom (u daljnjem tekstu: korisnik).

(2) Pravo na doplatku za djecu ostvaruje korisnik koji ima prebivalište u Hercegbosanskoj županiji najmanje tri godine neprekidno prije podnošenja zahtjeva i ispunjava uvjete propisane ovom Odlukom.

(3) Pravo na doplatku za djecu pripada korisniku za dijete do navršene petnaeste (15) godine života.

Članak 4.

Doplatku za djecu ne pripada korisniku za dijete koje: bude smješteno u udomiteljsku obitelj, ustanovu socijalne skrbi ili drugu ustanovu, a troškovi smještaja se djelomično ili u cijelosti osiguravaju iz proračunskih sredstava iz članka 2. ove odluke; ostvaruje pravo na dječji doplatku izvan Hercegbosanske županije.

Članak 5.

(1) Ukoliko se utvrdi da se doplatku za djecu nenamjenski koristi, nadležni centar za socijalnu skrb može odrediti da se doplatku za djecu isplaćuje drugom korisniku kod kojeg se dijete nalazi na uzdržavanju.

(2) Ukoliko se utvrdi da je doplatak za djecu isplaćen osobi koja nije imala pravo na doplatak za djecu, ista je dužna vratiti primljeni iznos.

(3) Doplatak za djecu ne može biti predmet ovrhe.

Članak 6.

Iznos doplatka za djecu utvrđuje Vlada Hercegbosanske županije posebnom odlukom na prijedlog Ministarstva rada, zdravstva, socijalne skrbi i prognanih.

BOSANSKO-PODRINJSKI KANTON/ŽUPANIJA

- **Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji sa djecom**

Članak 93.

Dodatak na djecu (u daljem tekstu: dječiji dodatak) imaju obitelji koje imaju prebivalište ili boravište u Kantonu.

Članak 94.

Pravo na dječiji dodatak pripada obitelji čiji mjesečni prihodi ostvareni po svim osnovama izuzev primanja ostvarenih iz socijalne zaštite i zaštite obitelji sa djecom, po članu domaćinstva ne prelazi iznos od 15% od prosječne plaće u Kantonu.

Ukupni prihodi domaćinstva kao osnov za ostvarivanje prava na dječiji dodatak, čine prihodi iz članka 14. ovog Zakona.

Pravo na dječiji dodatak bez obzira na imovinski census uvećan za 50% pripada:

- djetetu bez oba ili jednog roditelja,
- djetetu ometenom u tjelesnom ili psihičkom razvoju,
- obitelji u kojoj su oba ili jedan roditelj invalidi sa postotkom invaliditeta od 60% i više,
- djetetu oboljelom od šećerne bolesti, karcinoma, leukemije, TBC i celijakije,
- djeci korisnika stalne novčane pomoći.

Izuzetno, osim prava na dječiji dodatak, obitelj ima pravo i na novčanu pomoć u mjesečnom iznosu od 40% od prosječne plaće u Kantonu za novorođeno treće i po 40% za svako sljedeće rođeno dijete, pod uvjetom da žive u zajedničkom domaćinstvu sa podnositeljem zahtjeva bez obzira na imovinski census.

Izuzetno, djeca koja su ostvarila pravo na dječiji dodatak imaju pravo na zdravstvenu skrb pod uvjetom da to pravo ne mogu ostvariti po drugom osnovu do uzrasta do 15 godina.

Članak 95.

(1) Dječiji dodatak ne mogu ostvariti djeca kojima je jedan od članova zajedničkog domaćinstva vlasnik poduzeća ili samostalne radnje ili ima registriranu dopunsku djelatnost, vlasnik je ili posjednik motornog vozila, osim ako su u pitanju djeca sa invaliditetom koja po propisima iz oblasti poreske i carinske politike mogu uvesti ili na domaćem tržištu kupiti motorno vozilo kao ortopedsko pomagalo.

3.2.3. ZAKONODAVSTVO NA RAZINI REPUBLIKE SRPSKE

U Republici Srpskoj dječiji dodatak kao oblik socijalne zaštite reguliran je Zakonom o dječijoj zaštiti²⁸.

- **Zakon o dječijoj zaštiti**

Član 17.

(1) Dodatak na djecu pripada djeci do navršениh 15 godina ako se redovno školuju.

(2) Djeca za koju se obezbjeđuju sredstva iz budžeta Republike, odnosno jedinice lokalne samouprave više od 50% cijene za smještaj u ustanovu socijalne zaštite, zbrinjavanje u hraniteljsku porodicu ili drugu ustanovu za vrijeme obrazovanja ili rehabilitacije ne ostvaruju pravo na dodatak na djecu.

Član 18.

(1) Pravo na dodatak na djecu ostvaruje majka za drugo, treće i četvrto dijete u porodici, zavisno od materijalnog položaja porodice, rasporeda rođenja i uzrasta djece, u skladu sa članom 25. ovog zakona.

(2) Pravo na dodatak na djecu ostvaruje otac djeteta, odnosno usvojilac djeteta ukoliko majka nije živa, napustila je dijete ili je iz objektivnih razloga spriječena da neposredno brine o djetetu, odnosno kada je odlukom nadležnog organa dijete povjereno ocu na zaštitu i vaspitanje.

(3) Pravo na dodatak na djecu ostvaruje dijete pod starateljstvom, bez roditeljskog staranja nezavisno od materijalnog položaja, a najduže do navršениh 18 godina.

Član 19.

(1) Dodatak na djecu ostvaruju lica iz člana 18. ovog zakona za svako dijete bez obzira na red rođenja i materijalni položaj porodice, ukoliko je nadležni organ priznao pravo djetetu na dodatak za pomoć i njegu drugog lica u smislu zakona kojim se propisuje oblast socijalne zaštite do navršениh 18 godina, a ukoliko su na redovnom školovanju, najduže do 26. godine.

(2) Dodatak za djecu ostvaruju lica iz člana 18. ovog zakona za svako dijete bez obzira na red rođenja i materijalni položaj porodice, ukoliko je stručna komisija, u skladu sa zakonom kojim se uređuje oblast socijalne zaštite, utvrdila da se radi o djetetu sa oštećenjem ili oboljenjem: vida, sluha, govorno-glasovne komunikacije, sa tjelesnim oštećenjem, odnosno hroničnim oboljenjem, sa intelektualnim oštećenjem, sa psihičkim poremećajem, odnosno oboljenjem ili sa drugim oštećenjem ili oboljenjem koje dovodi do poteškoća u psihomotornom i senzomotornom razvoju.

(3) Izuzetno, pravo na dodatak na djecu ostvaruju roditelji djece uzrasta do tri godine bez obzira na red rođenja i materijalni položaj porodice ukoliko je djetetu, prema nalazu ovlašćenog doktora medicine, potrebna pojačana njega.

(4) Roditelj, odnosno usvojitelj, korisnik prava na novčanu pomoć u smislu zakona kojim se propisuje oblast socijalne zaštite, ostvaruje dodatak na djecu bez obzira na red rođenja djeteta i materijalni položaj porodice do navršениh djetetovih 18 godina, a ukoliko su na redovnom školovanju, najduže do djetetove 26. godine.

²⁸ „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 114/17, 122/18 i 107/19

Član 20.

Dodatak na djecu pripada djeci koja imaju prebivalište na teritoriji Republike, ako međunarodnim sporazumom nije drugačije određeno.

Član 21.

Osnovica za utvrđivanje visine prava na dodatak na djecu je najniža plata u Republici u prethodnoj godini.

Član 22.

(1) Visina dodatka na djecu za drugo i četvrto dijete utvrđuje se u iznosu od 9% od osnovice iz člana 21. ovog zakona.

(2) Visina dodatka na djecu za treće dijete po redu rođenja utvrđuje se u iznosu od 18% od osnovice iz člana 21. ovog zakona.

(3) Visina dodatka na djecu iz člana 18. stav 3. i člana 19. ovog zakona utvrđuje se u iznosu od 23% od osnovice iz člana 21. ovog zakona.

(4) Pravo na dodatak na djecu priznaje se prvog dana narednog mjeseca od dana podnošenja zahtjeva.

Član 23.

Pravo na dodatak na djecu može ostvariti podnositelj zahtjeva ako ostvareni prihodi porodice ne prelaze utvrđeni cenzus iz člana 25. ovog zakona.

Član 24.

(1) Za ostvarivanje prava na dodatak na djecu uzimaju se prihodi pojedinca i svih članova porodice koji su prijavljeni i žive u istom domaćinstvu, kao i ukupni prihodi porodice, i to:

- 1) plata nakon oporezivanja, penzija u zemlji i inostranstvu i druga lična primanja ostvarena u zadnjih šest mjeseci koji prethode mjesecu u kome je podnesen zahtjev,
- 2) prihodi od izdavanja u zakup nepokretne ili pokretne imovine,
- 3) prihodi od drugih imovinskih prava, ako se na te prihode plaćaju porezi,
- 4) prihodi od izdržavanja po osnovu srodstva i drugih pravnih osnova,
- 5) prihodi lica koja obavljaju samostalnu djelatnost,
- 6) drugi prihodi koji podliježu oporezivanju prema zakonu kojim se uređuje oblast poreza na dohodak.

(2) Kao prihod u smislu stava 1. tačka 2) ovog člana uzima se iznos koji služi kao osnovica za obračunavanje poreza na dohodak u tekućoj godini, odnosno osnovica poreza na dohodak.

(3) Kao prihod, u smislu stava 1. tačka 5) ovog člana, uzima se iznos osnovice na koju se uplaćuju doprinosi u skladu sa zakonom kojim se uređuje oblast doprinosa.

(4) Prihodi koji se iskazuju kao godišnji prihod uzimaju se u visini prosječnog mjesečnog iznosa.

(5) Na odlučivanje o pravima iz ovog zakona u tekućoj godini utiču prihodi ostvareni u prethodnih šest mjeseci od dana podnošenja zahtjeva.

(6) Ako podnositelj zahtjeva nije ostvario prihod u periodu od šest mjeseci prije podnošenja zahtjeva, prihod ostvaren u tom periodu smatra se prihodom ostvarenim u šest mjeseci.

(7) Ako podnositelj zahtjeva iz staka 5. ovog člana ostvari prihod od šest mjeseci u narednom periodu, dužan je dokaz o prihodu dostaviti nadležnom prvostepenom organu.

(8) Prihodi ostvareni po osnovu prava na dodatak za pomoć i njegu drugog lica, novčanu pomoć i ličnu invalidninu, u smislu zakona kojim se uređuje oblast socijalne zaštite, ne smatraju se prihodima u smislu ovog zakona.

Član 25.

Pravo na dodatak na djecu ostvaruje se ukoliko:

- 1) roditelj, odnosno usvojitelj ostvaruje pravo na novčanu pomoć, u skladu sa zakonom kojim se uređuje oblast socijalne zaštite,
- 2) mjesečni prihodi iz člana 24. ovog zakona, po članu porodice, ne prelaze iznos od 20% za drugo dijete, 21% za treće dijete i 23% za četvrto dijete od osnovice iz člana 21. ovog zakona,
- 3) kataloška vrijednost procijenjene pokretne imovine ne prelazi vrijednost 13 osnovica iz članka 21. ovog zakona.

3.2.4. ZAKONODAVSTVO U BRČKO DISTRIKTU BOSNE I HERCEGOVINE

U Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine oblast socijalne zaštite regulirana je Zakonom o socijalnoj zaštiti Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.²⁹

- **Zakon o dječjoj zaštiti Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine**

Članak 13.

Pravo na dodatak za djecu, kao novčano davanje, ima svaki građanin Brčko distrikta pod uvjetima predviđenim ovim zakonom.

Članak 14.

Dodatak na djecu, sukladno s člankom 13 ovog zakona, nema građanin Distrikta koji ima registrirano privatno pouzete, samostalnu radnju ili se bavi drugim vidom privatne djelatnosti koja podliježe plaćanju poreza ili paušala, kao i osobe čija primanja po članu domaćinstva prelaze cenzus od 15% prosječne plaće u Distriktu.

Članak 15.

Pravo na dječji dodatak obvezno pripada djetetu do navršene petnaeste (15) godine života ukoliko ispunjava uvjete predviđene ovim zakonom.

Djeca starija od petnaest (15) godina života ostvaruju pravo na dječji dodatak:

1. ako se nalaze na redovnom obrazovanju u osnovnim, srednjim i višim školama, akademijama ili fakultetu, a najdulje do navršene dvadeset šeste (26) godine života;
3. ako su nesposobna za samostalan život i rad, a nesposobnost je nastupila do petnaeste (15) godine života ili u tijeku redovnog obrazovanja, za cijelo vrijeme trajanja nesposobnosti.

²⁹ „Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH“, br. 18/20, 29/20 i 41/20

Dječji dodatak isplaćuje se i za vrijeme školskog raspusta. Rok za dostavljanje školskih potvrda je sljedeći:

- a) za djecu koja navršavaju petnaest (15) godina, na kraju školske kalendarske godine, roditelj se obvezuje na donošenje potvrde o završenom razredu, a u rujnu za svaku školsku godinu od 1. rujna do 30. rujna obvezuje se na donošenje potvrde o daljem nastavljanju školovanja;
- b) za djecu srednjoškolskog uzrasta, roditelj se obvezuje na donošenje potvrde o redovnom školovanju, i to u razdoblju od 1. rujna do 30. rujna za svaku školsku godinu;
- c) za djecu studente do navršene dvadeset šeste (26) godine života, obveza je donošenja potvrde o redovnom školovanju, i to u razdoblju od 1. listopada do 31. listopada za svaku godinu.

Članak 16.

Dječji doplatk pripada djeci koja su smještena u ustanove dječje i socijalne zaštite i socijalno-obrazovne ustanove.

Članak 17.

Dodatak za djecu pripada samo za djecu koja imaju prebivalište ili privremeni boravak na teritoriju Distrikta.

Članak 18.

- (1) Pravo na dodatak za djecu ostvaruje se za djecu u obitelji u zavisnosti od materijalnog položaja obitelji, rasporeda rađanja i uzrasta djece, na osnovu podnesenog zahtjeva.
- (2) Neovisno od materijalnih uvjeta obitelji i redoslijeda rođenja, dodatak za djecu pripada djetetu za koje je nadležni organ donio akt o razvrstavanju zbog ometenosti u razvoju.
- (3) Neovisno od materijalnih uvjeta obitelji, doplatk za djecu pripada djeci koja su rođena kao dvojke, trojke, četvorke itd.
- (4) Pravo iz stavka 2 ovog članka pripada djetetu do navršenih dvadeset šest (26) godina života.

Članak 19.

Pravo na dodatak za djecu ostvaruje se od prvog dana u narednom mjesecu u odnosu na podneseni zahtjev.

Članak 20.

Pravo na dodatak za djecu ostvaruje se:

1. ako obitelji ostvaruje pravo na socijalnu pomoć sukladno sa Zakonom o socijalnoj zaštiti;
2. ako ukupan mjesečni prihod po članu obitelji ne prelazi 15% prosječne plaće, a katastarski prihod po članu obitelji u prethodnoj godini ne prelazi 3% prosječnog katastarskog prihoda po 1 hektaru zemljišta.

Članak 21.

Djetetu bez oba ili jednog roditelja, djetetu bez roditeljskog staranja, obitelji koja ima dijete ometeno u fizičkom ili psihičkom razvoju, obitelji u kojoj su oba ili jedan roditelj invalidi od I do VI (završno sa VI) grupe - kategorije ili s tjelesnim oštećenjem u postotku ne manjim od 70%

(sedamdeset posto), te samohranom roditelju, pripada pravo na dječiji doplatak, bez obzira na imovinske uvjete, uvećan za 50% (pedeset posto).

Članak 22.

Visina dodatka na djecu iznosi 10% od prosječne mjesečne plaće ostvarene u Brčko distriktu BiH.

3.3. SITUACIONA ANALIZA

U ovom dijelu izvješća, Ombudsmani će dati prikaz svih pristiglih odgovora, od strane nadležnih kantonalnih/županijskih ministarstava nadležnih za socijalnu zaštitu u Federaciji Bosne i Hercegovine, Javnog fonda za dječiju zaštitu Republike Srpske i Odjeljenja – Odjela za zdravstvo i ostale usluge pri Vladi Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

I FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE

1. Unsko-sanski kanton/županija

Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike Unsko-sanskog kantona/županije na traženje Ombudsmana dostavlja podatke aktom broj 09-33-2449-2/21 od 09.03.2021. godine. Navode da je oblast socijalne i dječije zaštite regulirana Zakonom o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji sa djecom³⁰, ali tek nakon izmjena i dopuna ovog zakona iz 2020³¹ godine u ovom kantonu/županiji dolazi i do realiziranja i isplate prava na dječiji dodatak. Dostavljaju i Odluku o iznosu dječijeg dodatka u Unsko-sanskom kantonu/županiji u 2020. godini broj 03-017-2061/2020 od 19.08.2020. godine. Sukladno sa zakonskim propisima dodatak na djecu imaju djeca do navršene 15. godine života koja imaju prebivalište u Kantonu, koja se nalaze na redovnom školovanju i s obzirom na utvrđene mjesečne prihode po članu domaćinstva u kojem žive. Djeca do navršene 15. godine života sa prebivalištem u Kantonu, kod koje je utvrđen invaliditet u postotku od 90% i 100%, ostvaruju pravo na dječiji dodatak, bez obzira na mjesečne prihode po članu domaćinstva, a ako se nalaze na redovnom školovanju, najduže do 26. godine života (članak 102). Pravo na dječiji dodatak pripada obitelji čiji mjesečni prihod po članu domaćinstva po svim osnovama, izuzev primanja ostvarenih iz socijalne zaštite i zaštite obitelji sa djecom, po članu domaćinstva ne prelazi iznos od 10% prosječne plaće Kantona ostvarene u prethodnoj godini. Dječiji dodatak ne pripada djeci koja su smještena u ustanove socijalne zaštite i dječije zaštite ili hraniteljsku obitelj, osim ako se ne radi o srodničkom hraniteljstvu u kojem hranitelj ne može ostvariti pravo na hraniteljsku naknadu (članak 103). Iznos dječijeg dodatka, na prijedlog nadležnog ministra, utvrđuje odlukom Vlada Kantona, sukladno sa osiguranim i planiranim sredstvima. Ministar resornog ministarstva donosi instrukciju u svezi sa drugim pitanjima koja se odnose na ostvarivanje prava na dječiji dodatak, a koja nisu regulirana ovim zakonom (članak 104). Pravo na dječiji dodatak teče od prvog narednog mjeseca od dana podnošenja zahtjeva. Korisnik dječijeg dodatka dužan je prijaviti svaku promjenu koja povlači gubitak prava, u roku od 15 dana od dana nastale promjene. Korisnik dječijeg dodatka dužan je u svakoj kalendarskoj godini dostaviti dokaze o ispunjavanju

³⁰ „Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona“ broj 5/00, 7/01, 11/14, 23/18 i 15/20

³¹ „Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona“ broj 15/20

uvjeta za ostvarivanje prava. Dječiji dodatak se isplaćuje i za vrijeme školskog raspusta (članak 105). Ukoliko se utvrdi da se dječiji dodatak nenamjenski koristi, nadležni organ starateljstva može odrediti da se dječiji dodatak isplaćuje drugom roditelju ili osobi kod koje se dijete nalazi na brizi i staranju (članak 106). Vlada Unsko-sanskog kantona dana 19.08.2020. godine donosi Odluku broj 03-017-2061/2020, na osnovu članka 16. Zakona o Vladi Unsko-sanskog kantona³², a u svezi sa člankom 104. stavak 1. i stavak 2. Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom³³. Odlukom se utvrđuje iznos dječijeg dodatka na području Kantona u visini od 3% prosječne plaće Kantona, ostvarene u prethodnoj godini, da se isplata vrši posredstvom centara za socijalni rad Kantona, a prema podnesenim zahtjevima, za svaki kalendarski mjesec, dok će se bliži uvjeti za provođenja ove Odluke utvrditi instrukcijom Ministarstva zdravstva, rada i socijalne politike. Za provođenje Odluke nadležni su Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike i Ministarstvo financija. Instrukcijom broj 09-31-10630-1/20 od 27.08.2020. godine Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike uređuje bliže uvjete ostvarivanja prava na dječiji dodatak, shodno Odluci Vlade Kantona broj 03-017-2061/2020 od 19.08.2020. godine. Instrukcijom se preciziraju korisnici prava, postupak podnošenja zahtjeva, odnosno šta je sve neophodno dostaviti od dokumentacije (taksativno pobrojano) i jasno je precizirano da visinu dječijeg dodatka utvrđuje Vlada Kantona, sukladno sa raspoloživim sredstvima u Proračunu Županije/Kantona.

Dječiji dodatak u Unsko – sanskom kantonu/županiji počeo se isplaćivati tek u listopadu 2020. godine

Iz dostavljenog upitnika proizlazi da visina dječijeg dodatka na području Unsko-sanskog kantona iznosi 26,16 KM. Prema navodima nadležnih, tek su u posljednja tri mjeseca 2020. godine počeli sa priznavanjem prava na dječiji dodatak, te shodno tome još uvijek nemaju podataka od nadležnih centara za socijalni rad o broju zaprimljenih ili odbijenih zahtjeva za priznavanje prava na dječiji dodatak. Smatraju da centri/službe za socijalnu zaštitu imaju neophodnu neovisnost pri odlučivanju po zahtjevima za dječiji dodatak i pri tome, prilikom odlučivanja, nisu podložni nikakvim pritiscima. Također su bili jasni u isticanju svog mišljenja da bi dječiji dodatak u Federaciji Bosne i Hercegovine trebalo urediti na jedinstven način kako u pogledu uvjeta za ostvarivanja prava na dječiji dodatak, tako i glede iznosa.

2. Zapadnohercegovački kanton/županija

Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi Županije Zapadnohercegovačke aktom broj 08-2-90-1/21 od 08.03.2021. godine obavještava Ombudsmane da se na području ovog kantona/županije ne isplaćuje dječiji dodatak i shodno tomu nema statističkih podataka o broju zaprimljenih ili odbijenih zahtjeva za priznavanje ovog prava.

³² „Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona“ broj 5/08

³³ „Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona“ broj 5/00, 7/01, 11/14, 23/18 i 15/20

Dječiji dodatak u Zapadnohercegovačkom kantonu/županiji se ne isplaćuje

U svezi sa propisima, pravo na dječiji dodatak definirano je i propisano Zakonom o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji sa djecom Županije Zapadnohercegovačke³⁴ i da će se dječiji dodatak isplaćivati kada se donese Odluka Vlade Županije, o visini iznosa dječijeg dodatka, odnosno kada to omogući stanje u proračunu. Budući da se u proračunu Županije ne mogu osigurati sredstva za isplatu dječijeg dodatka, navedena Odluka nije ni donesena, tako da se ovo pravo na području županije ne ostvaruje.

Mišljenja su da da bi dječiji dodatak u Federaciji Bosne i Hercegovine trebalo urediti na jedinstven način kako glede uvjeta za ostvarivanja prava na dječiji dodatak, tako i glede iznosa. Posebno ističu da im je poznato da je sačinjen Nacrt Zakona o podršci obitelji sa djecom, odnosno učestvovali su u navedenom procesu, a od Ombudsmana traže lobiranje za usvajanje ovog zakona u daljoj parlamentarnoj proceduri. Prema njihovim saznanjima, u mjesecu svibnju 2020. godine Parlament Federacije je usvojio Nacrt Zakona, ali su sve aktivnosti na konačnom usvajanju zakona usporene, zbog pandemije izazvane Korona virusom.

3. Zeničko-dobojski kanton/županija

Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice Zeničko-dobojskog kantona/županije aktom broj 09-31-1525-1/21 od 10.02.2021. godine dostavlja upitnik i informacije koje se tiču važećih zakonskih i podzakonskih propisa. na području Zeničko-dobojskog kantona, primjenjuje se Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji sa djecom³⁵. Pravo na dječiji dodatak pripada obitelji sa djecom koja se neposredno brinu o djetetu, a čiji mjesečni prihodi ostvareni po svim osnovama izuzev primanja ostvarenih iz socijalne zaštite i zaštite obitelji sa djecom, po članu domaćinstva ne prelaze iznos od 15% od prosječne plaće Kantona (članak 113 stavak 1) Djetetu bez oba ili jednog roditelja, obitelji koja ima dijete ometeno u tjelesnom ili psihičkom razvoju i obitelji u kojoj oba ili jedan roditelj imaju najmanje 60% oštećenje organizma, pripada pravo na dječiji dodatak bez obzira na imovinske uvjete (članak 113. stavak 2). Iznos dječijeg dodatka utvrđuje se u mjesečnom iznosu od 2% od prosječne plaće Kantona, po djetetu. Iznos dječijeg dodatka iz članka 113. stavak 2. utvrđuje se u mjesečnom iznosu od 3% od prosječne plaće Kantona, po djetetu (članak 115). Člankom 116. Zakona propisano je da pravo na dječiji dodatak obvezno pripada djetetu do navršene 15. godine života, ukoliko ispunjava uvjete predviđene ovim zakonom, da dijete starije od 15 godina života ostvaruje pravo na dječiji dodatak, pod uvjetom da se nalazi na redovnom obrazovanju u osnovnim, srednjim i višim školama, akademijama ili fakultetima, a najduže do navršene 27. godine života, ako je nesposobno za samostalan život i rad, a nesposobnost je nastupila do 15. godine života ili u tijeku redovnog obrazovanja, a najduže do navršene 27. godine života. Dječiji dodatak isplaćuje se i za vrijeme dok je dijete usljed bolesti ili liječenja, spriječeno da izvršava svoje obveze u školi, odnosno fakultetu, ali najduže do navršene 27. godine života (članak 117). Dječiji dodatak ne pripada djetetu koje je smješteno u ustanovu dječije i socijalne zaštite (članak

³⁴ "Narodne novine Županije Zapadnohercegovačke", broj 16/01, 11/02, 4/04, 9/05, 21/12, 13/14 i 14/16

³⁵ Službene novine Zeničko-dobojskog kantona", broj: 13/07, 13/11, 3/15 i 2/16

118), dok dječiji dodatak prestaje djetetu koje stupi u brak, a ukoliko se utvrdi da se dječiji dodatak nenamjenski koristi, nadležni organ starateljstva može odrediti da se dječiji dodatak isplaćuje drugom roditelju ili osobi kod koje se dijete nalazi na izdržavanju (članak 119). temeljem članka 9 i članka 149. Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji sa djecom, Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice Zeničko-dobojskog kantona Uputstvom o načinu usklađivanja novčanih iznosa, trebovanju i isplati novčanih naknada i pomoći za prava iz socijalne zaštite i zaštite obitelji sa djecom, određuje da dodatak na djecu koji pripada obitelji koja se neposredno brine o djetetu, a čiji mjesečni prihodi ostvareni po svim osnovama izuzev primanja ostvarenih iz socijalne zaštite i zaštite obitelji sa djecom, po članu domaćinstva ne prelaze iznos od 15% od prosječne plaće Kantona (članak 113, stavak 1) iznosi 15,86 KM, dok za dijete bez oba ili jednog roditelja ili obitelji koja ima dijete ometeno u tjelesnom ili psihičkom razvoju i obitelji u kojoj oba ili jedan roditelj imaju najmanje 60% oštećenje organizma, pripada pravo na dječiji dodatak bez obzira na imovinske uvjete, dječiji dodatak iznosi 23,79 KM. Što se tiče podataka o visini dječijeg dodatka, u 2019. godini dječiji dodatak je iznosio 15,26 KM, odnosno 22,89 KM u onim slučajevima, kada pravo na dječiji dodatak ima dijete bez obzira na prihode u obitelji, dok je za 2020. godinu taj iznos 15,86 KM, odnosno 23,79 KM.

Slika broj: 1 Visina dječijeg dodatka

Prema dostavljenim statističkim podacima od nadležnih centara za socijalni rad/službi socijalne zaštite na području Kantona, tijekom 2019. godine razmatrano je 1133 zahtjeva, sa napomenom da je 26 zahtjeva odbijeno, a tijekom 2020. godine razmatrano je 1088 zahtjeva, od toga je 19 zahtjeva odbijeno.

Jedan od najčešćih razloga za odbijanje zahtjeva je da mjesečni prihodi po članu obitelji prelaze 15% prosječne plaće Zeničko-dobojskog kantona

Kao jedan od najčešćih razloga za odbijanje zahtjeva navode činjenicu da mjesečni prihodi po članu obitelji prelaze 15% prosječne plaće Zeničko-dobojskog kantona. U odnosu na druge

odgovore - pored sredstava osnivača – kao načine financiranja službe socijalne zaštite – navode i donacije, kao i drugo – podrška viših razina.

4. Posavski kanton/županija

Ministarstvo zdravstva i socijalne politike Posavskog kantona/županije dana 08.03.2021. godine dostavlja tražene podatke. Pravo na dječiji dodatak je na području ove županije regulirano Zakonom o doplatku za djecu³⁶. Prema ovom Zakonu, korisnici prava na doplatku za djecu su: roditelj, usvojitelj, staratelj, očuh, maćeha, baka, djed, osoba kojoj je dijete rješenjem nadležnog tijela povjereno na skrb i odgoj i koji živi u kućanstvu s djetetom. Pravo na doplatku za djecu ostvaruje korisnik koji ima prebivalište u Županiji Posavskoj najmanje dvije godine neprekidno prije podnošenja zahtjeva i ispunjavaju uvjete propisane ovim Zakonom.

Na području Posavskog kantona/županije svako dijete ima pravo na doplatku, a djeca koja se nalaze u težem socijalnom ili zdravstvenom stanju imaju pravo na uvećani dodatak

Pravo na doplatku za djecu pripada djetetu do navršene 15. godine života (članak 3). Pravo na doplatku za djecu ne pripada djeci koja su smještena u ustanove dječije i socijalne zaštite za koje se troškovi smještaja osiguravaju u Proračunu Županije Posavske (članak 4), a ukoliko se utvrdi da se doplatku za djecu nenamjenski koristi, nadležni centar za socijalni rad može odrediti da se doplatku za djecu isplaćuje drugom korisniku, a jasno je i propisano da doplatku ne može biti predmet ovrhe (članak 5.) Pravo na doplatku za djecu uvećan za 30% pripada obitelji za treće i svako slijedeće dijete, dok pravo uvećano za 50% pripada: djetetu bez oba ili jednog roditelja, djetetu s posebnim potrebama, obitelji u kojoj su oba ili jedan roditelj osobe sa invaliditetom sa postotkom invalidnosti od 60% i više, djetetu oboljelom od šećerne bolesti, karcinoma, leukemija, TBC, celijakije i epilepsije i djetetu korisnika pomoći za uzdržavanje – stalne novčane pomoći (člana 7). Pored Zakona o doplatku o djeci, Ministarstvo Ombudsmanima dostavlja i podatak da se na području kantona primjenjuje Pravilnik o primjeni Zakona o doplatku za djecu³⁷. Pravilnikom se jasno propisuje dokumentacija potrebna za ostvarivanje prava na doplatku i ostala pitanja od značaja za primjenu Zakona o doplatku za djecu. Kada su u pitanju podaci koji se odnose na visinu dječijeg dodatka, Ministarstvo zdravstva i socijalne politike Posavskog kantona obavještava Ombudsmane da je visina dječijeg dodatka za 2019. godinu iznosila 40,00 KM, s tim da je osnovica od 11. mjeseca 2019. godine povećana za 5,00 KM i iznosila je 45,00 KM. U 2020. godini, dječiji dodatak je iznosio 45,00 KM, ali je od devetog mjeseca povećan za još 5.00 KM, tako da sada iznosi 50,00 KM.

³⁶ “Narodne novine Županije Posavske“ broj 3/17

³⁷ “Narodne novine Županije Posavske“ broj 5/17

Slika broj: 2 Visina dječijeg dodatka

Tijekom 2019. godine razmatrano je 193 zahtjeva, od čega su četiri zahtjeva odbijena, a kao razlozi za odbijanje zahtjeva u 2019. godine navode da nije prijavljeno prebivalište podnositelja zahtjeva u zakonskom roku od dvije godine od dana podnošenja zahtjeva za priznavanje prava na dječiji dodatak. Tijekom 2020. razmatrano je 220 zahtjeva, a četiri zahtjeva su odbijena iz istih razloga kao i u 2019. godini. Kao izvore financiranja navode samo sredstva osnivača. Smatraju da centri/sluzbe za socijalni rad imaju dovoljno samostalnosti i da ne trpe pritisak prigodom svog rada i odlučivanja.

5. Hercegovačko-neretvanski kanton/županija

Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne zaštite Hercegovačko-neretvanskog kantona/županije aktom broj 06-04-31-511/21 od 19.03.2021. godine obavještava Ombudsmane da se pravo na dodatak na djecu, kao jedno od prava iz oblasti zaštite obitelji s djecom, ostvaruje sukladno sa odredbama Zakona o zaštiti obitelji s djecom³⁸, Naputka za primjenu Zakona o zaštiti obitelji s djecom³⁹ i Odlukom Vlade HNŽ-K o utvrđivanju iznosa dodatka na djecu⁴⁰.

Pravo na dodatak na djecu, pod uvjetima propisanim Zakonom o zaštiti obitelji sa djecom HNK može ostvariti roditelj, dijete, drugi krvni srodnik, srodnik po tazbini, staratelj, usvojitelj i osoba iz izvanbračne zajednice koji žive u zajedničkom kućanstvu s djetetom (članak 16). Navedene osobe mogu ostvariti pravo na dodatak na djecu ukoliko ukupni mjesečni prihod po članu kućanstva ne prelazi 15% prosječne neto plaće ostvarene u prethodnoj godini u Federaciji BiH (prosječna plaća). Iznos dodatka na djecu utvrđuje Vlada Hercegovačko-neretvanske županije/kantona posebnom odlukom, na prijedlog Ministarstva zdravstva, rada i socijalne skrbi. Iznos dodatka za djecu iz članka 4. ovoga zakona, utvrđuje Vlada posebnom odlukom, s tim da se iznos dodatka utvrđuje u većem iznosu, bez obzira na visinu prihoda kućanstva, a najviše do

³⁸ „Narodne novine NHŽ“, broj 7/17 i 7/19

³⁹ „Narodne novine NHŽ“, broj 9/17 i 8/19

⁴⁰ „Narodne novine NHŽ“, broj 2/20

⁴¹ Ministarstvo uz svoj akt dostavlja upitnike CSR Grada Mostar, Prozor-Rama, Jablanica, Čitluk, Čapljina, Konjic, Stolac, općina Neum (služba za opću upravu i društvene djelatnosti), općina Ravno (Odjel socijalne skrbi),

50% na iznos dodatka iz stavka (2) ovoga članka (članak 17). Kada su u pitanju ograničenja prava na dodatak na djecu, dodatak na djecu ne može se ostvariti za dijete kojem je jedan od članova zajedničkog kućanstva, vlasnik ili suvlasnik poduzeća ili samostalne radnje ili ima registriranu dopunsku djelatnost. Dodatak na djecu ne može se ostvariti za dijete kojem je jedan od članova zajedničkog kućanstva vlasnik ili posjednik motornog vozila u vrijednosti većoj od 10.000,00 KM, osim ako su u pitanju osobe s invaliditetom koje sukladno propisima iz oblasti porezne i carinske politike mogu uvesti ili na domaćem tržištu kupiti motorno vozilo kao ortopedsko ili drugo pomagalo (članak 18). Pravo na dodatak na djecu pripada za dijete do navršene 15. godine ukoliko ispunjava uvjete predviđene ovim zakonom i Federalnim zakonom, djetetu starijem od 15 godina pripada pravo na dodatak na djecu pod uvjetom: da se nalazi na redovitom školovanju u srednjoj školi, a najduže do navršene 19. godine, da se nalazi na redovitom školovanju na visokoškolskoj ustanovi na području BiH, a najduže do navršene 27. godine, da je nesposobno za samostalan život i rad, pod uvjetom da je nesposobnost nastupila prije navršene 15. godine, ili u tijeku redovitog školovanja, a najduže do navršene 27. godine (članak 19). Pravo na dodatak na djecu pripada djetetu od prvog dana narednog mjeseca po podnošenju zahtjeva za ostvarivanje prava. Dodatak na djecu isplaćuje se i za vrijeme dok je dijete, uslijed bolesti ili liječenja, spriječeno da izvršava svoje obveze u školi, odnosno visokoškolskoj ustanovi, a najdulje do navršene 27. godine. Pravo na dodatak na djecu ne pripada za dijete koje je smješteno u udomiteljsku obitelj, u ustanovu socijalne skrbi ili drugu ustanovu, za koje se troškovi smještaja osiguravaju iz proračunskih sredstava (članak 20). Naputkom za primjenu Zakona o zaštiti obitelji s djecom bliže se uređuje postupak, potrebna dokumentacija i ostala pitanja u svezi ostvarivanja prava iz Zakona o zaštiti obitelji sa djecom. Na traženje Ombudsmana dostavljaju i tražene podatke iz upitnika. Dječiji dodatak u 2019. godini iznosio je 25,00 KM, odnosno 35,00 KM za djecu bez jednog ili oba roditelja i za djecu sa invaliditetom. U 2020. godini taj iznos je uvećan za pet KM, tako da iznosi 30,00 KM, odnosno 40,00 KM za djecu bez jednog ili oba roditelja i za djecu sa invaliditetom.

Slika broj: 3 Visina dječijeg dodatka

Na području ovog kantona broj stanovnika - 222.007, u 2019. godini razmatrali su 1203 zahtjeva za priznavanje prava na dodatak, od toga su 19 zahtjeva odbili. U 2020. godini razmatrali su 1189 zahtjeva, od toga su 11 zahtjeva odbili, odnosno odbacili.

Slika broj 4 Ukupan broj razmatranih zahtjeva za području Hercegovacko – neretvanskog kantona/županije

Kao najčešće razloge za odbijanje zahtjeva navode da je prihod po članu kućanstva veći od 15% prosječne neto plaće ostvarene u prethodnoj godini u Federaciji BiH ili je član kućanstva vlasnik ili suvlasnik poduzeća ili suvlasnik motornog vozila u vrijednosti većoj od 10.000 KM. Smatraju da centri/sluzbe za socijalni rad imaju dovoljno samostalnosti i da ne trpe pritisak prigodom svog rada i odlučivanja. Od svih nadležnih službi/centara na području ovog kantona izdvajamo slijedeće podatke: **Centar za socijalni rad Grada Mostara** tijekom 2019. godine razmatrao je 657 zahtjeva (devet zahtjeva odbijeno/odbačeno), odnosno u 2020. godini, 673 zahtjeva (samo tri zahtjeva odbijena). Kao razloge za odbijanje zahtjeva navode nesipunjavanje uvjeta propisanih zakonom – prihodi prelaze cenzus od 15% prosječne neto plaće ostvarene u prethodnoj godini u Federaciji BiH.

Centar za socijalni rad Prozor-Rama je tijekom 2019. i 2020 razmatrao 83, odnosno 86 zahtjeva, od toga nijedan zahtjev nije odbijen, odbačen, jer se strankama sve usmeno pojasni u svezi sa zakonskim ograničenjima. Kao najčešći razlog za nepriznavanja prava na dječiji dodatak navode imovinske cenzuse. **Centar za socijalni rad Jablanica** tijekom 2019.i 2020 godine razmatra 101, odnosno 83 zahtjeva, a pri tome ne bilježe broj odbijenih i/ili odbačenih zahtjeva, jer se prigodom razgovora sa strankama sve jasno obrazloži u svezi sa zakonskim uvjetima za ostvarivanje prava i što je sve neophodno od dokumentacije. **Centar za socijalni rad Čitluk** je tijekom 2019. godine razmatrao 189 zahtjeva, niti jedan nije odbijen, dok je taj broj u 2020. godini 143, sa napomenom da je jedan zahtjev odbijen. **Centar za socijalni rad Čapljina** tijekom 2019. godine razmatra 72 zahtjeva, samo dva zahtjeva su odbijena, dok je taj broj u 2020. godini 67, sa napomenom da je jedan zahtjev odbijen. Kao najčešći razlog za nepriznavanja prava na dječiji dodatak navode imovinske cenzuse. **Centar za socijalni rad u Konjicu** tijekom 2019. godine razmatra 54 zahtjeva, samo jedan zahtjev je odbijen i to zbog registrirane djelatnosti u poreskoj upravi, dok je taj broj u 2020. godini, 73, sa napomenom da nijedan nije odbijen. **Centar za socijalni rad Stolac** tijekom 2019. godine razmatra 34 zahtjeva, sedam zahtjeva odbijaju zbog imovinskih cenzusa propisanih zakonom. Tijekom 2020. godine razmatraju 48 zahtjeva a osam odbijaju iz istih razloga kao i 2019. godine. **Općina Neum**, Služba za opću upravu i društvene djelatnosti obavještava Ombudsmane da su tijekom 2019. godine razmatrali sedam zahtjeva, a u 2020. 10 zahtjeva, a pri tome nijedan zahtjev nije odbijen. **Općina Ravno**⁴², Odjel socijalne skrbi obavještava Ombudsmane da u postupku priznavanja prava na dječiji dodatak primjenjuju Zakon o zaštiti obitelji sa djecom Hercegovacko-neretvanske županije/kantona i Naputak za primjenu zakona o zaštiti sa djecom. U 2019. godini

⁴² Dostavili podatke Ombudsmanima i neposredno na mejl 15.03.2021. godine

dječiji dodatak je iznosio 25 KM, a u 2020. godini 30 KM, dok su tijekom 2019. godine razmatrali šest zahtjeva, a isto toliko zahtjeva i tijekom 2020. godine, sa napomenom da nijedan zahtjev nije odbijen.

6. Kanton 10 (Hercegbosanska županija)

Ministarstvo rada, zdravstva socijalne skrbi i prognanih Hercegbosanske županije⁴³ obavještavaju Ombudsmane da prigodom odlučivanja po zahtjevima za priznavanje prava na dječiji dodatak primjenjuju Odluku o doplatku za djecu⁴⁴ i Odluku Vlade Hercegbosanske županije o visini iznosa doplatka za djecu broj 01-02-51-1/18. Navode da iznos doplatka za djecu utvrđuje Vlada Hercegbosanske županije posebnom odlukom na prijedlog Ministarstva rada, zdravstva, socijalne skrbi i prognanih. Za realiziranje odluke zadužen je Zavod za zdravstveno osiguranje Hercegbosanske županije, koji o pravu na doplatku za djecu rješava Ministarstvo rada, zdravstva, socijalne skrbi i prognanih. Nadležni centri/službe za socijalnu zaštitu financiraju se iz sredstava osnivača – iz proračuna općina, kantona (županija) i Federacije Bosne i Hercegovine. Visina dječijeg dodatka u 2019. i u 2020. godini iznosi 30,00 KM mjesečno.

Slika broj: 5 Visina dječijeg dodatka

Tijekom 2019. godine razmatrali su 400 zahtjeva koji se odnose na ostvarenje prava na dječiji dodatak - četiri zahtjeva odbijena, a tijekom 2020. godine razmatrano je 327 zahtjeva a tri zahtjeva su odbijena.

Najčešći razlog odbijanja zahtjeva je da korisnik nije imao prebivalište na području kantona/županije tri godine neprekidno prije podnošenja zahtjeva

Kao najčešće razloga odbijanja zahtjeva navode da korisnik nije imao prebivalište na području kantona/županije tri godine neprekidno prije podnošenja zahtjeva. Smatraju da centri/službe za

⁴³ Aktom broj 09-04-31-93-3/21 od 30.03.2021. godine

⁴⁴ „Narodne novine HBŽ“ broj 2/18

socijalnu zaštitu imaju neophodnu neovisnost pri odlučivanju po zahtjevima za dječiji dodatak i pri tome, prigodom odlučivanja, nisu podložni nikakvim pritiscima.

7. Tuzlanski kanton/županija

Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak Tuzlanskog kantona⁴⁵ obavještava Ombudsmane da prilikom odlučivanja po zahtjevima za priznavanje prava na dječiji dodatak primjenjuju Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom - prečišćeni tekst,⁴⁶ Odluku o visini dječijeg dodatka za 2021. godinu, broj 02/1-22-1622-1/21 od 23.02.2021. godine i Uputstvo o načinu uspostavljanja i ostvarivanja prava na dječiji dodatak i uvećani dječiji dodatak broj 09/1-1622-312-3/21 od 25.02.2021. godine. Nadležni centri/službe za socijalnu zaštitu financiraju se iz sredstava osnivača (proračuna općina, kantona (županija) i Federacije Bosne i Hercegovine), svojom djelatnošću i iz donacija. Visina dječijeg dodatka je tijekom 2019. godine iznosila 20,00 KM, odnosno za obitelji koje imaju troje i više djece dječiji dodatak iznosi 40,00 KM mjesečno po djetetu, a iznos uvećanog dodatka je 50 KM. U 2020. godini, dječiji dodatak je iznosio 25,00 KM, dok za obitelji koje imaju troje i više djece dječiji dodatak je iznosio 42,00 KM, a uvećani iznos dječijeg dodatka je ostao isti kao i u 2019. godini, 50 KM.

Slika broj: 6 Visina dječijeg dodatka

Prema podacima Ministarstva za rad, socijalnu politiku i povratak Tuzlanskog kantona u 2019. godini pravo na dodatak za djecu ostvarila je 7301 obitelj, odnosno 9634 djece, dok broj odbijenih zahtjeva nije značajan – 30 zahtjeva je odbijeno, npr. podatak za Grad Tuzlu – samo četiri zahtjeva su odbijena. Za 2020. godinu pravo na dodatak je ostvarilo 7846 obitelji, odnosno 9412 djece, dok je broj odbijenih zahtjeva 27 i kao primjer opet navode podatak za Grad Tuzlu da su samo tri zahtjeva odbijena.

⁴⁵ Aktom broj 09/1-31-sl-/21 od 31.03.2021. godine

⁴⁶ „Službene novine Tuzlanskog kantona“ broj 5/12, 7/14, 11/15, 13/16, 4/18 i 12/20

Najčešći razlozi odbijanja zahtjeva za ostvarivanje prava na dodatak jesu da je obitelj napustila zemlju, obitelj je promijenila prebivalište ili su nastale promjene u prihodima obitelji

Najčešći razlozi za odbijanja zahtjeva za ostvarivanje prava na dodatak jesu da je obitelj napustila zemlju, obitelj je promijenila prebivalište ili su nastale promjene u prihodima obitelji. Smatraju da centri/sluzbe za socijalnu skrb imaju neophodnu neovisnost pri odlučivanju po zahtjevima za dječiji dodatak i pri tomu, prigodom odlučivanja, nisu podložni nikakvim pritiscima. Ombudsmeni dodaju i da iz Odluke o visini dječijeg dodatka za 2021. godinu, broj 02/1-22-1622-1/21 od 23.02.2021. godine proizlazi da Vlada Tuzlanskog kantona odredila visinu dječijeg dodatka - dječiji dodatak iznosi 25,00 KM po jednom djetetu mjesečno, izuzimajući obitelji sa troje i više djece za koji se dječiji dodatak utvrđuje u visini od 43,00 KM mjesečno, po svakom djetetu iz te obitelji. Prema ovoj odluci, uspostavu ovog prava vršit će nadležni centar za socijalni rad sukladno sa Uputstvom o načinu uspostavljanja i ostvarivanja prava na dječiji dodatak koji u roku od sedam dana od dana donošenja ove odluke, donosi ministar za rad, socijalnu politiku i povratak u Vladi Tuzlanskog kantona. Novčana sredstva se obezbjeđuju u proračunu kantona, nadležno kantonalno ministarstvo prati prati realiziranje Odluke i o tomu izvješćuje Vladu Tuzlanskog kantona/županije, dok su za realiziranje Odluke, pored nadležnog županijskog/kantonalnog ministarstva, nadležni i centri za socijalni rad sa područja Tuzlanskog kantona. Odluka stupa na snagu danom donošenja a primjenjuje se od 01.01.2021. godine do 31.12.2021. godine. Sukladno sa navedenom Odlukom, Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak donosi Uputstvo o načinu uspostavljanja i ostvarivanja prava na dječiji dodatak i uvećani dječiji dodatak. Uputstvom broj 09/1-11-1622-3/21 od 25.02.2021. godine regulira se način uspostavljanja i ostvarivanja prava na dječiji dodatak za djecu iz obitelji u kojima mjesečni prihod po članu kućanstva ne prelazi 7% prosječne plaće u Tuzlanskom kantonu, a sukladno sa Odlukom broj 02/1-22-1622-1/21 od 23.02.2021. godine. Uvećani dječiji dodatak za djecu sa smetnjama u razvoju, djecu oboljelu od celijakije, TBC, leukemije, karcinoma i šećerne bolesti, a sukladno sa Odlukom ministra za rad, socijalnu politiku i povratak u Vladi Tuzlanskog kantona odobravanju sredstava za uvećani dječiji dodatak za 2021. godinu, broj 09/1-11-1622-2/21 od 25.02.2021. godine. Uputstvom je jasno propisano da rješenje o utvrđivanju prava i visini dječijeg dodatka donosi nadležni centri za socijalni rad i taksativno je pobrojana sva potrebna dokumentacija za priznavanja prava na dječiji dodatak. Centri za socijalni rad kontinuirano prate promjene stanja i uvjeta na osnovu kojih je utvrđeno pravo i suglasno tomu vrše kontrolu uspostavljenog prava i u suradnji sa Ju Službom za zapošljavanje TK utvrđuju eventualne promjene u statusu neuposlenih osoba, odnosno centri obvezuju korisnike prava da su dužni obavijestiti o svakoj promjeni koja povlači gubitak prava u roku od 30 dana od dana nastale promjene, ali imaju i obvezu da upoznaju korisnike sa svim promjenama koje treba da prijave i koje mogu da dovedu do gubitka prava.

8. Bosansko-podrinjski kanton/županija

Ministarstvo za socijalnu politiku, zdravstvo, raseljena lica i izbjeglice Bosansko-podrinjskog kantona/županije⁴⁷ obavještava Ombudsmane da prigodom odlučivanja o ostvarivanju prava na dječiji dodatak primjenjuju Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji sa djecom⁴⁸ i Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji sa djecom Bosansko-podrinjskog kantona⁴⁹. Nadležni dostavljaju i tražene podatke putem upitnika. Služba socijalne zaštite se financira iz sredstava osnivača. U 2019. godini, dječiji dodatak iznosio je 29,00 KM, odnosno 43,50 KM, a isto toliko je iznosio i u 2020. godini.

Slika broj: 7 Visina dječijeg dodatka

Tijekom 2019. godine razmatrali su 86 zahtjeva koji se odnose na dječiji dodatak i samo su tri zahtjeva odbijena, a tijekom 2020. godine taj broj je iznosio 92, dok je osam zahtjeva odbijeno.

Najčešći razlozi za odbijanje zahtjeva su imovinski cenzus i posjedovanje motornog vozila

Kao najčešće razloge za odbijanje zahtjeva navode imovinski cenzus i posjedovanje motornog vozila. Smatraju da centri/službe za socijalnu zaštitu imaju neophodnu neovisnost pri odlučivanju po zahtjevima za dječiji dodatak i pri tomu, prilikom odlučivanja, nisu podložni nikakvim pritiscima.

9. Županija Središnja Bosna/Srednjobosanski kanton

Ministarstvo zdravstva i socijalne politike Županije Središnja Bosna/Srednjobosanskog kantona dostavlja akt broj 08-31-821/21 od 22.02.2021. godine i ispunjene upitnike nadležnih

⁴⁷ Akt broj 08-31-490-1/21 od 22.03.2021. godine

⁴⁸ „Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“ br. 36/99, 54/04, 39/06, 14/09 i 45/16

⁴⁹ „Službene novine Bosansko-podrinjskog kantona Goražde“ broj 10/00, 5/03, 5/05, 3/08, 2/13, 12/13, 4/14 i 13/20

centara za socijalni rad i to Novi Travnik, Donji Vakuf, Busovača, Gornji Vakuf-Uskoplje, Vitez, Jajce, Travnik, Bugojno, odnosno nadležnih službi za socijalnu zaštitu i to općine Kreševo, Dobretići, Kiseljak i Fojnica sa područja županije/kantona. Ombudsmani su iz dostavljenih podataka ustanovili da je na području ovog kantona/županije dječiji dodatak za 2019. godinu iznosio 32,50 KM, dok je u 2020. godini taj iznos bio uvećan i iznosio je 34,00 KM.

Slika broj: 8 Visina dječijeg dodatka

Od svih nadležnih službi/centara na području ovog kantona/županije izdvajamo slijedeće podatke: **Centar za socijalni rad Novi Travnik** je tijekom 2019. godine razmatrao 13 zahtjeva za priznavanja prava na dječiji dodatak, sa napomenom da je samo jedan zahtjev odbijen.

Odustaju od podnošenja zahtjeva pri usmenom pojašnjenju što je sve neophodno ispuniti da bi se pravo ostvarilo, a najčešći razlozi odbijanja su neispunjene zakonskih uvjeta (imovinski cenzus)

Kako ističu, mnogi odustaju od podnošenja zahtjeva pri usmenom pojašnjenju što je sve neophodno ispuniti da bi se pravo ostvarilo, odnosno najčešći razlozi odbijanja su neispunjene zakonskih uvjeta (imovinski cenzus). Tijekom prošle, 2020. godine razmatrali su samo četiri zahtjeva za priznavanje prava na dječiji dodatak i u sva četiri slučaja ovo pravo je priznato. **Centar za socijalni rad Donji Vakuf** je u 2019. godini razmatrao četiri zahtjeva, dva zahtjeva su odbijena, zbog neispunjenja zakonskog uvjeta koji se tiče imovinskog cenzusa, a tijekom 2020. godine razmatrano je šest zahtjeva, a jedan je odbijen, zbog činjenice posjedovanja dva vozila od kojih je jedno vozilo mlađe od 15 godina. **Centar za socijalni rad Busovača** je u 2019. godini razmatrao 12 zahtjeva, a pri tomu je devet zahtjeva odbijeno, a u 2020. godini razmatrao je pet zahtjeva i isto toliko je odbio zbog, kako navode, „*prestroge zakonske regulative za ostvarivanje prava*“. **Centar za socijalni rad Gornji Vakuf - Uskoplje** navodi da su u 2019. godini razmatrali 8 zahtjeva, od toga nijedan zahtjev nije odbijen, dok je u 2020. godini taj broj iznosio 11, ali je jedan zahtjev odbijen. Navode da su najčešći razlozi odbijanja

zahtjeva neispunjavanje pripisanih uvjeta glede mjesečnih primanja koja prelaze dozvoljeni imovinski cenzus. U 2019. godini **Centar za socijalni rad Vitez** razmatrao je 24 zahtjeva, od toga je 12 odbijeno, dok su u 2020. godini razmatrali 31 zahtjev, sa napomenom da je 15 odbijeno, a zbog neispunjavanja zakonom propisanih uvjeta. Zanimljivo je da kao jedan od razloga navode „*neuvažavanje činjenice da se ne upisuje ime jednog roditelja u rodni list*“. **Centar za socijalni rad Jajce** u 2019. godini razmatra 10 zahtjeva za priznavanja prava na dječiji dodatak, a samo jedan zahtjev odbija, dok je 2020. godini taj broj iznosio 11 - jedan je zahtjev odbijen jer *nije data suglasnost iako su bili ispunjeni uvjeti iz članka 144, a u međuvremenu je dijete umrlo*. **Centar za socijalni rad Travnik** je u 2019. godini razmatrao 15 zahtjeva, jedan zahtjev je odbijen, dok je u 2020. godini postupao po 12 podnesenih zahtjeva, a nijedan zahtjev nije odbijen. Razlozi za odbijanje su neispunjavanje zakonom određenih uvjeta. **Centar za socijalni rad Bugojno** je u 2019. godini razmatrao 17 zahtjeva, a tijekom 2020. godine 27 zahtjeva, sa napomenom da nijedan zahtjev nije odbijen. **Nadležna služba pri općini Kreševo** je tijekom 2019. godine razmatrala jedan zahtjev koji je odbila iz razloga što nisu bili ispunjeni uvjeti propisani zakonom za ostvarivanje prava. Tijekom 2020. godine razmatrana su četiri zahtjeva i nijedan zahtjev nije odbijen. **Služba za socijalnu skrb pri općini Kiseljak** je tijekom 2019. godine razmatrala osam zahtjeva, samo je jedan zahtjev odbijen zbog neispunjavanja zakonom propisanih uvjeta, dok su tijekom 2020. godine razmatrali pet zahtjeva. **Služba za opću upravu, društvene djelatnosti i financije općine Dobretići** obavještava da tijekom 2019. i 2020. godine nisu imali nijedan podnesen zahtjev za priznavanje prava na dječiji dodatak. Služba za opću upravu i boračko-invalidsku zaštitu **općine Fojnice** je tijekom 2019. i 2020. godine razmatrala samo po dva zahtjeva.

Slika broj 9 Ukupan broj razmatranih zahtjeva za području Srednjobosanskog kantona

10. Kanton Sarajevo

Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice Kantona Sarajevo aktom broj 13-04/2-04-13090-1/21 od 21.05.2021. godine dostavlja tražene podatke putem upitnika na način da nadležno Ministarstvo dostavlja podatke o visini dječijeg dodatka u Kantonu Sarajevo, dok nadležne općinske službe dostavljaju ostale podatke (podatke o broju razmatranih zahtjeva i odbijenih zahtjeva za priznavanje prava na dječiji dodatak tijekom 2019. i 2020. godine, o najčešćim razlozima za odbijanje zahtjeva i o suradnji sa relevantnim akterima i to općina Vogošća, Ilijaš, Trnovo, Novo Sarajevo, Centar, Hadžići, Stari Grad Sarajevo i Ilidža).

Ministarstvo obavještava Ombudsmane o visini dječijeg dodatka:

Visina dječijeg dodatka za 2019. godinu

- od 01.01.2019. godine do 31.03.2019. godine obični dodatak 42, 00 KM, uvećani 63, 00 KM
- od 01.04.2019. godine do 01.10.2019. godine obični dodatak 44, 00 KM, uvećani 66, 15 KM
- od 01.10.2019. godine do 31.12.2019. godine, obični dodatak 46, 20 KM, uvećani 69, 30 KM;

Visina dječijeg dodatka za 2020. godinu

- od 01.01.2020. godine do 01.04.2020. godine, obični dodatak 46, 20 KM, uvećani 69, 30 KM
- od 01.04.2020. godine obični 49, 00 KM, uvećani 73, 50 KM;

Nadležna općinska služba u **Vogošći** razmatrala je tijekom 2019. godine 110 zahtjeva i odbila je 10 zahtjeva, dok je tijekom 2020. godine razmatrala 123 zahtjeva, a 12 zahtjeva je odbila. Kao razloge za odbijanje navode cenzus, posjedovanje motornog vozila i nepotpunu dokumentaciju.

Ombudsmani se koriste prigodom da nadležne u općini Vogošća pozovu da, polazeći od najboljeg interesa djeteta, ne odbijaju zahtjeve za priznavanje prava na dječiji dodatak iz razloga nepotpune dokumentacije, već da pomognu strankama/roditeljima i ako je potrebno, pribave svu neophodnu dokumentaciju službenim putem, sopstvenim resursima.

Nadležna općinska služba iz **Ilijaša** je tijekom 2019. godine razmatrala 132 zahtjeva za priznavanje prava na dječiji dodatak, dok je 12 zahtjeva odbijeno, zbog imovinskih cenzusa i posjedovanja motornog vozila. Tijekom 2020. godine razmatrali su 232 zahtjeva, dok su 52 zahtjeva odbijena.

Iz općine **Trnovo** navode da su tijekom 2019. godine razmatrali 27 zahtjeva i nijedan zahtjev nije odbijen, dok je u 2020. godini razmatrano 28 zahtjeva i samo jedan odbijen, a kao razlog odbijanja navode posjedovanje motornog vozila.

Općina **Novo Sarajevo** u 2019. godini razmatrala je 726 zahtjeva, od toga je 16 zahtjeva odbijeno, zbog činjenica što ukupni prihodi prelaze zakonski limit i posjedovanja motornog vozila. Tijekom 2020. godine razmatrali su 802 zahtjeva, a 17 je odbijeno iz istih razloga kao i prethodne, 2019. godine.

Općina Centar dostavlja podatke o tomu da su tijekom 2019. godine razmatrali 210 novih zahtjeva, a po obnovi 560, što ukupno iznosi 770 zahtjeva, a odbili su 40 zahtjeva, zbog posjedovanja motornog vozila i što ukupni prihodi prelaze zakonski limit. U 2020. godini razmatraju novih 230 zahtjeva, a po obnovi 630, što ukupno iznosi 860 zahtjeva, a odbili su 50 zahtjeva, iz istih razloga kao i prethodne, 2019. godine.

Iz općine **Hadžići** navode da su u 2019. godini razmatrali 816 zahtjeva, od toga je 10 odbijeno, zbog prekoračenja cenzusa, dok je broj razmatranih zahtjeva tijekom 2020. godine iznosio 791, a odbijeno je 19, iz istih razloga kao i 2019. godine.

Općina **Stari Grad Sarajevo** je tijekom 2019. godine razmatrala 850 zahtjeva, dok je 17 zahtjeva odbijeno, zbog „posjedovanja automobila i primanja visokih“, dok je taj broj u 2020.

godini, 814, a odbijeno je 13 zahtjeva za priznavanje prava na dječiji dodatak iz istih razloga kao i prethodne godine.

Nadležna Služba za rad, socijalna pitanja, zdravstvo, izbjeglice i raseljena lica **općine Ilidže** navodi da su u 2019. godini razmatrali 642 zahtjeva, a odbili 51, zbog toga što ukupni prihodi prelaze propisani cenzus po članu kućanstva. U 2020. godini razmatrali su 497 zahtjeva, odbili 26, iz istog razloga.

Svi nadležni su odgovorili da smatraju da imaju neophodnu neovisnost pri odlučivanju po zahtjevima za dječiji dodatak i da nisu podložni različitim vrstama pritisaka prigodom odlučivanja po tim zahtjevima.

Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, raseljena osobe i izbjeglice Kantona Sarajevo, prigodom odlučivanja o zahtjevu za ostvarivanje prava na dodatak za djecu primjenjuje:

- Zakon o upravnom postupku („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, broj 2/98 i 48/99)
- Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji sa djecom Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“ br. 36/99, 54/04, 39/06, 14/09, 45/16 i 40/18)
- Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji sa djecom („Službene novine Kantona Sarajeva“ broj 38/14-Prečišćeni tekst, 38/16, 44/17 i 28/18)
- Instrukcija o iznosima novčanih davanja po Zakonu o socijalnoj zaštiti, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji sa djecom („Službene novine Kantona Sarajeva“, br.17/20 i 45/20)
- Odluka o visini koeficijenta za obračun prosječne neto plaće ostvarene u Kantonu Sarajevo u 2019. godini („Službene novine Kantona Sarajeva“ broj 15/20);

Ombudsmane obavještavaju da je dodatak na djecu u 2020. godini ostvarilo mjesečno 4.195 djece, u novčanom iznosu od 49,00 KM po djetetu. U odnosu na ukupan broj ostvarenih prava korisnika zaštite obitelji sa djecom, udio dodatka na djecu je 36, 50 %. Prosječno, mjesečno najveći broj korisnika ovog prava evidentiran je u općini Novi Grad (1.175), a najmanji u općini Trnovo (20 korisnika). Uvećani dodatak na djecu u 2020. godini ostvarilo je 2.336 djece, u novčanom iznosu od 69, 30 KM po djetetu. U odnosu na ukupan broj ostvarenih prava korisnika zaštite obitelji sa djecom, udio uvećanog dodatka na djecu je 20, 32 %. Prosječno, mjesečno najveći broj korisnika ovog prava evidentiran je u općini Novi Grad (690), a najmanji u općini Trnovo (8 korisnika).

II REPUBLIKA SRPSKA

Javni fond za dječiju zaštitu Republike Srpske na traženje Ombudsmana dostavlja tražene podatke dana 18.02.2021. godine⁵⁰. Dječija zaštita u Republici Srpskoj financira se na način da je utvrđena stopa doprinosa koja se izdvaja za dječiju zaštitu, a ukoliko se ne uspiju obezbijediti potrebna sredstva na osnovu stope doprinosa, kao načine financiranja navode proračun

⁵⁰ Podaci dostavljeni putem elektroničke pošte (popunjen upitnik) od strane Aleksandre Todorović, pomoćnice direktora za ostvarivanje prava, pravne i opšte poslove

Republike Srpske, sredstva od izdvajanja, odnosno prometa hartija od vrijednosti, poklone, donacije, priloge pravnih i fizičkih lica, korištenje raspoloživih sredstava i kreditiranje. U 2019. godini dječiji dodatak je iznosio za drugo i četvrto dijete 39,60 KM, a za treće 79,20 KM, dok je za djecu pod starateljstvom i djecu koja pravo ostvaruju neovisno od materijalnih uvjeta i bez obzira na red rođenja, sukladno sa člankom 19. Zakona o dječijoj zaštiti, 101,20 KM. U 2020. godini dječiji dodatak iznosio je za drugo i četvrto dijete 40,50 KM, a za treće dijete 81,00 KM, dok je za djecu pod starateljstvom i djecu koja pravo ostvaruju neovisno od materijalnih uvjeta i bez obzira na red rođenja, sukladno sa člankom 19. Zakonom o dječijoj zaštiti, 103,50 KM.

Slika broj: 10 Visina dječijeg dodatka

Tijekom 2019. godine broj razmatranih zahtjeva za priznavanje prava na dječiji dodatak iznosio je 12.908, sa napomenom da je 640 zahtjeva odbijeno⁵¹, a kao najčešće razloge izdvajaju da primanja po članu obitelji ne prelaze zakonom propisani cenzus, da pravo ne mogu ostvariti prvo, peto i svako naredno dijete i da je dijete prešlo starosnu granicu. Tijekom 2019. godine broj razmatranih zahtjeva za priznavanje prava na dječiji dodatak iznosio je 11.135, od toga je 792 zahtjeva odbijeno ili odbačeno⁵² iz istih razloga kao i u 2019. godini. Kako iz Fonda ističu od 1. siječnja 2020. godine na snagu je stupio Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o dječijoj zaštiti⁵³ prvostupanjski postupak iz oblasti dječije zaštite prenesen sa centara za socijalni rad u nadležnost Javnog fonda za dječiju zaštitu, odnosno njegovih organizacionih jedinica. Upravo su mogućnost postojanja eventualnih pritisaka, kao i ostale anomalije koje su se, ili bi nastale, u sprovođenju prvostupanjskog postupka po zahtjevima za ostvarivanje prava na dodatak na djecu, jedan od razloga prenosa nadležnosti na organizacione jedinice Fond. Cijeneći posljednje istaknute izmjene i dopune, Ombudsmani su dana 25.03.2021. godine poslali upit Fondu i zatražili njihovo mišljenje o tomu kako su se izmjene i dopune iz 2020. reflektirale na krajnje korisnike, odnosno na djecu i njihove obitelji, kao i podatke o formiranju novih organizacionih jedinica pri Fondu⁵⁴.

⁵¹ Rješenjima zahtjevi odbijeni i zaključcima zahtjevi odbačeni zbog nepotpune dokumentacije

⁵² Rješenjima zahtjevi odbijeni i zaključcima zahtjevi odbačeni zbog nepotpune dokumentacije

⁵³ „Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 107/19

⁵⁴ Ombudsmani su aktom od 25.03.2021. godine zatražili aktualne/trenutne podatke o broju filijala/poslovnih jedinica i njihov broj prije siječnja 2020. godine i podatke o broju zaposlenih u sjedištu Javnog fonda, filijama i

Javni fond za dječiju zaštitu Republike Srpske aktom broj P-1721/2021 od 19.04.2021. godine obavještava Ombudsmana da su sukladno sa svojim Statutom broj UO-279/2020-2 od 23.03.2021. godine ustanovljene organizacione jedinice u funkciji prvostupanjskog organa za rješavanje o pravima iz dječije zaštite, prema teritorijalnom principu i to filijale u Banjaluci, Bijeljini, Doboju, Istočnom Sarajevu, Prijedoru i Trebinju. Sve filijale su uspostavljene sukcesivno u tijeku 2020. godine, zaključno sa prosincom – organiziranje i puštanje u proces filijale u Prijedoru. Prije siječnja 2020. godine nije uspostavljena nijedna organizaciona jedinica, jer je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o dječijoj zaštiti stupio na snagu 01.01.2020. godine, a Fond je bio u obvezi da shodno odredbi člana 59a stav 2. istog Zakona svoju organizaciju i opće akte uskladi sa odredbama Zakona u roku od jedne godine od dana njegovog stupanja na snagu. Stavom 3. člana 59a propisano je da će do usklađivanja organizacije Fonda poslove iz člana 38. Zakona obavljati nadležni centri za socijalni rad, odnosno službe za socijalnu zaštitu jedinica lokalne samouprave. U razdoblju od siječnja do prosinca 2019. godine u Fondu su bila zaposlena 43 radnika, a sa danom izrade akte dostavljenog Ombudsmanima (19.04.2021. godine), centrala Fonda broji 41 zaposlenu osobu, dok je u filijalama, u čijem su sklopu i poslovnice, zaposleno ukupno 97 radnika. Pojašnjavaju da su bili jedina institucija specifičnog statusa, odnosno različiti od drugih fondova i ustanova, jer se prvostupanjski postupak provodio u drugim ustanovama, dok se isplata prava, po tim sprovedenim postupcima, vršila iz proračuna Fonda. Kako navode, sve navedeno je prouzročilo probleme u radu koji su se prvenstveno ogledali u nejednakostima u postupanjima i kašnjenju u rješavanju zahtjeva.

Najčešći razlog odbijanja zahtjeva za dječiji dodatak je da primanja po članu obitelji ne prelaze zakonom propisani cenzus

Zabilježen je veći broj predmeta u kojima su se greške iz prvostupanjskog postupka ispravljale u drugostupanjskom, jer, prema njihovim navodima, radnici nisu bili fokusirani samo na jedan posao. Jasno je da su radnici centara za socijalni rad, pored poslova iz dječije zaštite, obavljali i druge poslove. Zaključuju da je riječ o važnom segmentu društva i države i da je bilo neophodno spojiti postupke u jednu instituciju, odnosno dati značaj i prvostupanjskom sustavu iz oblasti dječije zaštite. Smatraju da Fond na taj način može imati pozitivne efekte u smislu racionalnog trošenja sredstava za isplatu prava, odnosno kvalitetnu kontrolu trošenja sredstava. Ovo je, prema njihovim riječima, samo jedan pozitivan efekat kojim se rukovodio zakonodavac, dok ostale efekte nije moguće još analizirati. Analiza bi u ovom momentu bila preuranjena zbog toga što kompletan sustav filijala postoji tek nekoliko mjeseci. Kada su u pitanju proračunska sredstva Republike Srpske, smatraju da se otprilike sve svodi na isto, jer su od zapošljavanja novih radnika rasterećeni proračuni lokalnih jedinica samouprave.

poslovnicama širom Republike Srpske (prije i poslije siječnja 2020), kao i mišljenje korisnicima prava omogućen lakši pristup i da li lakše ostvaruju svoja prava i npr. da li je Vlada Republike Srpske ili Fond radio određene procjene o povećanju ili smanjenju proračunskih troškova Republike Srpske, s obzirom na protek jedne kalendarske godine od stupanja na snagu izmjena i dopuna).

III BRČKO DISTRIKT BOSNE I HERCEGOVINE

Vlada Brčko Distrikta – Odjeljenje za zdravstvo i ostale usluge aktom broj 05-127OSŠ-0003/21 od 09.04.2021. godine obavještava Ombudsmana da u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine postoje tri vrste prava u oblasti dječije zaštite koje korisnici (roditelj, staratelj, usvojitelj) mogu ostvariti za djecu, ukoliko ispunjavaju zakonom propisane uvjete:

- pravo na dječiji dodatak
- pravo na materinski dodatak
- pravo na pomoć za opremu novorođenčeta

Pravo na dodatak za djecu, kao novčano davanje, ima svaki građanin Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, pod uvjetima predviđenim zakonom. Dodatak na djecu nema građanin Distrikta koji ima registrirano privatno poduzeće, samostalnu radnju ili se bavi drugim vidom privatne djelatnosti koja podliježe plaćanju poreza ili paušala, kao i osobe čija mjesečna primanja po članu domaćinstva prelaze cenzus od 15% mjesečne plaće u Distriktu. Visina dječijeg dodatka iznosi 10% od prosječne plaće ostvarene u Brčko distriktu BiH, uvećan za 50% za djecu bez jednog ili oba roditelja, djetetu bez roditeljskog staranja, obitelj koja ima dijete ometeno u psihičkom ili fizičkom razvoju, obitelj u kojoj su oba ili jedan roditelj invalidi od I do VI (završno sa VI) grupe ili invalidne osobe sa stupnjem invalidnosti 70% i više.

Istim aktom taksativno navode i zakonske uvjete za ostvarivanje prava na materinski dodatak i prava na pomoć za opremu novorođenčeta.

Sukladno sa Zakonom o dječijoj zaštiti i sa Zaključcima o mjerama koordinacije, provjere podataka i izvješćivanja između tijela/organa javne uprave i institucija Brčko distrikta BiH, Pododjeljenje za socijalnu zaštitu sprovodi tri revizije korisnika prava na dječiji dodatak godišnje, i to u razdoblju od 01.02. do 31.03., u razdoblju od 01.09. do 31.10., dok se treća odnosi na mjesečnu reviziju korisnika prava na dodatak za djecu, sukladno sa Zaključcima (podaci od Zavoda za zapošljavanje, Inspektorat, škola). Zbog toga, kako ističu, imaju veliki broj aktualnih predmeta, kao novo podnesenih i ponovno podnesenih zahtjeva za ostvarivanje prava na dječiji dodatak, ali i velik broj obustava na mjesečnoj razini (obustave se odnose na korisnike prava kojima isto prestaje po službenoj dužnosti). Služba dječije zaštite Pododjeljenja za socijalnu zaštitu Odjeljenja za zdravstvo i ostale usluge Vlade BDBIH je u 2020. godini obradilo cca 3734 predmeta (donesena rješenja), vezana za ostvarivanje prava iz dječije zaštite, kao i obustava, prestanak prava i odbijenica. U istom razdoblju donesena su **792** pozitivna rješenja za ostvarivanje prava na dječiji dodatak, sa napomenom da nije riječ samo o novim zahtjevima, nego i na situacije da npr. stranka izgubi pravo u ožujku, jer se nije javila na reviziju i podnese novi zahtjev u slijedećem mjesecu sa pozitivnim ishodom za stranku, 394 rješenja za ostvarivanje prava na materinski dodatak i 618 rješenja za ostvarivanje prava na pomoć za opremu novorođenčeta. U 2019. godini obrađeno je i doneseno cca 3605 – od toga 804 pozitivna rješenja za ostvarivanje prava na dječiji dodatak, 463 za materinski dodatak i 682 za ostvarivanje prava na pomoć za opremu novorođenčeta.

Kao najčešće razloge za odbijanje i prestanak prava na dječiji dodatak su da stranka nema prebivalište na teritoriji Brčko distrikta Bosne i Hercegovine najmanje dvije godine unazad do dana podnošenja zahtjeva, prosječna primanja po članu domaćinstva prelaze 15% od prosječne

plaće u Distriktu, dijete je napustilo školovanje ili nedostavljanje potvrde da se dijete redovno školuje (za djecu starije od 15 godina), neredovno javljanje na Zavod za zapošljavanje Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, a sve sukladno sa Zakonom o dječijoj zaštiti.

Najčešći razlog za odbijanje zahtjeva na dječiji dodatak je da stranka nema prebivalište na teritoriji Brčko distrikta Bosne i Hercegovine najmanje dvije godine unazad do dana podnošenja zahtjeva

Potom ističu da je broj odbijenih zahtjeva na godišnjoj razini nizak, s obzirom na to da se strankama uvijek detaljno objasni ko ima pravo na dječiji dodatak, materinski dodatak i pomoć za opremu novorođenčeta i šta im je sve potrebno od dokumentacije, odnosno taj broj ne prelazi više od 30 rješenja godišnje - rješenja kojima se odbijaju zahtjevi za priznavanje prava.

Kada je u pitanju visina dječijeg dodatka, kako je već navedeno iznosi 10% od prosječne plaće u Distriktu, uvećan je za 50% za određene kategorije i u 2019. godini iznosio je između 89,00 i 94,00 KM, odnosno uvećani dječiji dodatak iznosio je 134,00 i 140,00 KM. U 2020. godini visina dječijeg dodatka iznosila je između 92,00 i 95,00 KM, odnosno 139,00 i 142,00 KM za uvećani dječiji dodatak.

Slika broj: 11 Visina dječijeg dodatka

Nadležni iz Brčko distrikta dostavljaju podatke i o visini materinskog dodatka i o visini jednokratne pomoći za opremu novorođenčeta, a sva primanja/naknade obezbjeđuju se iz Proračuna Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. Napominju da Pododjeljenje za socijalnu zaštitu u potpunosti nezavisno pri odlučivanju po zahtjevima za ostvarivanje prava iz dječije zaštite i nisu podložni nikakvim pritiscima pri donošenju rješenja, a tijekom postupaka primjenju odredbe Zakona o dječijoj zaštiti BDBIH⁵⁵ i Zakona o upravnom postupku Brčko distrikta BiH.⁵⁶

⁵⁵ “Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH” br. 18/20, 29/20, 41/20

⁵⁶ Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH” broj 48/11-prečišćen tekst, 21/18 i 23/19

DJEČIJI DODACI U DRUGIM EUROPSKIM DRŽAVAMA⁵⁷

Ombudsmani su zatražili podatke o ostvarivanju prava na dječiji dodatak u drugim europskim državama, a posredstvom Europske mreža ombudsmana za djecu Europe (skr. ENOC). Mreža predstavlja neprofitnu organizaciju čije su članice europske neovisne institucije za zaštitu prava djeteta sa osnovnim ciljem – zaštita i promocija prava djeteta sukladno sa UN Konvencijom o pravima djeteta. Mreža broji 43 institucije u 34 zemlje, članice Savjeta Europa, od toga 22 zemlje su članice Europske unije⁵⁸. Zatražene su informacije o zakonskim osnovama i uvjetima za ostvarivanje i priznavanje prava na dječiji dodatak i o visini dječijih dodataka.

Prema riječima kolega sa **Kipra**⁵⁹ pravo na dječiji dodatak se na Kipru ostvaruje na osnovu Zakona o dječijem dodatku iz 2002. godine. Pravo na dječiji dodatak ima svaka obitelj koja ima stalno prebivalište najmanje pet godina prije podnošenja zahtjeva za priznavanje prava, pod uvjetima da godišnji prihod obitelji sa jednim djetetom ne prelazi 49000 eura, odnosno da godišnji prihod obitelji sa dvoje djece ne prelazi 59000 eura. Za obitelj sa više od dvoje djece, iznos godišnjeg obiteljskog dodatka povećava se za 5000 eura za svako naredno dijete, sa napomenom da svi prihodi obitelji ne prelaze 1.200.000 eura godišnje. Kolege sa Kipra su poslale tabelarni prikaz - kriteriji/parametri za ostvarivanje prava na dječiji dodatak jesu broj djece u obitelji i godišnji prihod obitelji:

Broj djece u obitelji	Godišnji prihod obitelji do €19.000	Godišnji prihod obitelji €19.000 - €39.000	Godišnji prihod obitelji €39.000 - €49.000	Godišnji prihod obitelji €49.000 - €59.000
1	€475 po djetetu godišnje	€425 po djetetu godišnje	€380 po djetetu godišnje	€0 po djetetu godišnje
2	€570 po djetetu godišnje	€520 po djetetu godišnje	€380 po djetetu godišnje	€345 po djetetu godišnje
3	€1.045 po djetetu godišnje	€995 po djetetu godišnje	€760 po djetetu godišnje	€690 po djetetu godišnje
4 ili više	€1.675 po djetetu godišnje	€1.525 po djetetu godišnje	€1.260 po djetetu godišnje	€1.135 po djetetu godišnje

⁵⁷ U ostavljenom roku na traženje Ombudsmana Bosne i Hercegovine, podatke su dostavili kolege iz Bugarske, Poljske, Kipra, Slovenije, Italije, Velsa, Estonije, Finske i Baskije (AT u Španiji)

⁵⁸ Više o samoj mreži na www.enoc.eu

⁵⁹ The Commissioner for the Children Rights Office Cyprus

Ombudsman **Baskije** (autonomne zajednice u Španiji) obavještava da je na teritoriju cijele Španije, do lipnja prošle, 2020. godine, svim roditeljima ili starateljima djece za svako dijete isplaćivalo naknade, sa napomenom da su pravo na dječije dodatke zadržala djeca sa posebnim potrebama, odnosno sa postotkom invaliditeta preko 33% i iznosi 1000 eura godišnje. Kada je u pitanju Baskija, isplaćuju se naknade/dodaci obiteljima sa djecom. To pravo ostvaruju roditelji ili staratelji ili hranitelji, a uvjet za ostvarivanje prava je najmanje jedna godina prebivališta na području Baskije, prije podnošenja zahtjeva za priznavanje prava. Posebice ističu da se posebno vodi računa da je riječ efektivnom, odnosno aktivnom i stvarnom prebivalištu. Dječiji dodaci iznose 400, 500 ili 900 eura u zavisnosti od prihoda obitelji. Iznosi se udvostručuju ako je riječ o djetetu sa invaliditetom preko 33% ili je u potpunosti zavisno o drugoj osobi.

Ombudsman za djecu **Velsa** navodi u svom odgovoru da sve obitelji, osim onih sa veoma visokim primanjima (jedan ili oba roditelja zarađuju više od 50.000 £ godišnje), imaju mogućnost da ostvare dječiji dodatak. Dječji dodatak isplaćuje se jednom roditelju ili osobi koja je odgovorna za dijete mlađe od 16 godina ili do 20 godina ako je na odobrenom obrazovanju ili obuci, a iznosi 21,05 £ sedmično za prvo dijete i 13,95 £ za svako naredno rođeno dijete.

Iz Ombudsmana **Slovenije** odgovaraju da u Republici Sloveniji dječji dodatak predstavlja dodatak na dohodak namijenjen uzdržavanju, odgoju i obrazovanju djeteta, a iznos dječjeg dodatka se određuje prema prihodovnoj grupi obitelji. Pravo na dječiji dodatak odobrava se na razdoblje od najviše godinu dana, te se isplaćuje mjesečno. Od 1. veljača 2020. godine iznosi dječijeg dodatka za dijete u osnovnoj školi ili do 18. godine života su, po članu, a sve u zavisnosti od ukupnih primanja:

- prvo dijete 20,36 – 117,05 EUR
- drugo dijete 28,16 – 128,75 EUR
- treće i svako naredno dijete 35,95 – 140,47 EUR

Od 1. veljače 2020. godine iznosi dječjeg dodatka za dijete u srednjoj školi, ali najduže do 18. godine, sve u zavisnosti od ukupnih primanja obitelji po članu iznose:

- prvo dijete: 23,43 – 117,05 EUR
- drugo dijete: 31,23 – 128,75 EUR
- treće i svako naredno dijete: 40,85 – 140,47 EUR

Ako predškolsko dijete mlađe od četiri godine nije upisano u ustanovu za predškolsko obrazovanje sukladno sa propisima koje uređuju predškolske ustanove, pojedinačni iznos dječijeg dodatka uvećava se za 20%. Za djecu koja žive sa samohranim roditeljem, pojedinačni iznos dječjeg dodatka povećava se za 30% za svako dijete.

Ombudsmana za djecu **Poljske** navodi da su obiteljski dodaci propisani Zakonom o obiteljskim davanjima iz 2003. godine. Obiteljski dodatak dodjeljuje se ako prosječni mjesečni obiteljski prihod po osobi ili prihod učenika ne prelazi 674,00 PLN⁶⁰. Ako je član obitelji dijete sa potvrdom o invalidnosti ili potvrdom o umjerenom ili teškom invaliditetu, obiteljski dodatak

⁶⁰ Poljska valuta – poljska zlota, otprilike 100 PLN iznosi oko 22 eura

odobrava se ako prosječni mjesečni prihod obitelji po osobi ili prihod osobe koja studira ne prelazi 764,00 PLN.

Obiteljski dodatak dodjeljuje se za djecu do 18 godina ili ukoliko su na redovitom školovanju najduže do 21. godine, te ukoliko se radi o osobi koja ima potvrdu o umjerenom ili teškom invaliditetu do 24 godine ako nastavlja školovanje u školi ili na fakultetu.

Iznos obiteljskog dodatka je mjesečni:

- 1) 95,00 PLN za dijete do 5 godina;
- 2) 124,00 PLN za dijete starije od 5 do 18 godina;
- 3) 135,00 PLN za dijete starije od 18 do 24 godine.

Kolege iz **Italije** navode da je dječiji dodatak je zasnovan na univerzalnom principu i predstavlja ekonomsku korist koja se dodjeljuje svim obiteljima sa izdržavanom djecom. Dječiji dodatak se priznaje sljedećim kategorijama:

- a) priznavanje mjesečne naknade za svako izdržavano maloljetno dijete, počev od sedmog mjeseca trudnoće. Za djecu nakon druge godine života iznos dodatka se povećava,
- b) priznavanje mjesečne naknade, iznosa nižeg od priznatog za maloljetnike, za svako odraslo izdržavano dijete do navršene dvadeset i jedne godine (pod određenim uvjetima), uz mogućnost da se taj iznos uplati direktno djetetu, na njegov zahtjev kako bi se favorizirala njegova samostalnost,
- c) priznavanje povećanog mjesečnog dodatka za djecu sa smetnjama u razvoju.

Dodatak se isplaćuje za svako maloljetno dijete na osnovu broja djece u obitelji i ekonomske situacije obitelji. Ako u kućanstvu ima više od dvoje djece, pojedinačni iznos za svako maloljetno dijete povećava se za 30%, a za svako maloljetno dijete s invaliditetom iznosi se povećavaju još i za 50 eura. Prosječna naknada za razdoblje od 1. srpnja 2021. do 31. prosinca 2021. godine iznosi 674 EUR po djetetu. Od 1. srpnja 2021. do 31. prosinca 2021. mjesečni iznosi doplatka za obitelj povećavaju se za 37,5 eura za svako dijete u korist obitelji sa do dvoje djece, te za treće i svako naredno dijete 55 eura.

Prema Zakonu o zaštiti djeteta u **Bugarskoj** postoje obiteljski dodaci i dodaci za djecu, jednokratni i mjesečni. Jednokratne naknade za obitelji su: dodatak za trudnoću, pomoć pri rođenju djeteta, pomoć za usvajanje djeteta, za odgoj blizanaca, za odgoj djeteta od strane majke (usvojiteljice), studentice, koja studira u redovnom obliku obrazovanja, kao i jednokratne pomoći za školsku djecu, upisanu u prvi razred, za besplatno putovanje željezničkim i autobusnim prijevozom u zemlji za majku više djece i pomoć učenicima upisanim u osmi razred. Mjesečni obiteljski dodaci su naknade za odgoj djeteta do navršene jedne godine života, naknade za odgoj djeteta do završetka srednje škole, ali ne duže od 20 godina, naknade za odgoj djeteta sa trajnim invaliditetom i naknade za dijete bez prava na obiteljsku mirovinu iza umrlog roditelja. Kako Zakon propisuje, svi se dodaci mogu pružiti u novcu ili naturi, sa napomenom da se dodaci u naturi osiguravaju u obliku dobara i/ili usluga za dijete sukladno s njegovim individualnim potrebama. Ukoliko roditelji ili osobe koje primaju obiteljski dodatak ne brinu o svom djetetu/djeci, ne koriste ga za potrebe djeteta itd, nadležni organ uprave za socijalnu zaštitu u svakom slučaju posebno utvrđuje činjenice i okolnosti.

Nadležni mogu dodijeliti mjesečnu pomoć ako je prosječni mjesečni dohodak svakog od supružnika ili roditelja/roditelja koji žive zajedno i djece mlađe od dvije godine, niži od

petostrukog zajamčenog minimalnog dodatka/dohotka. Veličina mjesečne pomoći utvrđuje se na prijedlog socijalnog radnika odjela za zaštitu djeteta i mora se razlikovati sukladno sa dobi djeteta: do tri godine - do četverostruke veličine zajamčenog minimalnog dodatka/dohotka, od tri do 14 godina - do 3,5 puta zajamčene minimalne zarade; od 14. godine do zrelosti djeteta, a ako studira - do završetka srednjeg obrazovanja, ali ne starije od 20 godina - do četverostruke veličine zajamčenog minimalnog dohotka. Predviđeni iznosi sukladno su sa bugarskim godišnjim Zakonom o proračunu, za 2021. godinu za svako živorođeno dijete roditelji dobivaju: za prvo dijete - 250 BGN (oko 250 KM) za drugo dijete - 600 BGN (oko 600, 00 KM), za treće dijete - 300 BGN (oko 300 KM), za četvrto i svako drugo dijete - 200 BGN za svako dijete (oko 200 KM).

Kako iz Ombudsmana **Estonije** navode sve u svezi sa dječijim dodacima propisano je Zakonom o obiteljskim naknadama (klasifikacija, svrha i obujam obiteljskih naknada, uvjeti i postupak za njihovu dodjelu i isplatu. Svako dijete ima pravo na dječji doplatok od rođenja do navršanih 16 godina. Dijete bez srednjeg obrazovanja koje je upisano u osnovnu školu, višu srednju školu ili formalno strukovno obrazovanje ili je uključeno u popis dnevnog tečaja državne službe državne agencije pod upravom Ministarstva socijalnih poslova primat će dječji doplatok dok ne navršši 19 godina, a kada navršši 19 godina, isplata se nastavlja do kraja tekuće akademske godine ili tečaja za stručno usavršavanje ili dok učenik ne bude isključen s popisa škole ili tečaja za stručno usavršavanje. Iznos dječjeg doplatka za prvo i drugo dijete obitelji iznosi 60 eura (oko 117 KM), dok će za treće i svako sljedeće dijete iznositi 100 eura (oko 195 KM). Također, dodatak za obitelji sa puno (od troje do šestoro) djece iznosi 300 eura (oko 586 KM), dok dodatak za obitelji koje odgajaju sedmero i više djece iznosi 400 eura (oko 782 KM). Kolege iz Estonije se pozivaju i na i podatak o istraživanju koji se tiče učinka obiteljskih naknada na dječje siromaštvo⁶¹ prema kojem bi - uporno apsolutno siromaštvo kao i uporno relativno siromaštvo među djecom - bile znatno veće bez obiteljskih naknada.

Ombudsman za djecu **Finske** obavještava Ombudsmane Bosne i Hercegovine da je pravo na ostvarivanje dječijeg dodatka definirano Zakonom o dodatku za djecu. Isplata dodatka počinje od početka mjeseca nakon rođenja djeteta i isplaćuje se do kraja mjeseca u kojem dijete navršava 17 godina. Pravo na dječiju naknadu temelji se na prebivalištu i prestaje ako se dijete i njegov zakonski zastupnik trajno presele u inozemstvo. Postoje, međutim, izuzeci od ovog pravila: na primjer, često je moguće dobiti dječji doplatok tijekom privremenog boravka u inozemstvu, poput razmjene učenika. Dječji doplatok obično se isplaćuje roditelju ili skrbniku ili drugoj odrasloj osobi odgovornoj za brigu o djetetu. Dječji doplatok također se u nekim slučajevima može isplatiti djetetu (ako ima 15 godina ili više). Riječ je o neoporezivom prihodu i svi prihodi i imovina ne mogu utjecati na priznavanje ovog prava i njegovu visinu. Iznos dječjeg doplatka povećava se s brojem djece u obitelji. Iznosi su mjesečno u eurima: za jedno dijete 94,88 (oko 185 KM), za drugo dijete 104,84 (oko 205 KM), za treće dijete 133,79 (oko 261 KM), za četvrto dijete 163,24 (oko 319 KM) i za peto i svako naredno dijete 182,69 (oko 357 KM). Samohrani roditelji dobivaju dodatnih 63,30 eura (oko 123 KM) za svako dijete koje živi s njima i koje ispunjava uvjete za dječji doplatok. Dodatak za samohrane roditelje možete zatražiti ako niste u

⁶¹ Članak gđe Hede Sinisaar (voditeljice Odjela za analizu i statistiku Ministarstva socijalnih poslova u Estoniji) u međunarodnom časopisu Population Review (potreban pristup)

braku ili ne živite zajedno ili ako ste zakonski odvojeni od supružnika, a dodatak je dostupan i ako roditelji imaju zajedničko skrbništvo nad djetetom.

Prema pisanju portala DW⁶² „**Njemačka** svake godine na ime dječjeg dodatka isplati oko 36 milijardi eura za oko 15 miliona djece. Prema informacijama Ministarstva financija od tog broja nešto manje od 270.000 djece u lipnju 2018. nije živjelo u Njemačkoj, već u drugim država EU. Najveći broj njih živi u Poljskoj, potom slijede Češka, Hrvatska i Rumunija. To znači da 600 miliona eura godišnje, u formi dječjeg dodatka, izađe preko njemačke granice. Činjenica je da je to samo 1,8 odsto ukupne sume, ali za samo pola godine isplata dječjeg dodatka za djecu van Njemačke je porasla za deset odsto. Da li bi Savezna vlada morala da provjeri ove isplate? Socijaldemokrata Seren Link, gradonačelnik Duizburga, smatra da je Vlada Njemačke jednostavno prespavala ovaj problem. „Ona bi morala konačno nešto da uradi protiv toga, jer u Europi imamo izbjeglice zbog siromaštva.“ Broj ljudi iz Rumunije i Bugarske se u Duizburgu sa 6.000, koliko ih je bilo 2012, popeo na 19.000. To, tvrdi Link, predstavlja opasnost za koheziju društva. To da građani drugih zemalja EU u Njemačkoj mogu da žive i rade proizilazi iz osnovnih sloboda koje uživa svaki građanin Unije. Tržište rada se za građane Rumunije i Bugarske otvorilo 2013. godine. Ako su u potrazi za poslom, u Njemačkoj mogu da ostanu do šest mjeseci. Po isteku moraju da dokažu da su u ozbiljnoj potrazi za poslom u suprotnom im njemačke službe mogu naložiti da napuste zemlju.“

Prema podacima Središnjeg državnog ureda za demografiju i mlade Republike **Hrvatske**, doplatka za djecu je novčano primanje koje koristi roditelj ili druga osoba određena Zakonom o doplatku za djecu radi potpore uzdržavanja i odgoja djece. Pravo na doplatku za djecu može se ostvariti ako prosječni mjesečni dohodak po članu kućanstva u prethodnoj kalendarskoj godini ne prelazi 70% proračunske osnovice. Proračunska osnovica za 2020. godinu iznosi 3.326,00 kuna, može se ostvariti ako prosječni dohodak po članu kućanstva u prethodnoj kalendarskoj godini ne prelazi 2.328,20 kune mjesečno i ostvaruje se preko Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje.

U Zakonu o doplatku za djecu određeni su sljedeći uvjeti za stjecanje prava na doplatku za djecu:

- da podnositelj zahtjeva ima hrvatsko državljanstvo ili status stranca s odobrenim stalnim boravkom te da ima prebivalište u Republici Hrvatskoj najmanje tri (3) godine prije podnošenja zahtjeva
- da ima status azilanta, stranca pod supsidijarnom zaštitom ili status člana njihove obitelji prema propisima o azilu, bez uvjeta državljanstva i duljine prebivališta, odnosno stalnog boravka na području Republike Hrvatske
- da ukupni dohodak ostvaren u prethodnoj kalendarskoj godini po članu kućanstva mjesečno ne prelazi 70% proračunske osnovice
- da podnositelj zahtjeva živi u kućanstvu s djetetom
- da podnositelj zahtjeva uzdržava dijete.

Iznimno, pravo na doplatku za dijete s utvrđenim težim ili teškim invaliditetom i za dijete smrtno stradalog ili nestalog hrvatskog branitelja ostvaruje se neovisno o ukupno ostvarenom dohotku kućanstva.

⁶² Od 16.08.2018. godine

Doplatak za djecu pripada do navršene 15. godine života djeteta, odnosno do kraja školske godine u kojoj dijete navršava 15 godina života, a nakon toga ako je razlog pohađanja osnovne škole nakon 15. godine života kasniji upis u prvi razred osnovne škole ili gubitak razreda zbog zdravstvenih razloga, odnosno duže bolesti. Doplatak za djecu pripada za dijete na školovanju u srednjoj školi do završetka tog školovanja, ali najduže do kraja školske godine u kojoj dijete navršava 19 godina života. Iznimka je određena za dijete koje pohađa srednju školu u kojoj srednjoškolsko obrazovanje traje pet godina, pri čemu doplatak za djecu pripada djetetu do završetka redovitog školovanja u srednjoj školi, a najduže do kraja školske godine u kojoj dijete navršava 20 godina života te za djecu s oštećenjem zdravlja, utvrđenim prema posebnim propisima, za koju doplatak za djecu pripada i nakon navršene 19. godine, ali najduže do 21. godine života. Pravo na doplatak za djecu koja nisu završila školu u predviđenom roku zbog bolesti produžuje se i nakon navršenih godina života do kojih im pripada doplatak za djecu, a najduže do 21. godine života. Doplatak za djecu pripada i za razdoblje u kojem je dijete spriječeno redovito pohađati školu zbog bolesti.

Teži ili teški invaliditet dokazuje se nalazom i mišljenjem nadležnog tijela vještačenja Zavoda za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, a prema odredbama Uredbe o metodologijama vještačenja (Narodne novine, broj 67/17 i 56/18 - Uredba). Prema navedenoj Uredbi, postupak vještačenja pokreće tijelo koje rješava o pravu, pravo na doplatak za dijete s utvrđenim težim ili teškim invaliditetom pripada od dana podnošenja zahtjeva za ostvarivanje prava na doplatak za djecu i traje sve dok taj invaliditet postoji, pod uvjetom da je invaliditet nastao prije 18. godine života ili za vrijeme redovitog školovanja djeteta.

Kada je u pitanju **Srbija**, dečiji dodatak ostvaruje jedan od roditelja koji neposredno brine o djetetu, koji je državljanin Republike Srbije⁶³ i ima prebivalište u Republici Srbiji ili strani državljanin koji ima status stalno nastanjenog stranca u Republici Srbiji za prvo, drugo, treće i četvrto dete po redu rođenja u obitelji, od dana podnijetog zahteva. Pravo na dečiji dodatak podnositelj zahtjeva može ostvariti i za dijete višeg reda rođenja od četvrtog, ukoliko zbog starosne granice za neko od prvo četvoro djece po redu rođenja više ne može ostvariti pravo. Pravo na dečiji dodatak ima i staratelj djeteta. „Staratelj deteta može ostvariti pravo na dečiji dodatak za najviše četvoro sopstvene dece u porodici i za svako dete bez roditeljskog staranja o kome neposredno brine. Dečiji dodatak pripada detetu ako ima svojstvo učenika osnovne škole, odnosno svojstvo redovnog učenika srednje škole do završetka srednjoškolskog obrazovanja, a najduže do navršenih 20 godina života. Dečiji dodatak pripada i detetu koje iz opravdanih razloga ne započne školovanje u osnovnoj ili srednjoj školi, odnosno koje započne školovanje kasnije ili prekine školovanje u svojstvu redovnog učenika u srednjoj školi, i to za sve vreme trajanja sprečenosti, do završetka srednjoškolskog obrazovanja a najduže do 21 godine života. Dečiji dodatak pripada za dete sa smetnjama u razvoju i dete sa invaliditetom za koje je doneto mišljenje interesorne komisije, koja je obrazovana u skladu sa propisima iz oblasti prosvete sve dok je obuhvaćeno vaspitno obrazovnim programom i programom osposobljavanja za rad, a za dete nad kojim je produženo roditeljsko pravo najduže do 26 godina. Pravo na dečiji dodatak ostvaruje se ako ukupan mesečni prihod, umanjen za poreze i doprinose, po članu porodice ostvaren u tri meseca koji prethode mesecu u kome je podnet zahtev ne prelazi utvrđeni cenzus.

⁶³ Korišteni podaci sa zvanične web stranice Grada Beograda

Pravo na dečiji dodatak bez ponovnog dostavljanja dokaza o materijalnom stanju porodice ostvaruje korisnik novčane socijalne pomoći čija deca redovno pohađaju školu, a nezavisno od materijalnih uvjeta obitelji korisnik čije dete ostvaruje dodatak za pomoć i njegu druge osobe. Nominalne iznose i način usklađivanja cenzusa za ostvarivanje prava na dečiji dodatak propisuje Vlada na predlog ministra nadležnog za socijalna pitanja. Visinu i način usklađivanja dečijeg dodatka, propisuje Vlada na predlog ministra nadležnog za socijalna pitanja. Uredbom o nominalnim iznosima i načinu usklađivanja cenzusa za ostvarivanje prava na dečiji dodatak i visini i načinu usklađivanja iznosa dečijeg dodatka propisuju se nominalni iznosi i način usklađivanja cenzusa za ostvarivanje prava na dečiji dodatak i visina i način usklađivanja iznosa dečijeg dodatka.

Pravo na dečiji dodatak ostvaruje se ako ukupan mesečni prihod porodice, ostvaren u tri meseca koji prethode mesecu u kome je podnet zahtev, po članu porodice ne prelazi cenzus od 9.000,00 dinara. Za jednoroditeljske porodice iz člana 28. stav 1. tač. 1)–3) Zakona o finansijskoj podršci porodici sa decom cenzus se uvećan za 30% iznosi 11.700,00 dinara. Za jednoroditeljske porodice iz člana 28. stav 1. tač. 4)–7) Zakona, za staratelje i roditelje deteta sa smetnjama u razvoju i deteta sa invaliditetom za koje postoji mišljenje interresorne komisije koja je obrazovana u skladu sa propisima iz oblasti prosvete, a koje ne koristi usluge smeštaja, cenzus je uvećan za 20% iznosi 10.800,00 dinara. Cenzusi za ostvarivanje prava na dečiji dodatak usklađuju se 1. januara i 1. jula, počev od 2019. godine, na osnovu podataka republičkog organa nadležnog za poslove statistike, a njihove nominalne iznose utvrđuje rešenjem ministar nadležan za socijalna pitanja. Dečiji dodatak za dete za koje je ostvareno pravo iznosi 3.000,00 dinara. Dečiji dodatak za dete za koje je ostvareno pravo, za jednoroditeljske porodice i staratelje, uvećan za 30% iznosi 3.900,00 dinara. Dečiji dodatak za dete za koje je ostvareno pravo, za roditelje deteta sa smetnjama u razvoju i deteta sa invaliditetom, za koje postoji mišljenje interresorne komisije koja je obrazovana u skladu sa propisima iz oblasti prosvete, i za dete koje ostvaruje dodatak za pomoć i negu drugog lica, a koje ne koristi usluge smeštaja, uvećan za 50% iznosi 4.500,00 dinara. Dečiji dodatak za dete koje ispunjava ulove za uvećanje po više osnova, a najviše do 80%, iznosi 5.400,00 dinara. Iznosi dečijeg dodatka iz st. 1–4. ovog člana usklađuju se 1. januara i 1. jula, počev od 2019. godine, na osnovu podataka republičkog organa nadležnog za poslove statistike, sa kretanjem indeksa potrošačkih cena na teritoriji Republike Srbije u prethodnih šest meseci, a njihove nominalne iznose utvrđuje rešenjem ministar nadležan za socijalna pitanja.“

U slučaju **Crne Gore**, jasno je uočeno na zvaničnoj web stranici Unicefa u Crnoj Gori da dana 28.05.2021. godine UNICEF u Crnoj Gori čestita Skupštini Crne Gore na uvođenju besplatnih udžbenika u osnovnim školama i dječjeg dodatka za svu djecu do 6 godina u iznosu od 30 eura, dok će djeca u stanju materijalnih i drugih potreba primati od 44 eura do 60 eura (što je značajno povećanje u odnosu na trenutno stanje) i ističe se spremnost da se Vladi pruži podršku za razvoj politika koje će svojoj djeci do 18 godina obezbijediti dečiji dodatak. Čestitano je Skupštini Crne Gore na uvođenju besplatnih udžbenika za učenike osnovnih škola i dječjeg dodatka za svu djecu do 6 godina i podsjeća da je ovo korak u pravom smjeru koji mora biti fiskalno održiv. Zasnovan je na pouzdanoj analizi sustava socijalne zaštite; obiteljima s malom djecom pruža dugoročnu predvidljivost prihoda i sukladno je s principom ulaganja u rane godine djetinjstva kao ključnom šansom za razvoj svakog djeteta, posebno ako ga dopunjava pristup kvalitetnoj zdravstvenoj zaštiti, obrazovanju i zaštiti od nasilja. U veljači ove, 2021. godine, u Skupštini Crne Gore

predstavljena je višedimenzionalna analiza dječjeg siromaštva u Crnoj Gori koja je urađena uz podršku UNICEF-a. „Ona je pokazala da su najmlađa djeca najviše ugrožena. Rane godine života od ključnog su značaja za dijete – riječ je o periodu kada se razvija 90 odsto mozga i kada se stiče sposobnost uspostavljanja značajnih međuljudskih odnosa. Prema **Santanderu**, primjeri najbolje međunarodne prakse pokazuju nam da postoje tri principa uspjeha kada je riječ o razvoju takvih politika: prvo, neophodno je razviti politike zasnovane na pouzdanim podacima i temeljnoj analizi dostupnih opcija; drugo, potrebno je osigurati da odabrane politike budu dugoročno finansijski održive za budžet zemlje; i treće, neophodno je osigurati da ključne zainteresovane strane dobiju priliku da učestvuju u razvoju politika za njih i utiču na njih. Od presudnog značaja je da se čuje glas djece i roditelja. Oni najbolje poznaju probleme s kojima se svakodnevno suočavaju i mogu podijeliti svoje ideje o najboljim načinima da se oni riješe. Iz tog razloga, UNICEF je podržao sprovođenje dvogodišnje analize sistema socijalne zaštite u Crnoj Gori po međunarodno poznatoj metodologiji CODI. Rezultati ove analize biće predstavljeni upravnom odboru kojeg vodi ministar finansija i socijalnog staranja Miloško Spajić. Ova analiza predlaže listu mogućih reformi sistema socijalne zaštite. Na osnovu analize finansijske održivosti različitih reformi u Crnoj Gori i direktnih konsultacija sa porodicama, Vlada može odabrati one reforme sistema socijalne zaštite koje najbolje odgovaraju potrebama Crne Gore. Svako treće dijete u riziku je od siromaštva u Crnoj Gori, a ekonomska kriza izazvana pandemijom koronavirusa vrlo vjerovatno je povećala ovaj broj. Za rješavanje problema dječjeg siromaštva i prekidanje međugeneracijskog ciklusa siromaštva nije dovoljna samo finansijska pomoć. Rješavanje ovog problema nalaže da svako dijete ima pristup kvalitetnoj zdravstvenoj zaštiti i kvalitetnom obrazovanju; da svako dijete bude u prilici da razvije adekvatne vještine za svoju budućnost, kao i da ima pristup sportu i kulturi. Takođe, rješavanje pomenutih problema nalaže da svako dijete bude zaštićeno od svih oblika nasilja, zlostavljanja i iskorišćavanja.“

4. MIŠLJENJE DJECE I MLADIH O SIROMAŠTVU DJECE U BOSNI I HERCEGOVINI

Ombudsmeni nastoje kada god je to moguće da u svoj rad uključe djecu kako bi se sa djecom konsultovali i njihova mišljenja uvažili. Ovo izvješće predstavlja rezultat dugogodišnje suradnje Institucije ombudsmana sa Mrežom "Snažniji glas za djecu"⁶⁴, koji se ogleda kroz uključivanje djece u process izrade izvješća.

Cijeneći trenutnu epidemiološku situaciju izazvanu pandemijom COVID-19, putem Zoom platforme održan je sastanak sa djecom iz Sarajeva, Mostara i Banjaluke⁶⁵ i razgovarano je o temi siromaštva. Djeca su kroz razgovor direktno utjecala na kreiranje dijela izvješća na osnovu osobnih mišljenja i saznanja iz lokalne zajednice. Predstavnici Institucije ombudsmana upoznali su djecu sa svojim radom, a na pitanje da li su upoznati sa Konvencijom o pravima djeteta, te da li ima neko pravo koje bi oni posebno izdvojili, koje njima predstavlja posebnu važnost odgovaraju:

"Pravo na slobodu mišljenja, izbor religije. U suštini ta Konvencija nama djeci omogućava da imamo sretno i bezbrižno djetinjstvo i tako da živimo." "Sva su prava podjednako važna, iz razloga su baš zato tu pobrojana i navedena."⁶⁶

Na pitanje da li poznaju nekog drugara ili drugaricu koji je siromašan, dobili smo odgovore:

"Nažalost poznajemo ne jednog, poznajemo mnogo više djece i mladih koja žive u neadekvatnim uslovima, koji su u smislu svake riječi siromašni."

"Ja lično poznajem jednu curu koja mi je tu i komšinica, ona nema wc u kući nego ima vani wc, npr. u škola kada god smo išli na ekskurziju i neki izlet ona nije mogla ići, a njeni roditelji nisu prihvatili pare da skupimo za nju."

"Svako nekako ima takvog poznanika ili poznanicu, živimo u državi u kojoj većina stanovništva ne živi baš prema najboljim standardima Evrope i razvijenih zemalja."

Način na koji djeca definiraju siromaštvo, te opisuju siromašnog druga/dugaricu je sljedeći:

"Osoba koja ne posjeduje neka osnovna sredstva za život, toj osobi je najpije potrebna novčana pomoć. Imala sam slučaj u svojoj školi da je neki učenik izgubio svoga oca, ta osoba/otac je bio glava kuće, držao buregdžinicu no nažalost ta osoba je počinila samoubistvo. Naša škola je pokrenula humanitarnu akciju da se pomogne učeniku."

⁶⁴ Mreža nevladinih organizacija koja se bavi pravima djeteta na području cijele Bosne i Hercegovine i koju čini 19 udruženja, više o Mreži na www.snaznijiglaszadjecu.org

⁶⁵ Sastanci održani 25.05. i 03.06.2021. godine sa grupama djece iz Mostara, Sarajeva i Banjaluke koja su okupljena oko nevladinih organizacija – članica Mreže Snažniji glas za djecu.

⁶⁶ Samo su pojedini odgovori djece citirani

“Siromašan je neko ko nema ne novu odjeću, već nikavku odjeću. Siromašna je osoba koja nema mogućnost izbora šta će za ručak, večeru već je upitno da li će imati jedan od tih obroka. Obrazovanje je usko povezano, u siromašnim porodicama koja nemaju redovne prihode, djeca su prisiljena na rad ili uopće namaju opciju da se obrazuju, ili se obrazuju uz pomoć donacija. Takođe, u doba pandemije COVID - 19 mnoga djeca nemaju pristup računaru, internetu a da ne spominjem da nemaju vještine da sebi to instaliraju kako bi pratili nastavu.”

Na pitanje da li smatraju da su djeca u BiH siromašna, dobili smo odgovore:

“Da, možemo reći da smo jedna od najsiromašnijih zemalja svijeta.”

“Nekako se spaja kraj s krajem u većini domaćinstava.”

Kada smo razgovarali o siromaštvu i mogućim posljedicama koje može ostaviti na djecu, mišljenja djece su:

“Naravno da može, naše djetinjstvo formira nas kroz život i mislim da mnogo djeca koja su siromašna u svojoj mladosti upadnu u loše društvo, počne se baviti prodajom droge i na taj način upropaste sebi život i nemaju priliku da poboljšaju način života.”

“Ja mislim da siromaštvo ne može samo psihički ugroziti već i fizički što se tiče zdravlja, naravno kada nemaš šta da jedeš tu dolaze zdravstveni problem i neke određene bolesti sa kojima se susreću ljudi koji nemaju mogućnost da se liječe.”

“Oni oskudijevaju što se tiče obrazovanja. Dosta tako siromašnije djece završi samo osnovnu školu ili možda odmah poslije srednje škole se zaposli, zato što jednostavno nemaju te neke prihoda da bi završili fakultet i imali to neko bolje obrazovanje, naravno to su najčešće jako dobri učenici koji su stvarno vrijedni, međutim nemaju te neke uslove da steknu obrazovanje.”

“Može ostaviti posljedice da ta osoba kasnije kada zaradi nešto para, da ima komplekse od toga, da ima potrebe da se pokazuje i hvali i tako na neki način opet ne bude prihvaćena u društvu zbog toga.”

Djeca su znala odgovor i na pitanje šta predstavlja dječiji dodatak:

“Kada neko živi u višečlanoj porodici, onda on dobija novac ukoliko mu roditelji ne rade. Neka vrsta finansijske potpore koja nije dovoljna.”

“Ja bih to definisala kao neki vid pomoći od strane države za tu siromašnu djecu ili višečlanu porodicu koji nisu u najboljim uslovima za život.”

“Ima jedna porodica ovdje u Mostaru, djevojčica prima dječiji doplatak jer su izrazito siromašni, ali ipak uspijevaju da izdržavaju svoju porodicu iako je taj doplatak zapravo mali.” “Jako mnogo ljudi u mom okruženju prima dječiji dodatak.”

Siromaštvo ne zavisi samo o primanjima, dohotku, već i o dobrima i uslugama koje si osoba može priuštiti, a tiču se uvjeta života, zdravlja, subjektivne dobrobiti, obrazovanja, odnosa s drugima, sudjelovanja u društvu, rizicima kojima su izloženi i stupnju sigurnosti. Također je bilo razgovora o tome kako se mjeri siromaštvo i koji su pokazatelji siromaštva djece. Da li je definiranje osnovnih životnih potreba koje omogućavaju preživljavanje, osnovne ljudske potrebe najčešće se svode na potrebu za hranom, pitkom vodom, odjećom, stambenim prostorom... (glad, izgladnjelost, bijeda...) relevantan parametar ili se uzima u obzir razina životnog standarda koji je u suvremenom društvu, prihvatljiva i pristojna u zajednici u kojoj osoba živi, a siromašnima se smatraju oni ljudi koji nisu u mogućnosti postići prihvatljivu razinu životnog standarda u društvu u kojem žive. Npr. ono što se nekad smatralo luksuzom, vremenom može postati neizostavnim dijelom pristojnog životnog standarda (topla voda, mašine za pranje rublja, televizori, automobili, hladnjaci, obrazovanje i sl.). Iskustvo siromaštva tijekom djetinjstva može prouzročiti značajna oštećenja na više međusobno povezanih područja (tjelesnom, kognitivnom, socijalnom, emocionalnom), te se nepovoljna situacija siromašne djece održava i kasnije tijekom života, što pridonosi intergeneracijskom prenošenju siromaštva, odnosno životu u „začaranom“ krugu siromaštva (sa roditelja na djecu itd). Zaključeno je da siromaštvo značajno može utjecati na tjelesno i mentalno zdravlje, emocionalnu stabilnost, osjećaj sigurnosti i životnu perspektivu djeteta. Npr. *zdravstvene i fizičke posljedice* - siromašna djece češće se rađaju s nižom težinom i imaju veću stopu smrtnosti u prvim mjesecima života ili imaju veću vjerojatnost iskusiti nedostatak hrane ili imati nekvalitetnu prehranu što se može odraziti na njihov tjelesni razvoj i zdravstveno stanje. Ili nepripremljenost za školu – djeca ne usvajaju jezična znanja i vještine čitanja i pisanja, kao ni matematičke vještine prije polaska u školu te iskazuju probleme povezane s učenjem, ponašanjem i fizičkim zdravljem. Nadalje, *socijalne i emocionalne posljedice*: siromašna djeca imaju veći rizik da će iskazivati emocionalne probleme ili probleme u ponašanju – neposlušnost, impulsivnost, neslaganje s vršnjacima; kada djeca govore o sebi ukazuju na negativan utjecaj siromaštva na samopoštovanje i samopouzdanje, osobnu sigurnost te na socijalne odnose ili *ekonomske posljedice*: iskustva siromaštva iz ranog djetinjstva povezana su s nepovoljnim ishodima u razdoblju odraslosti te istraživači upozoravaju na dugoročne ekonomske troškove siromaštva u ranom djetinjstvu kako za pojedince tako i za društvo - manje akademsko postignuće, manje odrađenih radnih sati, 50 % manje zarade, više korištenja programa socijalne pomoći, lošije zdravstveno stanje, roditeljstvo u ranijoj dobi, uhićenja i zatvor itd. Djeca koja odrastaju u siromašnim kućanstvima zasigurno imaju ograničen pristup obrazovanju i samim tim u budućnosti su im ograničene životne šanse, mogućnosti zasnivanja radnog odnosa i stjecanje adekvatnih primanja.

5. GENERALNE ZABRINUTOSTI OMBUDSMANA

Podnesene žalbe Ombudsmanima ukazuju da je građanima otežan pristup zaposlenju, socijalnim pravima, a često su ove povrede uzrokovane visokim stupnjem siromaštva⁶⁷, korupcije i zbog migracije stanovništva. Podaci s kojim raspolažu Ombudsmani ukazuju da su danas u Bosni i Hercegovini najugroženiji mladi, posebice zbog nemogućnosti zapošljavanja, a zatim umirovljenici⁶⁸, osobe sa invaliditetom, obitelji sa jednim roditeljom, djeca, posebice u određenim životnim situacijama poput konfliktnih rastava svojih roditelja, te uposleni u pojedinim granama gospodarstva sa izuzetno niskim primanjima, kao što su ugostiteljstvo, trgovina, neke proizvodne djelatnosti i dr.

Najvažnije preporuke Ombudsmana organima vlasti svih razinama i nadležnim institucijama odnose se na žurno poduzimanje dodatnih (posebno pronatalitetnih) mjera koje bi imale za cilj obezbjeđenje ostanka mladih i obrazovanih građana u Bosni i Hercegovini, i to: izdvajanje dodatnih sredstava za zapošljavanje mladih, odnosno podrška u njihovom zapošljavanju, njihovo stambeno obezbjeđenje, značajno veća davanja društva po osnovu roditeljstva, odnosno rođenja dvoje i više djece, za obitelji sa više djece – povećanje iznosa za dječiji dodatak, odnosno ukidanje cenzusa na dječiji dodatak mora biti prioritet nadležnih, a podsticaji rađanju moraju biti dio populacione strategije i demografije⁶⁹.

U Federaciji Bosne i Hercegovine, a prema informacijama koje posjeduju Ombudsmani, Nacrt Zakona o podršci obiteljima sa djecom u Federaciji Bosne i Hercegovine razmatran je i usvojen na 1. redovitoj sjednici Zastupničkog doma Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine od 28. veljače 2019. godine, kao i na nastavku 5. sjednice Doma naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine od 27. veljače 2020. godine. Sukladno sa zaduženjima sa navedenih sjednica, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike je u razdoblju od 1. svibnja do 28. rujna 2020. godine provelo proces javnih rasprava o Nacrtu predmetnog Zakona u trajanju od 90 dana. Ombudsmani koriste priliku da istaknu da su u ranijom razdoblju⁷⁰ pohvalili napore nadležnog ministarstva da putem predloženih zakonskih rješenja uspostave socijalno pravičniji i fiskalno funkcionalniji sustav zaštite obitelji sa djecom, s posebnim naglaskom na izjednačavanje prava djece u Federaciji Bosne i Hercegovine. Smatramo da je izuzetno važno pružiti veću podršku obiteljima sa djecom, posebice kroz ostvarivanje dva osnovna prava - **prava na dječiji dodatak i prava na novčanu pomoć porodilji koja nije u radnom odnosu**. Također bi bilo značajno da se federalnim zakonom osigura minimum osnovnih prava iz oblasti zaštite obitelji sa djecom, dok bi dodatna i izvedena prava u cijelosti bila data u nadležnost kantonima/županijama i jedinicama lokalne samouprave. Usvajanjem ovog Zakona sva djeca bi ostvarivala pravo na dječiji dodatak do navršene 18. godine života djeteta⁷¹ i visina dječijeg dodatka bila bi jednaka na području Federacije Bosne i Hercegovine.

⁶⁷ Kao posljedica velike stope nezaposlenih, malih mirovina, najniže, odnosno prosječne plaće koje su daleko ispod zvanične potrošačke korpe, stope PDV kojom su podjednako oporezive i osnovne životne namirnice i najluksuznija roba, velikih socijalnih razlika između najvećeg broja stanovnika i male grupe građana koja imaju izuzetno velika primanja, nejednakih socijalnih davanja koja zavise od mjesta prebivališta i dr.

⁶⁸ Trend odlaska mladih, ova kategorija stanovništva osjetit će nešto kasnije kada fondovi za mirovine postanu prazni.

⁶⁹ Godišnje izvješće o aktivnostima Institucije ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine za 2020. godinu

⁷⁰ Akt broj OI-K-BL-411/20 od 25.09.2020. godine

⁷¹ Člankom 4. definirano je da je „dijete osoba do navršene 18 godina života“.

Također se ističe da su Ombudsmeni tijekom 2014. godine, na Inicijativu Zastupničkog doma Parlamenta Federacije BiH, broj: 01-02-507/14 od 30. travnja 2014. godine, izradili Specijalno izvješće o stanju zaštite majke i materinstva, za potrebe Vlade i Parlamenta Federacije BiH. Navedenom Inicijativom od Institucije je zahtijevana izrada stanja materinske zaštite, posebno financijskog aspekta porodijskih naknada, sa preporukama o optimalnom rješenju i preporukama za moguća rješenja financiranja porodijskih naknada i dječijeg doplatka⁷². U izvješću konstatirano je da se pravima utvrđenim Zakonom o radu Federacije BiH, u velikoj mjeri osigurava provedba međunarodnih standarda ljudskih prava u oblasti zaštite majke i materinstva za zaposlene korisnike/ce ovih prava, a posebice glede obuhvata ovim pravom, dužine trajanja porodijskog odsustva, zaštite radnog mjesta i zabrane diskriminacije, te zdravstvene zaštite na radu i zaštite majki koje doje. Ombudsmeni su pozvali vlasti Federacije BiH da zadrže ovu razinu postignutih prava, ali i da izvrše usaglašavanje dijela Zakona o radu, na način da se uredi pravo na porodijsko odsustvo kao isključivo pravo majke, i roditeljsko odsustvo kao pravo oba roditelja. Također su pozvali Vladu Federacije BiH i županijske/kantonalne vlade da ispituju opravdanost rješenja, prema kojem se isplata naknada vrši iz kantonalnih/županijskih proračuna, s obzirom na to da je pravo naknade umjesto plaće za vrijeme trajanja porodijskog odsustva, pravo koje proizilazi iz radnog odnosa, i ne bi trebalo biti vezano za prilive sredstava u proračun. Sa zabrinutošću je konstatirano da su različiti kantoni/županije različito pristupili reguliranju iznosa naknade za vrijeme trajanja porodijskog odsustva. Jasno je konstatirano da trenutna rješenja ne osiguravaju dosljednu provedbu principa jednakosti pred zakonom, a posebice u onim kantonima/županijama u kojima nije osiguran minimalni standard od 66% naknade od ostvarene plaće. Također, Ombudsmeni su Vladi Federacije uputili tijekom 2013. godine Preporuku⁷³ da razmotri mogućnost uspostavljanja fonda za dječju zaštitu s ciljem postizanja socijalne izjednačenosti prava svih građana u FBiH, po ugledu na već postojeći Javni fond u Republici Srpskoj.

Smatramo da je izuzetno značajno što je Federalno ministarstvo rada i socijalne politike donijelo Javnu politiku o zaštiti obitelji s djecom u Federaciji Bosne i Hercegovine, a uskladiti pravni okvir u oblasti zaštite obitelji sa djecom na području Federacije BiH je jedan od prvih ciljeva, odnosno uskladiti vrste prava korisnika u Federaciji BiH, zadržati trenutno stanje, utvrditi minimum temeljnih prava iz oblasti zaštite obitelji sa djecom u Federaciji BiH (pravo na dječji dodatak i pravo na naknadu neuposlenoj porodilji), te utvrditi paket osnovnih i proširenih prava iz oblasti zaštite obitelji s djecom.

Kada je u pitanju Republika Srpska, kako je već istaknuto pohvalno je što je Republika Srpska donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o dječijoj zaštiti, odnosno što Javni fond za dječju zaštitu Republike Srpske odlučuje o pravima iz dječije zaštite i u prvostupanjskom i u drugostupanjskom postupku. Međutim, istodobno smatramo da bi Vlada Republike Srpske trebala uraditi analizu efekata posljednjih izmjena i dopuna, kako po korisnike usluga, ali i po proračun Republike Srpske. Također smatramo da sukladno sa Konvencijom UN o pravima djeteta, pravo na dječji dodatak treba priznati djeci do navršanih 18. godina života, a ne do navršanih 15. godina⁷⁴. Smatramo i da je osnivanje Fonda solidarnosti za dijagnostiku i liječenje

⁷² Kompletno izvješće dostupno na www.ombudsman.gov.ba

⁷³ Specijalno izvješće o ulozu centara za socijalni rad u zaštiti prava djeteta dostupan na www.ombudsman.gov.ba

⁷⁴ I na području Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, kao i slučaju neusvajanja novih zakonskih rješenja u Federaciji Bosni i Hercegovini

oboljenja, stanja i povreda djece u inozemstvu u Republici Srpskoj također značajan iskorak u ostvarivanju prava djeteta na zdravstvenu zaštitu⁷⁵. Ovaj Fond je osnovan s ciljem prikupljanja dodatnog novca za dijagnostiku i liječenje djece u inozemstvu, kada to nije moguće u zdravstvenim ustanovama u Republici Srpskoj, niti u drugim zdravstvenim ustanovama sa kojima republički Fond zdravstvenog osiguranja ima potpisan ugovore.

Kako to već godinama ukazujemo, smatramo da opće siromaštvo ima direktan utjecaj na ostvarivanje i poštivanje prava djeteta, te da postoji stalan jaz između zakonodavstva i njegovog provođenja u praksi, kao i manjak/smanjenje proračunskih sredstava za ostvarivanje i zaštitu dječijih prava. Trebalo bi uspostaviti moderan sustav socijalne skrbi usklađen sa mogućnostima društva, zasnovan na ljudskim pravima i jednakim mogućnostima.

Polazeći od iskustava u radu Odjeljenja za praćenje ostvarivanja prava djece, Ombudsmeni su se bavili različitim oblastima i pravima kada su u pitanju prava djeteta. Godinama analiziraju usklađenost zakonodavstva u Bosni i Hercegovini sa UN Konvencijom o pravima djeteta, svakodnevno rade sa građanima i postupaju po njihovim pojedinačnim žalbama i tematski se bave pojedinim pravima djeteta (istraživanja, analize i sl.).

Nadležnim organima zakonodavne i izvršne vlasti na svim razinama ukazivali su i ukazuju na probleme prosjačenja djece, kršenje i ugrožavanje prava djeteta u tzv. konfliktnim rastavama, probleme u ostvarivanja prava roditelja na porodijske naknade u Federaciji Bosne i Hercegovine, na probleme u ostvarivanju prava djece sa smetnjama u psiho-tjelesnom razvoju, prava djece migranata, djece u ruralnim sredinama itd, a svi navedeni problemi mogu se dovesti direktno u vezu sa siromaštvom djece u Bosni i Hercegovini. Djeca koja žive u većim/višočlanim obiteljima konstantno se suočavaju s većim rizikom od siromaštva, niska razina obrazovanja roditelja značajno povećava rizik od dječijeg siromaštva, a djeca koja žive u seoskim i izvangradskim područjima izloženi su siromaštvu.

Sumirajući sve naprijed istaknuto, smatramo da iznosi naknada koji se odvajaju za dječiji dodatak ne mogu značajnije doprinijeti smanjenju siromaštva djece. Postojeći sustav socijalnih naknada čini se nedjelotvornim u rješavanju razmjera i dubine (intenziteta) dječijeg siromaštva u zemlji. Iznosi naknada na ime dječijeg dodatka, uz set drugih mjera i aktivnosti, suviše su niski da bi se ostvarila stvarna razlika u životima korisnika. Specifične potrebe mladih rijetko su u fokusu sustava socijalne skrbi, iako neuspjeh ulaganja u mlade može imati dugoročne implikacije na društvo. Pri tomu svakako treba istaći i da su prirodne nepogode - potresi, poplave, u Bosni i Hercegovini zasigurno unazadile ekonomski i socijalni razvoj, doprinijele smanjenju zaštite djece u obrazovanju i povećanju siromaštva. Moramo biti svjesni činjenice da su djeca u odnosu na odrasle i punoljetne građane ugroženija zbog visokog stupnja zavisnosti od starijih. Globalna iskustva ukazuju da posljedice katastrofa uzrokovanih prirodnim opasnostima imaju nesrazmjerno veći učinak na djecu i ostale ranjive grupe, regije i lokacije pogođene siromaštvom i nejednakostima, te da svojim učinkom unazaduju napredak u razvoju. Kroz UN Konvenciju o pravima djeteta, države članice su se obvezale da djeci osiguraju ostvarenje prava bez obzira na okolnosti, što podrazumijeva i suočavanje sa katastrofama i drugim prilikama koje

⁷⁵ Fond je osnovan i financira se sukladno s posebnim zakonom - Zakonom o Fondu solidarnosti za dijagnostiku i liječenje oboljenja, stanja i povreda djece u inostranstvu, „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 100/2017 i 103/17

povećavaju stupanj ranjivosti i potreba za zaštitom djece. Ombudsmani smatraju da ukoliko djeca žive u socijalno i ekonomski stabilnim, sigurnim i prosperitetnim uvjetima, postoji manji rizik od produbljenja siromaštva, a i svi moramo uraditi mnogo više da bi se sva prava zajamčena UN Konvencijom o pravima djeteta i ostvarila u praksi.

6. PREPORUKE OMBUDSMANA

Nakon analize pristiglih odgovora nadležnih tijela i organa, posebice imajući u vidu zakonodavna rješenja zemalja iz okruženja i uvažavajući dosadašnja iskustva u radu Ombudsmana po pojedinačnim žalbama građana i ranije publikovanih specijalnih izvješća, a sukladno sa ovlaštenjima iz članka 32 Zakona o ombudsmanu za ljudska prava Bosne i Hercegovine, Ombudsmani za ljudska prava Bosne i Hercegovine, daju sljedeće preporuke:

Preporuka Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine:

1. Da u što kraćem roku usvoji Zakon o podršci obiteljima sa djecom;

Rok za realiziranje Preporuke: 90 dana od dana prijema Preporuke

Preporuke Vladi Republike Srpske, odnosno nadležnim ministarstvima, Vladi Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno nadležnim ministarstvima, Vladi Brčko distrikta Bosne i Hercegovine i Vladama kantona/županijama u Federaciji Bosne i Hercegovine, i to: Kanton Sarajevo, Zeničko-dobojski kanton, Unsko-sanski kanton, Posavski kanton, Tuzlanski kanton, Srednjobosanski kanton, Bosansko-podrinjski kanton, Hercegovačko-neretvanski kanton, Zapadnohercegovački kanton i Kanton 10:

1. Da izvrše standardizaciju procedura za izradu socijalne karte i njenu izradu po jedinstvenoj metodologiji kako bi se precizirale obveze centara za socijalni rad u svakoj općini/opštini/gradu, osiguralo u punoj mjeri ostvarivanje ciljeva socijalnih davanja i izbjegle mogućnosti odlučivanja putem diskrecione ocjene pružatelja socijalne zaštite;⁷⁶
2. Da kreiraju vlastite baze podataka, odnosno kontinuirano prikupljaju podatke o siromaštvu djece i socijalnoj isključenosti i shodno tomu odrede strateške prioritete u smanjenju siromaštva;
3. Da u narednom razdoblju značajnije uvećaju iznose dječijih dodataka, cijeneći najbolji interes djeteta sa krajnjim ciljem smanjenja siromaštva djece;
4. Da novčana davanja iz oblasti socijalne i dječije zaštite imaju prioritet prilikom planiranja i dodjele proračunskih sredstava
5. Da se prilikom planiranja i usvajanja proračuna vodi računa o pravima i interesima djeteta i da se postupa cijeneći najbolji interes djeteta⁷⁷;

⁷⁶ Neophodno je prikupiti dodatne informacije izdvajajući još preciznije socijalne potrebe građana, sve to u cilju smanjenja siromaštva i trajnog rješavanja stanja socijalne potrebe putem precizne identifikacije obitelji i pojedinaca i zaštite njihovih ljudskih prava. Garancije da su prehrambeni proizvodi, neophodna primarna zdravstvena zaštita, adekvatan smještaj i osnovni oblici obrazovanja dostupni za sve građane u Bosni i Hercegovini bi predstavljale ogroman iskorak u zaštiti ljudskih prava, te socijalna davanja bi trebala imati prioritet u isplati.

⁷⁷ Sve odluke nadležnih tijela/organa se posredno ili neposredno tiču i djece

6. Da poduzmu dodatne napore sa ciljem izrade adekvatnog strateškog dokumenta radi sveukupnog razvoja socijalne i dječije zaštite i smanjenja siromaštva, odnosno da pristupe realiziranju svih zadatih ciljeva u strateškim dokumentima⁷⁸;

Rok za realiziranje Preporuke: Jedna godina od dana prijema Preporuke.

Preporuka Vladi Republike Srpske:

1. Da u svojstvu predlagača zakona predlože izmjene i dopune Zakona o dječijoj zaštiti kako bi pravo na dječiji dodatak ostvarivala djeca do navršenih 18. godina života;
2. Da izvrše procjenu, odnosno analizu svih efekata Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o dječijoj zaštiti iz 2019. godine, a koji je stupio na snagu 01.01.2020. godine, u pogledu korisnika prava, ali i po proračunu Republike Srpske;

Rok za realiziranje Preporuke: Šest mjeseci od dana prijema Preporuke.

Preporuka Vladi Zapadnohercegovačkog kantona/županije:

1. Da prilikom planiranja proračuna za 2022. godinu obezbijede u kantonalnom/županijskom proračunu sredstva za isplatu dječijeg dodatka.

Rok za realiziranje Preporuke: Šest mjeseci od dana prijema Preporuke.

Preporuka Vladi Brčko Distrikta:

1. Da u svojstvu predlagača zakona predlože izmjene i dopune Zakona o dječijoj zaštiti kako bi pravo na dječiji dodatak ostvarivala djeca do navršenih 18. godina života;

Rok za realiziranje Preporuke: Šest mjeseci od dana prijema Preporuke.

⁷⁸ Ombudsmani u ovom dijelu Izvješća napominju da im je poznato da je Federalno ministarstvo rada i socijalne politike donijelo Javnu politiku o zaštiti obitelji sa djecom, ali još nisu realizirani zadati ciljevi.

ANEKS I - UPITNIK UPUĆEN NADLEŽNIM TIJELIMA I ORGANIMA

Upitnik za kantonalna/županijska ministarstva u Federaciji Bosne i Hercegovine, Javni fond za dječiju zaštitu Republike Srpske i Odjeljenje za zdravstvo i ostale usluge Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine

Upitnik je kreiran sa ciljem dobivanja uvida u stanje u oblasti dječijeg dodatka. Na pitanja odgovarate tako što ćete zaokružiti jedan od ponuđenih odgovora, a gdje je predviđeno upisati tražene podatke na praznu liniju. Molimo Vas za iskrenost pri davanju odgovora na pitanja, te da ne preskačete pitanja, jer svaki Vaš odgovor je važan.

Hvala na suradnji!

Institucija ombudsmena/ombudsmana za ljudska prava BiH

OPĆI/OPŠTI PODACI

Puni naziv:

Entitet/Distrikt:

Kanton/Županija:

Način financiranja službi socijalne zaštite:

a. sredstva osnivača

b. svojom djelatnošću

c. donacije

d. sve navedeno

e. drugo _____

Visina dječijeg dodatka za 2019. godinu?

Visina dječijeg dodatka za 2020. godinu?

STANOVNIŠTVO	
Broj razmatranih zahtjeva koji se odnose na dječiji dodatak u 2019. godini?	
Broj odbijenih zahtjeva koji se odnose na dječiji dodatak u 2019. godini?	
Najčešći razlozi odbijanja zahtjeva za dječiji dodatak u 2019. godini?	
Broj razmatranih slučajeva koji se odnose na dječiji dodatak u 2020. godini?	
Broj odbijenih zahtjeva koji se odnose na dječiji dodatak u 2020. godini?	
Najčešći razlozi odbijanja zahtjeva za dječiji dodatak u 2020. godini?	
SURADNJA SA RELEVANTNIM AKTERIMA	
Da li smatrate da centri za socijalni rad/službe socijalne zaštite imaju neophodnu neovisnost pri odlučivanju po zahtjevima za dječiji dodatak?	1. DA 2. NE
Da li smatrate da su centri za socijalni rad/službe socijalne zaštite podložni različitim vrstama pritisaka prigodom/prilikom odlučivanja po zahtjevima za dječiji dodatak?	1. DA 2. NE

Upitnik ispunio/la (ime i prezime, obrazovanje i pozicija u ustanovi):

Datum: